

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE ÖNCÜ FELSEFECİ KADIN: BEDİA
AKARSU ÖRNEĞİ**

AYŞE TURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ayşe KÖKCÜ

Çankırı – 2024

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE ÖNCÜ FELSEFECİ KADIN: BEDİA
AKARSU ÖRNEĞİ**

AYŞE TURAN

ORCID: 0009-0007-3988-9061

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ayşe KÖKCÜ

Çankırı – 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	i
TEZ KABUL VE ONAY	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR	vi

1. GİRİŞ 1

2. BÖLÜM: BEDİA AKARSU’NUN HAYATI VE ESERLERİ..... 5

2.1. Bedia Akarsu’nun Hayatı	5
2.1.1. Aile Çevresi.....	5
2.1.2. Eğitim Geçmişi	6
2.1.3. Akademik Hayatı ve Avrupalı Hocaları ile Münasebeti	7
2.1.3.1. Tez Süreci.....	10
2.1.4. İş ve Kariyer Deneyimi	12
2.2. Bedia Akarsu’nun Eserleri	14
2.2.1. Telif Kitapları.....	14
2.2.2. Çevirileri (Kitap ve Yazılar)	15
2.2.3. Dergi ve Kitaplarda Yayımlanmış Yazı ve Makaleleri.....	16
2.2.4. Bildirileri	19
2.2.5. Gazete Yazıları.....	21
2.2.6. Yönettiği Tezler	24
2.2.7. Hakkında Yazılan kitap ve Söyleşiler	24

3. BÖLÜM: BEDİA AKARSU’NUN FELSEFİ GÖRÜŞLERİ..... 26

3.1. Felsefi Temelleri ve Etkilendiği Düşünürler	26
3.2. Felsefe Tarihi Çalışmaları	30
3.3. Bedia Akarsu Felsefesinde Aydınlanma Kavramı	33
3.3.1. Atatürk Devrimleri ve Aydınlanmacı Yaklaşımı	36
3.3.2. Modern Çağda Kişi Olma Sorunsalı	38
3.3.3. Modern Toplumda Kadın Perspektifi	43
3.4. Bedia Akarsu Felsefesinin Türk Düşüncesine Katkıları	47
3.5. Akarsu’nun Ahlak Felsefesi	49

3.5.1. İnsan Ahlakının Temelleri ve Değerleri Üzerine Görüşleri	53
3.5.2. Akarsu'nun Ahlaki Sorunlar ve Etik Meseleler Hakkındaki Görüşleri	55
4. BÖLÜM: BEDİA AKARSU'DA DİL- KÜLTÜR İLİŞKİSİ.....	58
4.1. Akarsu'da Dilin İşlevi ve Önemi.....	58
4.1.1. Dil ve Düşünce İlişkisi	61
4.1.1.1. Dil ve Düşüncenin Uluslar Üzerindeki Etkisi	63
4.2. Dil ve Felsefe İlişkisi.....	64
4.3. Akarsu'nun Dil Felsefesi Yaklaşımı	66
4.4. Dilin Kültürel Bağlamdaki Rolü ve Kültürel Kimliğin Oluşturulması	68
4.5. Evrensel Kültür ve Kültürel Evrim.....	72
4.6. Dil ve Eğitim İlişkisi	74
5. SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA	81
ÖZGEÇMİŞ.....	86

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Türkiye’de Öncü Felsefeci Kadın: Bedia Akarsu Örneği* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

16/07/2024

İmza

Ayşe TURAN

TEZ KABUL VE ONAY
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ayşe TURAN tarafından hazırlanan *Türkiye’de Öncü Felsefeci Kadın: Bedia Akarsu Örneği* başlıklı bu çalışma, 16.07.2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Felsefe* Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Ayşe KÖKCÜ	İmza:
Üye	: Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Halime Mücella DEMİRHAN ÇAVUŞOĞLU	İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 16/07/2024 tarih vesayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Cumhuriyet Dönemi felsefecilerinden olan Bedia Akarsu, felsefe alanına sağladığı katkılar ile felsefede öncü kadın olma vasfını taşır. Akademik yaşamı süresince üretken ve yenilikçi bir tavırda olan Akarsu, eğitim, kadın hakları, toplumsal sorunlar, dil ve kültür gibi konulara eğilerek yaşadığı toplumun meselelerine kayıtsız kalmamıştır. Felsefe ve dil alanında kavram ve terimlerin öz Türkçe olarak ifade edilmesi yönünde gösterdiği çaba ile Türkçeye verdiği önemi ortaya koymuştur. Bedia Akarsu, yaşadığı dönemin etkisini yansıtan çağdaş fikirleri ve değerli eserleri ile araştırılmaya değer aydın bir felsefecimizdir. Bedia Akarsu ile ilgili çalışmamızın bizden sonra yapılacak araştırmalara yön vermesi ve akademik literatüre katkı sunması temennisindeyiz.

Çalışmama danışman olmayı kabul ederek araştırmamın yürütülmesi ve yapılandırılması konusunda destekleyici ve nezaketli tutumuyla yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Ayşe KÖKCÜ' ye, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileri ile ışık tutan tüm hocalarıma ve Siirt Üniversitesi öğretim üyesi değerli Doç. Dr. Emrah ERİŞ' e de yardımı ve desteğinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her sürecinde desteklerini esirgemeyen, bana güvenen ve inanan sevgili aileme sonsuz saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

Çalışmamın literatür araştırmasında, yardımları ile destek olan sevgili kardeşim Osman TURAN' a, kıymetli arkadaşlarım Ümran KAFTAR, Ulviyyat JAFAROVA ve İsmigül KAYRETLİ 'ye yürekten teşekkür ederim.

Son olarak araştırma aşamasında ilgili tavır ve yaklaşımları ile yardımcı olan başta Kadın Eserleri Kütüphanesi olmak üzere tüm kütüphane görevlilerine de ayrıca teşekkür ederim.

16/07/2024

Ayşe TURAN

ÖZET

Tezin Başlığı : Türkiye’de Öncü Felsefeci Kadın: Bedia Akarsu Örneği
Tezin Yazarı : Ayşe TURAN
Danışman : Doç. Dr. Ayşe KÖKCÜ
Anabilim Dalı : Felsefe
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 16. 07. 2024

İstanbul Üniversitesi’nin ilk kadın felsefe Profesörü unvanını taşıyan Bedia Akarsu, Cumhuriyet döneminde yetişen, fikirleri ve yaşantısında döneminin etkilerini görebildiğimiz önemli bir değere sahip felsefeciler arasındadır. Tezimizin ilk bölümünde Akarsu’nun hayatı ve eserlerini geniş bir perspektifte ele alırken, ikinci bölümde ise felsefe anlayışına değindik. Akarsu’nun felsefeye katkıları, etkilendiği düşünürler ve felsefe çalışmaları çerçevesindeki görüşlerini ele alarak değerlendirmeye çalıştık. Üçüncü bölümü, Akarsu’nun dil ve kültür ilişkisi, dil felsefesi yaklaşımı, dil ile felsefe ilişkisi, dilin kültürel rolü bağlamında ele aldık.

Akarsu’nun felsefe anlayışını dil, kültür ve ahlak felsefesi oluşturmakla birlikte, felsefi görüşü ise aydın, çağdaş, Atatürkçü düşünce ve ideolojilerden oluşmaktadır. Akarsu, sahip olduğu bilgi birikimi ve felsefe alanında yazdığı eserlerle katkılar sunarak topluma ilham olmuştur. Felsefe terimlerinin Türkçeleştirilmesi konusunda öncü olan Akarsu, bu hususta *Felsefe Terimleri Sözlüğü* ile felsefe alanına önemli katkılar sağlamıştır. Ahlak felsefesi alanında ahlak ile ilgili düşüncelerini Kant’ın düşünceleri kapsamında değerlendirmiştir. Dil ve kültür konusunda ise dilin yabancı etkilerden arındırılması ve dilin sınırlarının bağlı olduğu kültür ile iç içe olması gerektiğini düşünmüştür. Çalışmamızı, Akarsu’nun felsefi görüşleri ile dil ve ahlak alanında sınırlandırarak ele almaya çalıştık. Akarsu, insan hakları ve topluma karşı duyarlı düşünceleri ile Türkiye’de felsefenin gelişimine ışık tutan öncü kadın felsefecilerimiz arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Dil, Kültür, Ahlak, Aydınlanma.

ABSTRACT

Thesis Title : Pioneering Female Philosopher in Turkey: The Case of Bedia Akarsu
Author : Ayşe TURAN
Advisor : Assoc. Prof. Dr. Ayşe KÖKCÜ
Department : Philosophy
Type of Thesis : Master's Degree
Date : 16.07.2024

Bedia Akarsu, who holds the title of the first female Professor of Philosophy at Istanbul University, is among the significant philosophers raised during the Republican era, whose ideas and life reflect the influences of her time. In the first chapter of our thesis, we comprehensively examine Akarsu's life and works, while in the second chapter, we focus on her understanding of philosophy. We evaluate Akarsu's contributions to philosophy, the thinkers who influenced her, and her views within the framework of her philosophical studies. The third chapter addresses Akarsu's relationship with language and culture, her approach to the philosophy of language, the relationship between language and philosophy, and the cultural role of language.

Akarsu's philosophical understanding encompasses language, culture, and moral philosophy, while enlightened, contemporary, Atatürkist thoughts and ideologies shape her philosophical perspective. Akarsu has inspired society with her knowledge and contributions in the field of philosophy through her writings. She was a pioneer in the Turkishization of philosophical terms, making significant contributions to the field with her "Dictionary of Philosophical Terms." In the field of moral philosophy, she evaluated her thoughts on ethics within the framework of Kant's ideas. Regarding language and culture, she believed that language should be purified from foreign influences and intertwined with the culture to which it belongs. We have aimed to limit our study to Akarsu's philosophical views in the fields of language and ethics. Akarsu stands out as a pioneering female philosopher in Turkey who has illuminated the development of philosophy with her human rights-focused and socially sensitive thoughts.

Keywords: Philosophy, Language, Culture, Ethics, Enlightenment

KISALTMALAR

C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
Haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
TFK	Türkiye Felsefe Kurumu
TDK	Türk Dil Kurumu
yy.	Yüzyıl
Yök	Yüksek Öğretim Kurumu

1.GİRİŞ

İnsanın olduğu yerde başlayan merak duygusu ve öğrenme ihtiyacı, onu düşünsel bir haritanın parçalarını bir araya getirme serüvenine iten yolculuktur. Bu yolculukta insan bilincinin şekillenmesine katkıda bulunan felsefe, dünya ve kendisi hakkında anlama çabasını yansıtır. Farklı kültürlerde ve zaman dilimlerinde birçok sistem ve yaklaşımın geliştirilmesiyle insanlığın büyüme evrelerinde rol alan felsefe, düşünsel belleğin mirasını üstlenmektedir. Bu düşünsel mirasa katkı sunanlar arasında Cumhuriyet döneminin çağdaş bakış açısına sahip olan Bedia Akarsu, Türk felsefesinde fikriyatı ve felsefe anlayışı ile adından başarılarla söz ettiren önemli bir şahsiyettir. Bedia Akarsu, Cumhuriyet'in kurulduğu dönemlerde yetişen ve yaşadığı devrin önemli meselelerine kayıtsız kalmayan aydın, ileri görüşlü bir felsefecimizdir.

Türkiye'de Kâmuran Birand'dan sonra ikinci kadın felsefe profesörü unvanına sahip Bedia Akarsu, aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'nin de ilk kadın felsefe profesörü olarak alanında önemli çalışmalarıyla dikkat çeker. İstanbul Üniversitesi felsefe bölümünün kuruluşunda etkin olan Alman kökenli hocaların etkisiyle felsefe çalışmalarını Alman filozoflar çerçevesinde yürüten Akarsu, katkılarıyla felsefe camiasını bu anlamda aydınlatmıştır. Humboldt ile ilgili eser yazan Akarsu, ülkemize Humboldt'u ilk tanıtan kişi olmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde eğitim veren Akarsu, ahlak felsefesi alanında ilk ders veren akademisyen olup aynı zamanda dil felsefesi, tarih felsefesi, çağdaş felsefe gibi alanlarda da eğitim vererek akademik kariyerini sürdürmüştür. *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'nü yazan Akarsu, felsefi terimlerin Türkçe olarak ifade edilmesini sağlayarak felsefe alanına önemli ölçüde katkı sağladı. Akarsu'nun felsefe çalışmalarının yanında Türk Dil Kurumu'nda özverili çalışmaları, gazete yazarlığı, yazdığı kitaplar, makaleler, bildiri ve konferanslar ile Türk felsefe camiasında birçok alanda öncü olan dikkate değer bir simadır. Akarsu'nun öne çıkan önemli özelliklerine değindikten sonra araştırmamızın içeriği hakkında bilgi vermek tezin kapsamı hakkında bizlere fikir sağlayacaktır.

Tezimizin başlığında belirttiğimiz gibi, döneminde öncü felsefeciler arasında olan Bedia Akarsu'nun hayatı ve eserlerine birinci bölümde detaylı bir şekilde yer verdik. Akarsu'nun fikirleri ve felsefesini anlamak için önce hayatı hakkında edindiğimiz bilgilerle kişiliğini tanıtmayı amaçladık. Çünkü aile yapısı, eğitim süreci, inançları, etkilendiği filozoflar ile ilgili bilgiler, onun felsefesinin arka plandaki nedenleri

anlamamızı sağlayacaktır. Birinci bölümde değindiğimiz eserler kısmında Akarsu'nun yazdığı kitaplar, makaleler, bildiriler, gazete yazıları ve hakkında yazılan kitap ve söyleşileri detaylı bir şekilde araştırarak künyesi ile birlikte sunmaya çalıştık.

Araştırmamızın ikinci bölümünde, Akarsu'nun felsefi görüşleri, etkilendiği filozoflar, felsefe tarihi ile ilgili çalışmaları, Türk felsefesine yaptığı katkılar, felsefi görüşlerinde üzerinde durduğu kavramlar, ahlak felsefesi, etik ve ahlaki sorunlar gibi konular üzerinde yoğunlaşarak felsefesini kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye çalıştık. Akarsu'nun düşüncesine göre felsefenin yapılabilmesi için özgür düşünme ve düşünmenin gelişmiş olması anlayışı hâkimdir. Akarsu bu anlayışla özgür ve refah bir ortamda olan insanın, düşüncelerinin de özgür olabileceği fikrindedir. Humboldt, Scheler ve Kant gibi filozoflar ile ilgili neşriyatlarıyla felsefe alanına katkı sağlayan Akarsu, çağdaş ve aydınlanmacı bir felsefe geleneği ile çalışmalarını yürütmüştür. Felsefe alanında üzerinde durduğu alan olan dil felsefesinde Humboldt'un, ahlak felsefesi alanında ise Kant'ın düşüncelerinden etkilendiği görülmektedir.

Tezimizin üçüncü bölümünde ise Akarsu'nun dil-kültür ilişkisi bağlamında ele almaya çalıştık. Akarsu'nun dil felsefesi ile ilgili görüşleri, dil-düşünce ilişkisi, dilin kültürle ve eğitimle olan bağı, evrensel kültür ve kültürün uluslar üzerindeki etkisini inceleyerek bu alanda etkilendiği düşünürler olan Humboldt ve Atatürk'ün düşünceleri çerçevesinde değerlendirdik. Akarsu, dil konusunda, sözcük ve kavramların yabancı sözcüklerin etkisinden sıyrılarak öz Türkçe olarak ifade edilmesi gerektiğini düşünmüş; dil ve düşünce alanında yeniliklere açık olmanın önemine değinmiş ve çağdaş, aydın bir perspektifte olmuştur. Akarsu'nun dil felsefesi çalışmalarının ana temasında kültür, toplum ve Cumhuriyetçi bir anlayış yer almaktadır.

Tez çalışmamızda bu konuya yönelişimizin asıl sebebinin kadınların düşünce ve entelektüel alanlarda felsefe çalışmaları ile öne çıkan kadın felsefecilerimiz hakkında bilgi edinmek isteğimiz olduğudur. Bu konudaki araştırmamıza Osmanlı Dönemi'nde kadın felsefecileri tetkik etme ile başladık. Ancak yaptığımız araştırma neticesinde, Osmanlı Dönemi düşünce dünyasında Fatma Aliye Hanım dışında kadın felsefeci olmadığı görülmüştür. Kadın hakları ile ilgili feminist yaklaşımda olan kadın düşünürlerimiz olsa da onların felsefeci olduklarını söylemek doğru olmayacaktır. Bu anlamda ilk atılımların olduğu dönemin Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Darülfünun Üniversitesi'nde felsefe okuyan kız öğrencilerin olduğunu

fakat bu zaman aralığının Cumhuriyet dönemine yakın zamana tekabül ettiği görülmüştür. Atatürk'ün yapmış olduğu üniversite reformu ile İstanbul Üniversitesi felsefe bölümü görünürlük kazanmaya başlayarak, felsefe okuyan kız öğrencilerin de sayısının arttığı anlaşılmaktadır. Araştırma konusu olarak ilginizi celbeden hususun Bedia Akarsu'nun felsefe alanında döneminin etkilerini bizlere yansıtan, felsefeye olan ilgisi ile ortaya koyduğu çalışmalar ve eserleriyle Cumhuriyet dönemi Türk felsefesinde başarılı profil çizen bir kadın kimliği oluşturmuş olmasıdır.

Yaptığımız araştırmalar neticesinde Bedia Akarsu hakkında yazılan üç kitap ve farklı açılardan ele alınmış makaleler olduğu anlaşılmaktadır. Yazılan *Bedia Akarsu Armağanı* kitabının birinci bölümünde, Akarsu ile ilgili yapılmış söyleşiler ile hakkında yazılmış bazı makaleler yer alırken; kitabın diğer bölümlerinde farklı konularda makalelere değinilmiştir. *Felsefe, Eğitim ve Toplum Üzerine* adlı kitapta ise Mukadder Özgeç'in Bedia Akarsu ile yapılan söyleşisi yer almaktadır. Bu söyleşide Akarsu'nun hayatı, eğitim geçmişi ve çalışmaları yer almaktadır. *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu* kitabında ise Akarsu ile ilgili yazılan makalelerin ele alındığı görülmüştür. Literatür araştırmasında gördüğümüz üzere Bedia Akarsu hakkında Yök'e sunulmuş herhangi bir tez çalışmasının yer almadığı ve hakkında yazılan kitapların makaleler ve söyleşilerden oluşan derleme çalışması olduğu görülmüştür. Bu etkenler doğrultusunda Bedia Akarsu'nun hayatını detaylı bir şekilde ele alarak, eserleri ve tüm çalışmalarını künyesi ile birlikte ilk olarak çalışmamıza eklemiş bulunarak literatüre katkı sağlamayı amaçladık. Bunun yanı sıra felsefesi, ahlak ve dil felsefesi ile ilgili görüşlerini de ekleyerek bir bütün halinde ele almaya çalıştık. Bu bakımdan diğer yazılan kitaplardan farklı olarak düşünceleri ve görüşlerinden oluşan konuları sistemli şekilde ele almaya gayret ettik. Akarsu hakkında yazılan eserlerin çalışmamıza yön verdiğini yadsımak söz konusu değildir. Yazılan makaleler ve yapılan söyleşiler ışığında araştırmamızın sınırlarını belirleme konusunda yol almaya çalıştık. Bununla birlikte tezimizin büyük çoğunluğu Akarsu'nun kendi yazdığı birincil kaynaklara dayanmaktadır. Ayrıca ikincil kaynaklar olan hakkında yazılan makaleler ve söyleşiler ile de tezimize katkı sağlamaya çalıştık. Araştırmamız ulaşabildiğimiz literatür ve Türkiye'deki kadın felsefecilerden Bedia Akarsu örneği ile sınırlıdır.

Veri toplama yöntemi olarak literatür taraması metodu kullanıldı. Araştırmanın konusu ile ilgili arşiv- belge taraması yapılarak her türlü bilgi, belge, gazete, makale, dergi ve kitap gibi yazılı kaynaklara ulaşılmaya çalışıldı. Literatür taraması için; Beyazıt Devlet Kütüphanesi (İstanbul-Beyazıt), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi (İstanbul-Balat), Atatürk Kitaplığı Kütüphanesi (Taksim-İstanbul), Rami Kütüphanesi (Eyüp-İstanbul), Eskişehir İl Halk Kütüphanesi, Osmangazi Üniversitesi Kütüphanesi, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi, Ankara Milli Kütüphane, Ankara Millet Kütüphanesi, Ankara Türk Dil Kurumu Kütüphanesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi uzaktan erişim kütüphanesinden faydalanarak araştırmamızı sürdürdük.

Bu araştırma tanıtıcı (durum belirleyici) bir çalışmadır. Yapılan literatür taraması sonucunda ulaşılan kaynaklar ve elde edilen verilerden bir nitel analiz tekniği olan içerik analizi yapıldı. Elde edilen sonuçlar, diğer çalışmalarla kıyaslanarak değerlendirildi ve sonuca varıldı. Araştırmamızda Bedia Akarsu'nun Türkiye'de felsefe alanına yapmış olduğu katkıları inceleyerek, araştırmanın kendisinden sonra yapılacak akademik araştırma ve çalışmalar için bir kaynak ve rehber olacağı temennisindeyiz.

2.BÖLÜM: BEDİA AKARSU’NUN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. Bedia Akarsu’nun Hayatı

Cumhuriyetin kuruluşunun ardından, kadınların temel alanlarda görünür olduğu dönemde yeşeren isimlerden biri Bedia Akarsu’dur. 27 Ocak 1921 tarihinde İstanbul’da doğan Bedia Akarsu¹ yaşamı boyunca Atatürk’ün ilkeleri doğrultusunda çağdaş ve ilerici bir bakışla hayatını idame ettirmiştir. Akarsu’nun Türk düşünce yazını ve felsefe alanına sağladığı katkılar ile döneminin öncü kadın felsefecileri arasında olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.1. Aile Çevresi

Akarsu, TBMM anayasasının kabulünden (20 Ocak 1921) bir hafta sonra doğduğundan mütevellit, kendisini cumhuriyet insanı olarak görmekte ve bu durumdan “Cumhuriyet ile yaşıt bir aydın” sözleriyle gurur duyduğunu belirtmektedir². Akarsu’nun ailesi saygın bir aileye mensuptur³. Akarsu’nun babası Osman Şevki Bey Erzurum’da dünyaya gelmiş, İstanbul’da mühendislik eğitimi tamamlayarak topçu subayı olmuş ve 1908 yılında Akarsu’nun annesi Mürşide Ragıp Hanım’la hayatını birleştirmiştir⁴. Osman Şevki Bey, bir süre Trablusgarp-Balkan ve Çanakkale savaşlarında Atatürk ile birlikte savaşa katılmış ve bu savaşlardan sonra da Kurtuluş savaşında mücadele ettiği dönemde, Osmanlı ordusunda Macar tabyası komutanlığı görevini üstlenmiştir⁵. Mim grubuna⁶ mensup olduğu zaman zarfında, İstanbul’dan Anadolu’ya silah kaçırmış olan Şevki Bey, eşi Mürşide Ragıp Hanım’a, cumhuriyetin yakın zamanda ilan edileceğini bildirmiş, ancak sürekli muharebelere katılan Osman Şevki Bey otuz altı yaşında hastalanarak yaşamını yitirmiştir⁷.

¹ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ankara 2002, s. 44.

² Feyziye Özberk, “Bir Cumhuriyet Aydını: Bedia Akarsu”, *Historia 1923: Tarih ve Kültür Dergisi*, sayı:8, 2020, s. 186.

³ Özberk, a.g.m., s. 187.

⁴ Doğan Özlem, “Bedia Akarsu’nun Yaşam Öyküsü ve Yapıtları”, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2000, s.11.

⁵ Özberk, a.g.m., s. 186.

⁶ Mim Grubu; Müsellâh Müdâfaa-i Milliye Grubu, İstanbul’un işgal edildiği yıllarda, İngilizler tarafından ele geçirilen silahları Anadolu’ya kaçıran gruptur. (Bkz.: Mukadder Özgeç, *Felsefe, Eğitim ve Toplum Üzerine*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 47).

⁷ Firdevs Gümüşoğlu, *Cumhuriyet’te İz Bırakanlar Derneği*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2001, s. 190.

Aile çevresinin çoğunluğu sanatçı olan Akarsu'nun büyükbabası Ragıp Efendi, Rumeli Kazaskeri Derviş Efendi ile ilk Türk kadın şairi olan Fitnat Hanım'ın torunu ve Avrupa'ya eğitime gönderilen on yedi efendiden biridir; ayrıca ressam ve tezhip konusunda da mahir olduğu bilinen bir zattır⁸. Akarsu'nun kişiliğini şekillendiren temel faktörlerden biri de annesi Mürşide Ragıp Hanım'dır. Annesinin yaşadığı dönemin savaşları ve Türkiye'nin o dönemdeki koşullarını ona aktarması, Akarsu üzerinde derin bir etki bırakmıştır⁹. Cumhuriyet döneminin kadınlarından olan Akarsu'nun annesi, üç çocuğunun iyi bir eğitim alması ve okuması arzusundadır. Kendisi de okumaya büyük bir tutkuyla bağlı olan bu annenin, küçük kızı ilkokula başladığında Millet Mektebine katılması ve başarılı bir şekilde tamamlaması dikkat çekmiştir¹⁰. Akarsu'nun ablası Mediha Akarsu, sanatçı kimliğinin oluşmaya başladığı dönemde eleştirilere maruz kalmıştır. Mediha Hanım seramikten heykel yapan ilk kişi olarak öncü bir rol üstlenmiş ve bu sanatı devam ettirmek isteyenlere ilham kaynağı olmuştur¹¹. Akarsu'nun aile çevresinin saygın kişilerden oluşması, babasının cumhuriyetin kurulacağına olan inancı ve annesinin Bedia Hanım'ı Atatürk'ün ilkeleri doğrultusunda yetiştirmesi, onun aydın kimliğinin oluşmasında kilit bir rol olmuştur.

2.1.2. Eğitim Geçmişi

Aile çevresinin eğitim odaklı olması ve Edebiyat öğretmeni kuzeninin evde okuma alışkanlığı, Akarsu'nun küçük yaşta okumaya olan ilgisini arttırmış ve bu nedenle ilkokula erken başlamıştır¹². Öğrenim gördüğü dönemde eğitim sisteminin ezberden ziyade, araştırmaya yönelik olduğunu vurgulayan Akarsu, eğitim sürecinde okuduğu Türk klasiklerinin kimliğini kazanmasında etkili olduğunu belirtmiştir¹³. Akarsu, ilkokul ve ortaokul eğitimini Çapa'da tamamladıktan sonra, sadece bir yıl boyunca Kumkapı'da olan Jeanne D'arc Fransız Okulu'nda öğrenim gördü ve lise eğitimini Türk Edebiyatı alanında tanınmış uzman Agâh Sırrı Levend'in sahibi ve yöneticisi olduğu İstiklal Lisesi'nde tamamladı¹⁴. Lise yıllarında matematik dersinde başarılı

⁸ Arslan Kaynardağ, "Bedia Akarsu ile Felsefe, Dil, Dil Devrimi, Kültür ve Ahlak konusunda Söyleşi", *Felsefecilerle Söyleşiler*, Elif Yayınları, İstanbul 1986, s.177.

⁹ Özberk, a.g.m., s. 187-188.

¹⁰ Gümüšoğlu, a.g.e., s.190.

¹¹ Kaynardağ, a.g.m., s.178.

¹² Kaynardağ, a.g.m., s.178.

¹³ Gümüšoğlu, a.g.e., s.192.

¹⁴ Özlem, a.g.m., s.13.

olduğunu fark eden öğretmeni, onun felsefe okumak isteğine karşı çıkmıştır. Bu isteğinin altında yatan sebep, öğrencisinin çok yetenekli olduğunu düşünmesiydi. Evinde her akşam yapılan okumalar ile felsefeye ilgisi başlayan Akarsu'nun, Semiha Cemal'in çevirisini yaptığı Platon'un *Phaidon Diyalogu* adlı kitabı onun felsefeye ilgisinin artmasında etkilidir¹⁵.

2.1.3. Akademik Hayatı ve Avrupalı Hocaları ile Münasebeti

Akarsu'nun üniversite seçimini yapacağı yıllarda, tercih yapabileceği belirli sayıda fakültelerin olması ve okumak istediği mimarlık bölümüne kız öğrencilerin alınmaması; onu, kendisine uygun bir bölümü bulma konusunda bir hayli düşündürmüştür¹⁶. Öğrencilik yıllarında yoğun kitap okuma alışkanlığı ve yazma süreçlerinde yetkinliği olan Akarsu'nun, edebiyat ile felsefe alanlarına olan ilgisi, özellikle felsefeye duyduğu sevgisinin ağır basmasından ötürü, tercihini felsefe okumaktan yana kullanmasını sağlamıştır¹⁷. Akarsu, Darülfünun Üniversitesi'nin 1933'te yapılan reform ile yapılandırılması sonucu kurulan İstanbul Üniversitesinin felsefe bölümüne katılmıştır¹⁸. Akarsu'nun tercihini felsefeden yana kullanmasının bir diğer sebebi ise lise yıllarında okuduğu *İnsan Dergisi*'nde adı geçen Hilmi Ziya Ülken'in bu üniversite kadrosunda olduğunu öğrenmesi olmuştur¹⁹. Akarsu, aralarında kız öğrencilerin de olduğu ilk felsefe mezunlarının 1923 yılında Darülfünun Üniversitesi'nde yetiştiğini ve 1933 yılında kurulan İstanbul Üniversitesi'nde ise felsefe okuyan kız öğrenci sayısının önceki yıllara oranla arttığını belirtmiştir; ayrıca bölümde, felsefe dersleri dışında sosyoloji, psikoloji ve sanat tarihi derslerinin de verildiğini vurgulamıştır²⁰. 1939 yılında felsefeye başlayan Akarsu, bölümde karşılaştığı izlenimlerini şu cümleler ile ifade etmektedir: “*Dergilerdeki yazılarını severek okuduğum H. Ziya'nın dersinden hiçbir şey anlamamıştım. Ben mi anlamıyordum, felsefe mi böyle anlaşılmazdı, bilemiyordum*”.²¹ Akarsu, Ülken'in yazılarında bulduğu etkiyi derslerinde bulamamasının sebebini, anlatımının

¹⁵ Özberk, a.g.m., s.189.

¹⁶ Mukadder Özgeç, *Felsefe, Eğitim ve Toplum Üzerine*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014, s. 63.

¹⁷ Kaynardağ, a.g.m., s. 178-179.

¹⁸ Zeynep Direk, “Bir Kadın Felsefecinin Portresi: Bedia Akarsu”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, cilt: 37, sayı: 219, 2002, s.46.

¹⁹ Özgeç, a.g.e., s. 69.

²⁰ Gümüüşçüoğlu, a.g.e., s.199.

²¹ Kaynardağ, a.g.m., s.179.

tekdüzeliğine ve derslerde okunan metinlerin yabancı terimlerle dolu olmasına bağlamıştır²².

İstanbul Üniversitesi felsefe bölümü kadrosunda Alman kökenli hocalar Von Aster, Prof. Dr. Joachim Ritter gibi isimlerle birlikte, Mustafa Şekip Tunç, Hilmi Ziya Ülken, Halil Vehbi Eralp, Mazhar Şevket İpşiroğlu, Macit Gökberk, Takiyettin Mengüşoğlu gibi isimler de yer almıştır²³. Akarsu, hocalarından söz ederken; Ülken'in, öğrencilerinin her birinin isimlerini bildiğini, kendisinin geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu ve birçok alanda yazıları bulunduğunu belirtmiştir. Ülken'in felsefe üzerinde yoğunlaştığı alan İslâm felsefesi olmakla birlikte çağdaş felsefe alanına da İslâm felsefesinden daha fazla ilgi göstermiştir²⁴. Akarsu, Avrupa'dan Türkiye'ye gelen Türk hocalarının sundukları seminerlerin öğrenciler için son derece faydalı ve keyifli olduğunu belirtmiştir²⁵. Ayrıca, hocası Takiyettin Mengüşoğlu'nun belirlediği öğrenciler ile birlikte Yıldız Sarayı Çadır Köşkü'nde felsefî antropoloji seminerlerinin düzenlendiğini aktarmıştır²⁶. Akarsu, Darwin'in evrim teorisine karşı farklı bir bakış açısıyla yaklaşan Takiyettin Bey'in seminerlerinde evrim kuramını derinlemesine araştırarak aktif katılım sağladı²⁷. Felsefe ve psikoloji alanlarında çalışmaları olan Mustafa Şekip Tunç, Bergson'un eserlerini Türkçeye çevirerek felsefe alanında önemli katkılarda bulundu²⁸. Türkiye'de tarih felsefesinin ilk kez ele alındığı yıllarda, Macit Gökberk'in dersleri, Akarsu'nun tarih anlayışını değiştirerek onun tarihi sevmesine katkıda bulunmuştur. Akarsu'ya göre Macit Gökberk'in derslerini ilgi çekici ve anlaşılır kılan unsur, tarihin sadece geçmiş olaylarla sınırlı olmaması gerektiği, aynı zamanda aydınlanma ve ilerleme fikirleriyle de ilişkilendirilmesinin daha doğru olacağı ve dolayısıyla tarihin felsefe gibi sürekli bir gelişim içinde olduğu

²² Gümüüşçüoğlu, a.g.e., s.199.

²³ Özlem Bağdatlı, "Bedia Akarsu'nun Felsefe Anlayışı", *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:18, 2010, s.254.

²⁴ Kaynardağ, a.g.m., s.181.

²⁵ Atatürk, 1933' te üniversite reformunu gerçekleştirdiği dönemde, eğitim almaları maksadıyla Türk öğrencileri Avrupa'ya göndermiştir. Avrupa'da batı standartlarında eğitim alan öğrenciler, Türkiye'ye geldiklerinde İstanbul Üniversitesi bünyesinde akademisyen olarak eğitim-öğretime katkıda bulunmuşlardır. Bkz.: Özgeç, a.g.e., s.93. Akarsu, Macit Gökberk, Takiyettin Mengüşoğlu, Mazhar Şevket İpşiroğlu ve diğer Türk hocalarının Avrupa'da aldıkları eğitim ile felsefeye dair yeni akımlar ve bilgi birikimlerini derslerinde verimli bir şekilde aktardıklarını dile getirmiştir. Bkz.: Kaynardağ, a.g.m., s.180.

²⁶ Özlem, a.g.m., s.13.

²⁷ Özgeç, a.g.e., s.72.

²⁸ Kaynardağ, a.g.m., s.181.

düşüncesinin oluşmasıdır²⁹. İstanbul'un çevresinde hafta sonları yapılan uzun yürüyüşlerde, Macit Gökberk, felsefe ve edebiyat üzerine sohbetler gerçekleştirirdi³⁰. Hocaları ile yaptıkları bu yürüyüşler, öğrencilerine derinlemesine düşünme ve araştırma fırsatı sunmuştur.

Atatürk, İstanbul Üniversitesi'nin kurulduğu dönemde Avrupa'dan hocalar getirtmiş ve gelen hocalar da felsefe bölümünü sistemli bir şekilde kurma yolunda adımlar atmıştır. Bununla birlikte Atatürk, Avrupa'ya gönderdiği Türk akademisyenlerin de eğitim almalarını sağlayarak üniversite kadrosunun güçlenmesine katkı sağlamıştır. 1933 yılında Atatürk tarafından çağrılan Prof. Hans Reichenbach, felsefe bölümünde çalışmaya başlamıştır. Reichenbach burada, bilimsel felsefe ve mantık alanlarını kurmakla birlikte, aynı zamanda felsefe bölümü için bir seminer kitaplığı oluşturmuştur³¹. Reichenbach'ın kurduğu seminer kitaplığı, felsefe bölümü için değerli bir katkı sağlamıştır. Bölüm için ender bulunan kitapların temin edilmesi ve kitaplığın sistemli bir şekilde oluşturulması Reichenbach'ın bu alandaki yetkinliğini ve başarısını ortaya koymaktadır³². Reichenbach, 1938 yılında İstanbul Üniversitesi'ndeki görevinden ayrılmış ve yerine arkadaşı olan Alman kökenli Ernst Von Aster'in gelmesini sağlamıştır³³. Von Aster'ın İstanbul Üniversitesine ve özellikle felsefe bölümüne olan önemli katkıları, akademik alanın gelişimine ışık tutmuştur. Felsefe tarihi derslerinin yanı sıra ahlak ve bilim felsefesi alanlarında makaleler yazmış ve konferanslar düzenlemiştir. Onun özverili çalışmaları felsefe alanında yetişen yeni akademisyenlerin ve akademik kimliğin güçlenmesine önemli bir zemin sağlamıştır. Türkiye'deki akademik çevre, Von Aster'ın çalışmaları sayesinde uluslararası standartlara daha yakın hale gelmiş ve felsefe disiplini daha kapsamlı bir bakış açısına sahip olmuştur³⁴.

Von Aster, 1943 yılında felsefe bölümü başkanı iken, Walther Kranz'a üniversiteye katılması amacıyla bir davet mektubu yazdı. Bu davet sonucunda 1944 yılında, Walther Kranz, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne katıldı ve akademik

²⁹ Özgeç, a.g.e., s. 74.

³⁰ Özberk, a.g.m., s. 190.

³¹ Özgeç, a.g.e., s. 93-94.

³² Kaynardağ, a.g.m., s. 181.

³³ Özgeç, a.g.e., s. 93.

³⁴ Osman Özkul ve Yasin Şahin, "Ernst Von Aster ve Çağdaş Felsefe Ders Notları", *Beytulhikme An International Journal of Philisophy Dergisi*, cilt: 9, sayı:1, 2019, s. 232.

yolculuğuna burada devam etti³⁵. Kranz, uzmanlık alanlarının Klasik filoloji, Latince ve Yunanca olduğu bilinen bir akademisyendi. Kranz'ın yazmış olduğu antik felsefe kitabı, öğrencileri tarafından sıkça başvurulmuş bir kaynak olmuştur ve derslerinde antik felsefe konularını aktarırken tiyatro atmosferinde somutlaştırma yoluna gitmiştir. Bu yaklaşım öğrencilerin konuları daha iyi anlamasına ve etkili bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olmuştur³⁶.

2.1.3.1. Tez Süreci

Akarsu, lisans tez araştırmasını *Nietzsche'ye göre Ahlakın Menşei Meselesi* adlı konu üzerinde çalışmıştır. 1943 yılında üniversite eğitimini tamamlayan Akarsu, 1944 yılında ise okuduğu üniversitenin seminer kütüphanesinde çalışmaya başlamıştır³⁷. Kütüphanede çalışmaya başladığı zaman zarfında doktora yapmaya karar veren Akarsu, araştırma konusu için Macit Gökberk'e danışarak, Von Aster ile çalışmak istediğini belirtmiştir. Von Aster, Akarsu'ya çalışma konusu olarak Wilhelm von Humboldt'u önermiş ve Akarsu çalışacağı konu hakkında iki aylık bir Almanca eğitimi almış; bir yandan da Humboldt'u araştırmıştır³⁸. Hocasının Humboldt'u önermesinde Akarsu'nun dil ve kültür ilişkisini araştırmak istemesi etkili olmuştur. Humboldt'un ilk kez dünya üzerindeki farklı millet ve dilleri karşılaştırmalı olarak incelemesi ve dil felsefesinin temellerini sistemli bir şekilde kurması, Akarsu'nun bu konuya ilgisini çekerek derinlemesine araştırmaya yöneltmiştir³⁹. Akarsu'nun bu araştırmaya ilgisini arttıran diğer bir etmen ise Cumhuriyet'in erken dönemlerinde özellikle Batı kaynaklı bilimsel bilginin aktarılmasında yaşanan dil sorunları olmuştur⁴⁰. Akarsu, *Wilhelm von Humboldt'ta Dil ve Kültür Bağlantısı* üzerine olan doktora tezini bitirme aşamasındayken, hocası Von Aster hayatını kaybetti. Bu merhalede tezini yürütmek için yeni bir akademisyen bulamayan Akarsu, fakülteyi bırakmak istemiş ve Macit Gökberk'in teşviki üzerine kalmaya devam etmiştir⁴¹. Akarsu, bir süre ara verdiği tez çalışmalarına, üniversiteye yeni katılan Prof. Joachim Ritter'in rehberliğinde tekrar

³⁵Walter Kranz, Erişim: 20 Mart 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Walther_Kranz

³⁶ Kaynardağ, a.g.m., s. 32-33.

³⁷ Felsefenin Türkçesini ona borçluyuz, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/felsefenin-turkcesini-ona-borcluyuz-40061261>, Erişim: 23.03.2024.

³⁸ Özgeç, a.g.e., s. 75-77.(Akarsu'nun üniversiteyi bitirdikten sonra doktora başlamasındaki etkenin o dönemlerde yüksek lisans programının olmamasından kaynaklanmaktadır. Bkz.: Özgeç, s. 76.)

³⁹ Bedia Akarsu, *Wilhelm Von Humboldt'ta Dil-Kültür Bağlantısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1984."Birinci Baskının Önsözü", s. 7.

⁴⁰ Direk, a.g.m., s. 48.

⁴¹ Özgeç, a.g.e., s. 78-79.

başlamıştır. Akarsu, Ritter'in derslerini çevirmesinde yardımcı olarak hocasını daha yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Ritter, Türkiye'de yaşamaktan son derece memnun kaldığını ve kendisine çok şey kattığını belirtirken; aynı zamanda derslerinde öğrencileriyle etkili bir iletişim kurarak yeni bakış açıları kazandırmış ve bilgi birikimini aktarmıştır⁴². Ritter, Akarsu'nun Almancayı akıcı bir şekilde konuşabilmesi için 1953 yılında ona Goethe Enstitüsü'nde eğitim alma fırsatı sağlamış ve Akarsu, fakülteden izin alarak Almanya'da 4 ay kalmıştır⁴³. Almanya'dan döndükten sonra farklı bir bakış açısı ile doktora tezini yazmaya başlayan Akarsu, tezini Ritter'e okutmak amacıyla Türkçe bölümünden sonra Almanca çevirisini eklemiş ve 1954 yılında tez yazma sürecini tamamlamıştır⁴⁴. Arnold Gehlen ve Hans Freyer, Macit Gökberk'in daveti üzerine 1954 yılında üniversitede konferans vermişlerdir⁴⁵. Bedia Akarsu konferans ile ilgili deneyimini şu sözler ile ifade etmektedir: "*Gehlen'in <<İnsan>> üzerine verdiği konferansların 6'sını ve Freyer'in <<Endüstri Çağı>> üzerine verdiği konferansların 3'ünü, bir de Hukuk Fakültesi'nde verdiği, <<Bugünkü Endüstri Toplumunun Yapısı ve Yabancılaşma>> üzerine olan konferansını çevirmiştım.*"⁴⁶ Almanca içerikleri ile birlikte gerçekleştirilen bu konferansların basımı Edebiyat Fakültesi yayınlarında yayımlanmıştır⁴⁷.

Akarsu'nun akademik süreçlerinde görüldüğü üzere, bilgi edinme ve araştırmacı ruhunu öne çıkararak okumuş olduğu alanı keşfetmesi, hocaları ile olan etkili iletişimi ve bu yolda kendini sürekli geliştirmesi, onun başarılı bir eğitim hayatı geçirmesini sağlamıştır. Tüm bu etkenler ile kariyerine doğru adımlarla yaklaşan Akarsu, akademik gelişimine katkı sağlayan yurt dışında eğitim alma fırsatını da elde etmiştir.

⁴² Kaynardağ, a.g.m., s. 182-183.

⁴³ Can Karaböcek, "*Bedia Akarsu (D. 1921-)*", Tanzimat'tan Günümüze Türk Düşünürleri: Cumhuriyet'ten Günümüze Bilimsel ve Felsefi Düşünce Temsilcileri, C.4-b, Ed. Süleyman Hayri Bolay, Nobel Yayınları, Ankara 2015, s. 2627; Özgeç, a.g.e., s. 95-96.

⁴⁴ Özgeç, a.g.e., s. 80.

⁴⁵ Özgeç, a.g.e., s. 96-98.

⁴⁶ Kaynardağ, a.g.m., s. 183.

⁴⁷ Özlem, a.g.m., s. 14.

2.1.4. İş ve Kariyer Deneyimi

1955 yılında Felsefe Tarihi Kürsüsü'nde asistan olan Akarsu⁴⁸, 1956-1958 yılları arasında Almanya'nın Heidelberg Üniversitesi'nde Hans-Georg Gadamer'in yanında çalışmaya başlamıştır⁴⁹. Gehlen, Akarsu'nun Almanya'ya gittiği zaman aralığında ona yardım ederek, Gadamer ile tanışması hususunda aracılık etmiştir⁵⁰. Gadamer'in derslerine katılım sağlayan Akarsu, onun fenomenoloji seminerlerine, Alfred Weber'in de "demokrasi ve sosyalizm" adlı seminerlerine iştirak etmiştir⁵¹. Akarsu, Weber'in öğrencileri seçerek aldığı seminere başvurduğunda, Weber, Türkiye'de felsefe bölümünde doktora programının olmasını şaşkınlıkla karşılamıştır. Akarsu'nun doktorasını Ritter'in danışmanlığında yapması onun kabul edilmesinde etkili olmuştur. Gadamer, Akarsu'nun "Max Scheler ve kişi kavramı" adlı konu üzerinde çalışmak istemesini, kendisinin de Max Scheler hakkında bilgi birikimine sahip olmasından dolayı desteklemiş ve ona bu konuda yardımcı olmuştur⁵².

Akarsu, Almanya'da kaldığı bu iki yıllık süreçte, katıldığı seminerler ve aldığı dersler ile alanında iyi bir ihtisas alma fırsatını elde etmiştir. Bu durum, çalışmış olduğu konu üzerinde sistemli çalışmasını ve geniş kapsamda ele almasını sağlamıştır.

Akarsu, Türkiye'ye döndükten sonra Max Scheler hakkında yaptığı geniş araştırmalar neticesinde yazdığı "Max Scheler'de Kişilik Problemi" adlı çalışmasıyla 1960 yılında doçent olmuştur⁵³. Akarsu, İstanbul Üniversitesi'nde Ahlak felsefesi dersini veren ilk akademisyendir⁵⁴. Ahlak felsefesinin yanı sıra dil felsefesi, çağdaş felsefe akımları, felsefe tarihi, kültür ve tarih felsefesi derslerini de veren Akarsu, 1968 yılında profesör olarak akademik kariyerinde önemli bir yere gelmiştir⁵⁵. Türkiye'de felsefe alanında

⁴⁸ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/felsefenin-turkcesini-ona-borcluyuz-40061261>, Erişim: 26. 04. 2024.

⁴⁹ Mehmet Vural, *Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Felsefe*, Elis Yayınları, Ankara Eylül 2018, s.387.

⁵⁰ Özgeç, a.g.e., s. 99.

⁵¹ Yusuf Çotuksöken, "Bir Cumhuriyet Kadını, Aydını ve Felsefecisi olarak Prof. Dr. Bedia Akarsu", *Varlık Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, sayı: 1303, Nisan 2016, s.74.

⁵² Özgeç, a.g.e., s.106-107, s. 99.

⁵³ Özberk, a.g.m., s. 192.

⁵⁴ Arslan Kaynardağ, *Kadın Felsefecilerimiz: İnceleme ve Antoloji*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 30.

⁵⁵ Çotuksöken, a.g.m., s. 74.

Kamuran Birand'tan sonra ikinci kadın profesör olan Bedia Akarsu⁵⁶, aynı zamanda İstanbul Üniversite'nde ilk kadın Felsefe Profesörü unvanına sahip olmuştur⁵⁷.

Akarsu, Nurullah Ataç'ın tavsiyesi üzerine 1949-1950 yılları arasında Türk Dil Kurumu'na üye olmuş ve felsefenin Türkçe ile Türkçenin de felsefi terimlerle anlaşılması yönünde Macit Gökberk ile çalışmalar yaparak, 1979'da *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'nü yayımlamıştır. 1978-1979 yıllarında Kültür Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın danışma kurullarında görev alan Akarsu, 1963-1983 yıllarında da TDK'nın yönetim kurulu üyeliğinde çalışmıştır⁵⁸. İstanbul Üniversitesi bünyesinde felsefe bölümü başkanı olarak görev yapan Akarsu, 1984 yılında kendi isteğiyle emekliliğini istemiştir. Akarsu, emekli olduktan bir süre sonra, Adnan Benk'in öncülüğünde düzenlenen *Gelişim Larousse* adlı ansiklopedinin felsefi yazıları üzerinde çalışmış ve 1988 yılında Çukurova Üniversitesi'nde felsefe grubu öğretmenliği bölümünün kurulması hususunda bölümün idari işleri ve kadrosunu düzenleyerek iki yıl süresince yardımcı olmuştur⁵⁹. Ayrıca Mersin Üniversitesi'nin kuruluşunda da yardımcı olmuş ve 1993 yılında üniversitenin eğitim ve öğretime başlaması hasebiyle yapılan törende açılış dersi vermiştir. 1990-1996 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde eğitim alan doktora öğrencilerine yönelik Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk İlkeleri konusunda dersler vermiştir. Akarsu, 10 Kasım 1995'te ilk defa düzenlenen "İstanbul Üniversitesi Atatürk Ödülü" ile 1997'de Mersin Üniversitesi'nin vermiş olduğu "Onursal Doktora" unvanına layık görülmüştür⁶⁰.

Cumhuriyetçi ideallere bağlı olan Bedia Akarsu, akademik kariyerinde kazandığı birçok başarı ve ödüllerle anılarak, yazdığı kitaplar, makaleler ve gazete yazıları ile topluma ilham veren önemli bir şahsiyet olmuştur. Felsefe alanındaki gelişmeleri inceleyerek çalışmalarını titiz ve ilkeli bir şekilde yürütmüştür. Ahlak ve erdem üzerinde ehemmiyetle durması, Atatürk Devrimi ile ilgili çalışmalarının olması, dil ve kültür ilişkisi bağlamını ele alması ve Türkçe felsefi terimlerin oluşması yönündeki çalışmaları da Akarsu'nun diğer özellikleri arasında yer alan yetileridir.

⁵⁶ Işık, a.g.e., s. 44.

⁵⁷ Kaynardağ, a.g.e., s. 29.

⁵⁸ Özlem, a.g.m., s. 15- 16; Kaynardağ, a.g.e., s. 30.

⁵⁹ Özlem, a.g.m., s. 15; Çotuksöken, a.g.m., s. 74.

⁶⁰ Özberk, a.g.e., s. 192.

Akarsu, kitaplığını Muğla Üniversitesine⁶¹ ve arşivini de Maltepe Üniversitesine bağışlamıştır⁶². Darüşşafaka Cemiyetine olan bağlılığı sebebiyle, kurumun başışçısı olan Akarsu, Darüşşafaka Şenesenevler Rezidansı'nda 8 yıl kadar yaşadıktan sonra, 25 Şubat 2016 yılında hayata veda etmiştir⁶³.

2.2. Bedia Akarsu'nun Eserleri

2.2.1. Telif Kitapları

Bedia Akarsu'nun telif kitapları, künye bilgisiyle aşağıdaki gibi verilmiştir.

Wilhelm von Humboldt'ta Dil-Kültür Bağlantısı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 1955; 2. baskı Remzi Kitabevi, İstanbul 1984; 3. baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

Max Scheler'de Kişilik Problemi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1962.

Modern Toplumda Kadın, İzlem Yayınevi, İstanbul 1963.

Ahlak Öğretileri I: Mutluluk Ahlakı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1968; 2. baskı Remzi Kitabevi, İstanbul 1982; 4. baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

Ahlak Öğretileri II: Kant'ın Ahlak Felsefesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1968; 2. baskı Remzi Kitabevi, İstanbul 1982; 4. baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

Atatürk Devrimi ve Yorumları, Türk Dil Kurumu yayını, Ankara, 1969; 3. Baskı Türk Dil Kurumu yayını, Ankara 1981.

Felsefe Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu yayını, Ankara 1975; 5 baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1994; 6. Baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1996, 7. baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

⁶¹ Özgeç, a.g.e., s. 204.

⁶² Betül Çotuksöken, “Bedia Akarsu'nun Felsefi Söyleminin Ana Çizgileri”, Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 57.

⁶³ Prof. Dr. Bedia Akarsu, Erişim: 04.05.2024, <https://www.darussafaka.org/fark-yaratanlar?c=rezidans-bagiscilarimiz#akarsu>

Çağdaş Felsefe, Milli Eğitim Bakanlığı yayını, Ankara 1979; 2. ve 3. Baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1994; 4. Baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

Atatürk Devrimi ve Temelleri, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1995; 2. Baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997; 3. Baskı İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2003.

Max Scheler'de Kişi Kavramı ve İnsan Olma Sorunu, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

Değişen Dünya Değişen Değerler, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006.

2.2.2. Çevirileri (Kitap ve Yazılar)

Bedia Akarsu'nun, çevirdiği konferans ve yazıları aşağıdaki gibi verilmiştir.

Hans Freyer, *İndüstri Çağı: Dünya tarihi bakımından anlamı, endüstri tekniğinin tarihi, sosyal tabakalar, endüstri toplumu, manevi problemleri, sosyologinin konusu ve görevi*, (Çev: Bedia Akarsu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1954, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Konferansları; 3).

Rene Konig, *Geri Kalmış Denilen Alanların Sosyolojisine Giriş: Sosyolojide Ampirik Araştırma Tekniklerine Giriş*, (Çev: Bedia Akarsu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayımları, İstanbul 1958, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Konferansları; No. 750).

Arnold Gehlen, *İnsan: İnsanın Nereden Geldiği, Biricikliği, Eylem ve Zekâ, İçgüdüler, Dil ve İdrak, Kültür, Teknik, Hayat Standardı ve Medeniyet*, (Çev: Bedia Akarsu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1973, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Konferansları; No. 1839).

Nicholas Malebranche, *Metafizik ve Din Üzerine Görüşmeler*, (Çev: Bedia Akarsu), Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1946, (Dünya edebiyatından tercümeler Fransız Klasikleri; 135).

Blaise Pascal, "Bir Taşralıya Yazılmış Mektuplar, (Çev: Bedia Akarsu), *Felsefe Tercümeleri Dergisi*, Cilt: 1, Sayı:1, 1947, ss. 50- 67.

Walther Kranz, "Tabiatı Gören Goethe", *Goethe'yi Anma Yazıları*, (Çev: Bedia Akarsu), İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1950.

W. Peters, “Von Aster’den Hatıralar”, (Çev: Bedia Akarsu), *Felsefe Arkivi*, Cilt: 2, Sayı: 3, İstanbul 1949.

Hans Freyer, *Bugünkü Toplum Düzeninin Ortaya Koyduğu Tarih Felsefesi Problemleri*, (Çev: Bedia Akarsu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1954.

Hans Freyer, *Çağımızın Kütle Hayatı II*, (Çev: Bedia Akarsu), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 16, Sayı: 1- 4, 1954, ss. 269-278.

2.2.3. Dergi ve Kitaplarda Yayımlanmış Yazı ve Makaleleri

Akarsu’nun yazı ve makaleleri *Türk Dili*, *Çağdaş Türk Dili*, *Varlık*, *Arayış*, *Felsefe Arkivi*, *Gösteri*, *Bilim ve Ütopya*, *Cogito*, *Çağdaş Düşünce*, *Bağlam*, *Lucerna*, *Kemalizm*, *Gençlik*, *Bilim ve Gelecek*, *Yeni İş Dünyası*, *Bilgi ve Değer* ve *Atatürkçü Düşünce Dergisi* isimli felsefe dergilerinde yayımlanmıştır. Ayrıca Akarsu’nun bazı makale, gazete yazıları da *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, *Değişen Dünya ve Değişen Değerler* adlı kitabında ve çeşitli yayınlarda yayımlanarak yayın dünyasına katkı sağlamıştır.

“Öğrenci Gözü ile Ernst von Aster”, *Felsefe Arkivi*, cilt: 2, sayı: 3, 1949, ss. 19-21.

“John Locke’un Devlet Felsefesi”, *Felsefe Arkivi*, sayı: 12, 1961, ss.72-75.

“Sokrates’te Erdem Düşüncesi”, *Felsefe Arkivi*, sayı: 13, 1962, ss. 57-73.

“Kant’ta Mekân ve Zaman Kavramları” *Felsefe Arkivi*, sayı: 14, 1963, ss. 108-122.

“Nietzsche’nin Tarih Karşısında Tutumu”, *Felsefe Arkivi*, sayı:19, 1975, ss.1-10(Ayrı basım).

“Atatürk’ün Dünya Görüşünde Dil ve Tarihin Yeri”, *İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümü Dergisi: Bağlam*, sayı:3, 1981, ss. 1-17; *Türk Dili*, cilt: XLV, sayı: 371, Ankara, 1982, ss. 286- 299.

“Max Scheler: İnsan Olma Sorunu”, İoanna Kuçuradi (Ed.), *Türk Felsefe Araştırmalarında ve Üniversite Öğretiminde Alman Filozofları*, İçinde (s. 32-43), Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara 1986.

“Dil- Düşünme- Dünya İlişkisi”, *Bilim ve Ütopya*, sayı: 80, Şubat 2001, ss. 22-25.

“Auguste Comte’un Pozitif Felsefe Dersleri ‘Artık Devrim Değil Düzen’ ”, *Bilim ve Ütopya*, sayı: 92, Şubat 2002, ss. 48- 49.

“Immanuel Kant’tan ‘Salt Aklın Eleştirisi’ Akıl Neyi Başarır, Neyi Başaramaz?”, *Bilim ve Ütopya*, sayı: 92, Şubat 2002, s.44.

“Dilimiz Kimliğimiz”, *Çağdaş Türk Dili*, cilt: 19, sayı: 233, Temmuz 2007, ss. 231- 236.

“Çağdaş Felsefe İçinde Atatürkçü Dünya Görüşünün Yeri”, *Gösteri*, 1(6), Mayıs 1981, ss. 8- 9.

“Dil Felsefesi Sorunsalı”, *Türk Dili*”, 1(3), Kasım 1987, ss. 14-17; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 210- 214.

“Eğitimde Dilin Yeri”, *Çağdaş Türk Dili*, cilt:10, sayı: 118, Aralık 1997, ss. 6-10.

“İnsan ve Çevre”, *Cogito: Kirlenen Çağ*, sayı: 2, 1994, ss. 29- 36.

“Bilimsel Özgürlük ve Çevre Etiği”, Ruşen Keleş (Ed.), *İnsan Çevre Toplum*, İmge Kitabevi, Ankara 1992, ss.23- 40; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 275- 294.

“Atatürk ve Kültür”, *Türk Dili*, cilt: 40, sayı: 336, Eylül 1979, ss. 129- 133; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 216- 221.

“Batılılaşma Aşamasında Söylev”, *Türk Dili; Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı*, cilt: 36, sayı: 314, Kasım 1977, ss. 390-399; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 222- 234.

“İnsanın Tarihselliği ve Dil”, *Türk Dili*, cilt: XLII, sayı: 354, Haziran 1981, ss. 825- 829; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 161- 167.

“Dil Devriminin Başarısı”, *Türk Dili*, 1(1), Temmuz 1987, ss. 7-13; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 173- 180.

“Doğu ile Batı’nın Ayrılmazlığı (Otto Pöggeler’e Yanıt)”, *Varlık*, 60(1041), Haziran 1994, ss. 7-8.

“Atatürk Devriminin Temel İlkeleri”, *Suna Kili’ye Armağan: Cumhuriyet’e Adanmış Bir Yaşam*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1998, ss. 27- 35.

“Felsefe Dili Olarak Türkçe”, Bedia Akarsu-Tahsin Yücel (Yay. Haz), *Macit Gökberk Armağanı*, 1. Baskı TDK Yayınları, Ankara 1983; 2. Baskı (e- kitap), Ankara 2022, ss. 49- 72; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 181- 209.

“Soruşturma”, *Varlık Dergisi*, 71(1151), Ağustos 2003, ss.58-65.

“Altın Çağ: Cumhuriyetimizin İlk On Beş Yılı”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 262- 266.

“Atatürk ve Aydınlanma”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 93- 97; *Gençlik Dergisi*, Sayı: 27, Kasım 1962.

“Çağımızda Felsefenin Görevi”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 304- 309; *Arayış*, sayı: 1, Şubat 1981, ss. 44- 46.

“Aydınlanma- Laiklik- Demokrasi”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 121- 130.

“Barış İçinde Kozmopolit Bir Dünya”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 196- 201.

“Dillimiz ve Eğitim Dili”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 157- 166.

“Çağdaş Düşünce/ Çağdaş Sanat”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 295- 303; *İpşiroğlu'ya Saygı; Çağdaş Düşünce*, Ada Yayınları, İstanbul 1987.

“Eğitim ve Sanat”, Gülsüm Karapınar (Yay. Haz), *Atatürk ve Sanat*, Altın Portakal Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları, Ankara, 2000; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 30- 42.

“Max Scheler’de İnsan Olma ve Bir İnsanlık Tasarımı”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 211- 222; *Arkhe- Logos: Hegel Özel Sayısı*, Sayı: 12, Güz 2021.

“Türkiye’de Felsefe Nermi Uygur’un Yapıtlarıyla Ses Getirdi”, Betül Çotuksöken, Yusuf Çotuksöken, Kaan Özkan (Yay. Haz), *Yaza Yaşaya: Nermi Uygur’un Anısına*, Maltepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006, ss. 47- 49; *Bilim ve Gelecek*, sayı: 15, Mayıs 2005.

“1948 Muallimler Birliği Dil Kongresi”, *İstanbul University Journal of Sociology*, cilt: 2, sayı:4- 5, Ekim 2014, ss. 280- 288⁶⁴.

2.2.4. Bildirileri

Akarsu’nun bildiri, konferans, seminer ve toplantıları çeşitli kitap ve dergilerde yayımlanmıştır. Bu yayınları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

“Açış Konuşması”, *Türk Dili*, sayı: 34, Ocak- Şubat 1993, ss. 40- 42.

“Seminer Konuşmaları”, *Lucerna Klasik Filoloji Araştırmaları*, İstanbul 1994, ss. 58- 66.

“Techonological Developments and Universal Culture From the View-point of Man, *Papers Presented to the İnternational Seminar on Philosophy Facing World Problems*, Ankara 1988, ss. 35- 44.

“Atatürk ve Modern Toplumda Kadın”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 55- 76; *Çeşitli Cepheleriyle Atatürk: Seri Konferanslar*, cilt:1 Robert Kolej Yayınları, 1964.

“Atatürk’ün Ulusallıkla Evrenselliği Bütünleştiren Kültür Anlayışı”, *Yeni İş Dünyası*, cilt: 5, sayı: 57, Temmuz 1984, ss. 9- 19; *Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı*, 9- 13 Kasım 1981, İstanbul; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 235- 255.

“Aydınlanma Felsefesi ve Tevfik Fikret”, *Bilim ve Ütopya*, 14(174), Aralık 2008, ss. 8- 17. [16-17 Aralık 2000’de Türkiye yazarlar sendikasının düzenlediği Tevfik Fikret Sempozyumu’nda sunulan tebliğ]; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 85- 108.

“Değişen Dünyada Bilim ve Değerler”, Şahabettin Yalçın (Ed.), *Bilgi ve Değer*, 1. Baskı Vadi Yayınları, Ankara 2002, ss. 15- 29; Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 16- 29⁶⁵.

⁶⁴ Bedia Akarsu, 1948’de katıldığı “İstanbul Muallimler Birliği”nin düzenlediği kongrenin detaylarını aktarmıştır.

⁶⁵ Bedia Akarsu’nun “Değişen Dünyada Bilim ve Değerler” adlı bildirisi, *Değişen Dünya Değişen Değerler* adlı kitabında “Değişen Değerler Değişen Dünya” başlığı olarak geçmektedir.

“İnsan Açısından Teknolojik Gelişmeler ve Evrensel Kültür”, İoanna Kuçuradi (Yay. Haz), *Dünya Problemleri Karşısında Felsefe: Uluslararası Semineri*, TFK Yayınları, Ankara 1988, ss. 35- 44.

“Ulusal Kültürler ve Evrensel Kültür Açısından Avrupa Kültürü ve Türkiye”, *Lucerna Klasik Filoloji Araştırmaları*, İstanbul, 1992, ss. 60.

“Globalleşen Dünya ve Türk Aydınlanma Devrimi”, Sevgi İyi (Ed.), *Journal of Turkish Studiees- Türklük Bilgisi Araştırmaları: Essays in Honour of İoanna Kuçuradi*, cilt:25, 2001, ss.35-46; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 65- 84; Uluslararası Bilanço 75. Yıl Kurultayı, Aralık 1998, Ankara.

“Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk Devrimi”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 84- 92; Mersin Üniversitesi Açış Dersi, 27 Eylül 1993.

“Yurttaşlık, Sorumluluk ve Demokrasi”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss.103- 113; Mersin Felsefe Günleri, 15- 16 Ekim 1994.

“Atatürk Devrimi Açısından Eğitim ve Dil”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 148- 160; Türk Dili ve Ekin Derneği, Eylül 1995, Berlin.

“21. Yüzyılda Nasıl Bir Türkiye?”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 320- 333; *İktisat Dergisi*, sayı: 358, Ağustos 1996, ss. 131- 132; 21. İktisat Haftası “Dünya Nereye Gidiyor, Küreselleşme ve Türkiye” Konulu Toplantı, Nisan 1996.

“Birey ve Toplum İlişkisi Bağlamında Kimlik Sorunu”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 43- 52; *Mersin Üniversitesi V. Felsefe Günleri: Birey ve Toplum*, Ekim 1999.

“Aydınlanma ve Günümüz Dünyası”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 53- 64; *İstanbul Goethe Enstitüsü Uluslararası Felsefe Kolokyumu: Adorno*, Nisan 2004.

“Ulusal ve Evrensel Boyutlarıyla Atatürk Devrimi”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 112- 117; *İstanbul Üniversitesi I. Atatürk Ödül Töreni*, Kasım 1995.

“Felsefe Açısından Dil”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 147- 156; *Mersin Üniversitesi IV. Felsefe Günleri*, Ekim 1998.

“Kültür Dili Olarak Türkçe”, *Çağdaş Türk Dilli*, cilt: 17, sayı: 209, Temmuz 2005, ss. 198- 201; *Ankara Dil Derneği: “Türkçem, Dilim Dilim...” Türkçe Kurultayı*, Nisan 2005; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 167- 173.

“I.Kant’da İnsanlık İdeali ve Özgürlük Sorunu”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 202- 210; *Muğla Üniversitesi Uluslararası Kant Sempozyumu Bildirileri*, Nebil Reyhani (Ed.), Vadi Yayınları, Ankara 2004.

2.2.5. Gazete Yazıları

Akarsu’nun eğitim, felsefe, politika ve farklı konularda yazı ve makaleleri *Cumhuriyet Gazetesi*’nde yayımlanmıştır. *Cumhuriyet Gazetesinde* yayımlanan bazı yazıları *Atatürk Devrimi ve temelleri* ve *Değişen Dünya ve Değişen Değerler* adlı kitaplarında da yer almaktadır. Gazete yazılarının listesi aşağıdaki gibidir.

“Kardeşinin Gözü ile Mediha Akarsu”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (31 Ocak 1976), 5.

“Atatürk’ün Özgün Görüşleri”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (10 Kasım 1982), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 114- 118.

“Dil Bilincinin Bayramı”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (26 Eylül 1984), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 168- 172.

“Araç” Değil, “Yaratıcı” İnsan Yetiştirmek...”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (28 Ekim 1985), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 130- 134.

“Üniversite İdesi Üzerine”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (11 Aralık 1985), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 135- 141.

“Teknoloji Çağında Bilim ve Felsefe”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (26 Şubat 1986), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 271- 274.

“Kültürsüz Çağdaşlaşma Olabilir mi?”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (21 Ağustos 1986), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 256- 261.

“Atatürk’ün Yarattığı Kültür Ordusu’na...”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (13 Mayıs 1987), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 267- 270.

“Halifeliğin Kaldırılması, Laiklik ve Öğretim Birliği”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (2 Mart 1989), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 77- 82.

“Fırsat Eşitliği- Eğitim Birliği”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (18 Nisan 1989), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 142- 145.

“23 Nisan ve Aydınlanma”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (23 Nisan 1992), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 98- 102.

“Günün Modası Atatürk Dönemini Kötülemek”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (17Ağustos 1992), 2; *Kemalizm*” 30(361), Ağustos 1992, ss. 1-2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 119- 122.

“Cumhuriyet Halk Partisi ve Altı Oku”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (6 Eylül 1992), 5.

“27 Mayıs Devrimi üzerine”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (27 Mayıs 1994), 2.

“Avrupa, Aydınlanma’ya Kendini Kapadı mı?”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (3 Temmuz 1994), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 123- 128.

“Karanlık Ortamda Işıyan Felsefe Günleri”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (13 Şubat 1995), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 310- 314⁶⁶.

“Ulusal ve Evrensel Boyutlarıyla Atatürk Devrimi”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (25 Kasım 1995), 2.

“Fazıl Say ve Türk Musikisinde Devrim”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (18 Ocak 1997), 2; *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, ss. 315- 319.

“Töre, Ahlak ve Etik”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (26 Temmuz 1997), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 180- 184⁶⁷.

“Çarpık Düzendeki Çarpık Sesler”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (4 Ekim 1997), 2.

⁶⁶ Bedia Akarsu’nun, “Karanlık Ortamda Işıyan Felsefe Günleri” adlı gazete yazısı, *Atatürk Devrimi ve Temelleri* kitabında “Son Yılların Karanlık Ortamında Işıyan Felsefe Günleri” başlığı altında yer almaktadır ve tarih bilgisi de 6 Şubat 1995 olarak geçmektedir. Fakat *Cumhuriyet Gazetesi* arşivinde adı geçen yazının tarih bilgisi 13 Şubat 1995 olarak kayıtlıdır.

⁶⁷ Bedia Akarsu’nun “Töre, Ahlak ve Etik” adlı gazete yazısı, *Değişen Dünya Değişen Değerler* adlı kitabında “Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine” başlığı olarak geçmektedir.

“T.C. Demokratik, Laik ve Sosyal Bir Hukuk Devletidir”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (30 Aralık 1997), 2; *Atatürkçü Düşünce Aylık Düşün Dergisi*, 4(44), Aralık 1997, s. 9; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 118- 120⁶⁸.

“Dindar Olmak ve Olmamak Üzerine”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (3 Mayıs 1998), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 135- 138.

“Cumhuriyet Sivas’ta Doğdu”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (4 Eylül 1998), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 109- 111⁶⁹.

“Laiklik, Sekülerizm ve Din”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (14 Aralık 1999), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 131- 134.

“Ulus Olma ve İnsanlık Ülküsü”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (21 Ocak 2001), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 188- 192.

“Eğitimde Yaratıcılık”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (19 Ekim 2001), 2.

“Önce Barış, *Cumhuriyet Gazetesi*”, (15 Aralık 2001), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 193- 195.

“Karanlıktan Aydınlığa Felsefe Günleri”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (18 Haziran 2002), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 174- 176.

“Sorumluluk ve Özgürlük Üzerine”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (6 Temmuz 2002), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 177- 179.

“Küreselleşme ve Kültürel Evrim”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (10 Şubat 2003), 2.

“Güzel Şeyler de Oluyor Ülkemizde”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (21 Mayıs 2003), 2.

“Altın Tepsî İçinde Sunulan İktidar”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (3 Temmuz 2003), 2.

“Demokrasi, Birey ve Felsefe”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (31 Aralık 2003), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 139- 146.

“Demokrasi, Birey ve Felsefe- 2”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (13 Ocak 2004), 2.

⁶⁸ Bedia Akarsu’nun “T.C. Demokratik, Laik ve Sosyal Bir Hukuk Devletidir” adlı gazete yazısı, *Değişen Dünya ve Değişen Değerler* adlı kitabında 18 Aralık 1997 olarak geçmektedir. Fakat adı geçen yazı *Cumhuriyet Gazetesi* arşivinde 30 Aralık 1997 tarihi olarak kayıtlıdır.

⁶⁹ Bedia Akarsu’nun, “Cumhuriyet Sivas’ta Doğdu” adlı gazete yazısı, *Değişen Dünya Değişen Değerler* adlı kitabında “Sivas Kongresi” başlığı olarak geçmektedir.

“Ahlaksal Yozlaşma”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (3 Ocak 2006), 2; *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, ss. 185- 187⁷⁰.

2.2.6. Yönettiği Tezler

Akarsu, İstanbul Üniversitesi bünyesinde bulunduğu süre zarfında, yaklaşık 160 öğrencinin lisans tez danışmanlığını yönetmiştir⁷¹.

2.2.7. Hakkında Yazılan kitap ve Söyleşiler

Bedia Akarsu hakkında yazılan makale ve yazıların derlemesiyle oluşan kitaplar ve yapılan söyleşilerin kayıtları aşağıda belirtildiği gibi verilmiştir.

Bedia Akarsu Armağanı, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2000.

Arslan Kaynardağ, *Bedia Akarsu ile Felsefe, Dil Devrimi, Kültür ve Ahlak Konusunda Söyleşi* (1983), *Felsefecilerle Söyleşiler*, Elif Yayınları, İstanbul 1986, ss. 177- 214; *Bedia Akarsu Armağanı*, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, ss. 17- 55.

Arslan Kaynardağ, *Bedia Akarsu ile Söyleşi* (2000), *Bedia Akarsu Armağanı*, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, ss. 57- 76.

Tüten Anğ, *Bedia Akarsu ile Aydınlanma Üzerine Söyleşi*, *Bedia Akarsu Armağanı*, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, ss. 77- 80; *Türkiye Felsefe Kurumu Bülteni*, Sayı: 1, Kasım, 1994, ss. 4-5.

Mukadder Özgeç, *Felsefe, Eğitim ve Toplum Üzerine*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2014.

Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021.

Mustafa Günay ve Diğerleri, *Prof. Dr. Bedia Akarsu ile Çağın Olaylarına Bakış* (2005), Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, ss. 289- 306.

⁷⁰ Bedia Akarsu'nun “Ahlaksal Yozlaşma” adlı gazete yazısı, *Değişen Dünya Değişen Değerler* adlı kitabında 24 Aralık 2005 olarak geçmektedir. Fakat adı geçen yazı *Cumhuriyet Gazetesi* arşivinde 3 Ocak 2006 tarihi olarak kayıtlıdır.

⁷¹ http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/results?qu=Akarsu%2C+Bedia.+dn%C5%9F.&rw=156&isd=true

Mukadder Özgeç ve Adnan Binyazar, *Acaba Az mı Kaldık Dünya Yüzünde* (2014), Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlık Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, ss. 307- 311.

3.BÖLÜM: BEDİA AKARSU’NUN FELSEFİ GÖRÜŞLERİ

3.1. Felsefi Temelleri ve Etkilendiği Düşünürler

Akarsu’nun felsefeye ilgisinin, önceki bölümlerde belirttiğimiz üzere, öğrencilik yıllarında Platon’un *Phaidon Diyalogu* adlı kitabı okumasıyla başladığı görülmektedir. Akarsu, kitap okumanın felsefeye yönelim açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Okumanın eleştirel bir bakış açısı kazandırdığına, eleştirel düşünce ile sanatta, bilimde ve felsefede yaratıcı olunabileceğine değinmektedir. Edebiyat eserlerinde işlenen konu ve temalarda çoğunlukla felsefi sorunlar ele alınmakla birlikte, felsefenin bilim ve sanat ile bağlantılı olduğu görüşünü desteklemektedir⁷². Akarsu, felsefi gelişiminin temellerini, eğitim aldığı Alman hocalar ve yurt dışında karşılaştığı Alman filozof ve şahsiyetlerin bilgi birikimiyle oluşturmuştur. Onun felsefi perspektifi, aydınlanmacı bir görüş ve çağdaş düşünce yaklaşımı çerçevesinde gelişmiştir. Felsefe alanındaki ilk çalışmalarına dil felsefesi üzerinde yoğunlaşan Akarsu, doktora tezini de dil felsefesi alanında tamamlamıştır. Çalışmalarına daha sonra aydınlanma felsefesi ve ahlak felsefesi üzerine ağırlık veren Akarsu, bu alanlarda yazılar kaleme alarak Türk yazın dünyasına katkılarda bulunmuştur. Özellikle dil felsefesi üzerindeki çalışmalarında, daha önce de belirttiğimiz üzere, felsefe dilinin oluşması yönünde girişimi ve felsefenin Türkçe dilinde olması hususunda çabaları olmuştur. Felsefe alanındaki çalışmalarını genel bir bakış açısıyla değerlendirdikten sonra Akarsu’nun felsefe anlayışını incelemeye çalışacağız.

İnsanların var olan her şeyin nedenini sorma ve merak etmeye başlamaları ile felsefe doğmuştur. Felsefeyi bir diyalog olarak gören Akarsu, insanın kendisi ile ‘sen’le “doğa” ve “Tanrı” ile diyalogu olduğunu belirterek, insanın kim olduğu, doğa ve Tanrı üzerine sorgulama içinde olduğunu ifade etmiştir. Felsefe, başlangıçta tüm bilimleri içinde barındırırken, bilimler zamanla ayrı bir disiplin olarak felsefeden ayrılmıştır. Her biri bağımsız olan bilimler, kendi alanlarında gelişim göstermiştir. Yani felsefe bilimlerin sonuçları üzerinde bağlayıcı bir rol üstlenerek bu alanlar üzerinde inceleme ve araştırma yapma işlevini üstlenmiştir. Akarsu bu ifadeleriyle felsefenin bilimler ile karşılıklı etkileşim içinde olduğunu, aynı zamanda bilimlerin ilerlemesinin felsefenin yol göstericiliği ile mümkün olabileceğini göstermektedir. Felsefe, bilimin kabul

⁷² Mustafa Günay ve Diğerleri, “Prof. Dr. Bedia Akarsu ile Çağın Olaylarına Bakış”, Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 291- 292.

ettiği, varsaydığı şeyleri nasıl var oldukları hakkında sorgular. Felsefede ve bilimde durağanlık yoktur; sürekli araştırma durumu içinde ilerleme ve gelişim göstermektedir. Akarsu, felsefenin laik bir ortamda gelişim gösterebileceğini, laik bir eğitim sistemi olmadan felsefenin yapılamayacağını ve felsefenin olmadığı ortamda laikliğin de olamayacağı düşüncelerinin altını çizerek; aynı zamanda bilimde yaratıcılığı geliştiren etkenin de laik ortamda gelişen felsefe ile mümkün olduğu görüşünü ifade etmiştir⁷³.

Akarsu, felsefe kelimesinin kökeninin bilgelik anlamı barındırdığını ve bilgeliğin de erdeme ulaştıran bir bilgi olduğunu savunarak; felsefenin sadece bilgiye değil, erdeme yönelten bir amacının olması gerektiği düşüncesini ileri sürmüştür.⁷⁴ Akarsu, felsefe yapabilmenin ön koşullarının, kişinin özgür olması ve dilinin gelişmişliğine bağlı olduğunu belirtmiştir. Özgürlük kavramı ile özellikle düşünce özgürlüğünün altını çizen Akarsu, düşüncelerin özgürce ifade edildiği ortamda felsefe yapabilmenin mümkün olduğunu, bunun için de kişinin düşünebilmesi ve bir düşüncesinin olması gerekliliğini ifade etmektedir. Çünkü düşünebilen, bir fikri olan insan aynı zamanda özgür olabilmektedir⁷⁵. Akarsu, Osmanlı Devleti’nde özgür düşünme ortamının olmadığını ve Arapça, Farsça gibi dillerin etkisinde kaldığını ifade etmiştir. Akarsu, bu düşünceleriyle yapı olarak birçok dil ailesine mensup olan Osmanlı Devleti’ni Türkçe diline karşı kapalı olması ve ifade özgürlüğünün olmamasından ötürü eleştirerek, Osmanlı Devleti’nde felsefe yapılmadığını iddia etmiştir. Dilin gelişmediği ortamda özgür olmanın ve dünya ile ilişki kurmanın güçleştiğini düşünen Akarsu, böylelikle felsefenin gelişmemesindeki asıl nedeni, dilin gelişmemiş olmasına bağlamaktadır⁷⁶. Akarsu bu fikirleriyle Osmanlı’nın ilim ve yazın dünyasında yeterli olmadığı görüşü içinde olmuş ve Osmanlı’da farklı dillerin konuşulmasını, felsefi düşüncenin gelişiminde engel olarak görmüştür. Akarsu felsefe eğitiminin tam olarak 1933 yılında gerçekleşen Üniversite Reformu ile başladığı düşüncesinde olmuştur⁷⁷.

⁷³ Bedia Akarsu, “Çağımızda Felsefenin Görevi”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s.304- 306; Bedia Akarsu, “Demokrasi, Birey ve Felsefe”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 143-144.

⁷⁴ Kaynardağ, a.g.m., s. 196.

⁷⁵ Bedia Akarsu, “Felsefe Dili Olarak Türkçe”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s.208.

⁷⁶ Bedia Akarsu, “Felsefe Açısından Dil”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 151-152.

⁷⁷ Akarsu, a.g.m., “Demokrasi, Birey ve Felsefe”, s. 144.

Tanımı verilmeyen kavramlar hem düşünmede hem de anlamda karmaşıklığa yol açarak anlaşmayı güçleştirdiğinden, felsefenin kavramlarının belirlenmesi gerektiğini düşünen Akarsu, felsefe ekollerinde kavramların birden çok anlam ile tanımlanan terimlerle ifade edildiğini belirtmiştir. Tarih boyunca devam eden çalışmalarla felsefe terimlerinin tek bir anlama indirgenemeyeceği netlik kazanmıştır⁷⁸. Kısacası, Akarsu düşünmenin kavramlarla ifade edildiğini, kavramların yerini sözcüklerin aldığını savunarak kullanılan kavramların karmaşıklıktan uzak, daha anlaşılır ifadelerle belirtilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Akarsu'nun bu düşünceleri, dil ile düşünme arasında karşılıklı bir ilişkinin olduğu ve felsefe kavramlarının da anlam bakımından daha açık ve anlaşılır olması gerektiği yönündedir⁷⁹.

Felsefenin görevinin çözülmemiş sorunlar üzerinde araştırma yapmak ve düşünmek olduğunu savunan Akarsu, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin toplumun kültürünü etkilediğini, diğer bir deyişle değerler açısından değişimler yarattığını düşünmüştür. Değerler alanında karşılaşılan sorunlar, felsefeye yeni sorgulama olanağı yaratmıştır. Bu durumda din, ahlak, sanat ve toplumsal alanlarda da felsefi temellendirme yapmanın gerekli olduğu düşüncesi oluşmaktadır. Akarsu, bu ifadeleriyle evreni ve varoluşu anlamlandırmaya çalışan insanın belirsizlik ve sorunlarla karşılaşması sonucu "Varoluşçu felsefe" alanının gerekliliğinin önemli olduğunu ifade etmiştir⁸⁰. Felsefenin, toplum sorunlarına kayıtsız kalmayan bir duruş içinde, yaşam ile iç içe olan bir yönü olduğu söylenebilir.

Akarsu'nun felsefe üzerine olan düşüncelerini değerlendirdiğimizde, felsefenin var olan her şey üzerine sorgulama yaparak, bilimlere yol göstericiliğinin yanında aynı zamanda toplumda, eğitimde, kültürel ve sanat alanlarında da felsefenin aydınlatıcı ve kurtarıcı bir rolü olduğu gerçeği üzerinde durulmuştur. Akarsu, dilin düşünmenin bir aracı olduğunu ve dilin doğru kullanımı ile felsefe yapılabileceğinin altını çizmektedir. Yani, dilin karşılık geldiği kavramın anlam bütünlüğünü bozmayacak nitelikte olması, açık ve anlaşılır olması gerektiğini savunmuştur. Dilin sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir kültür aracı olduğunu düşünmektedir.

⁷⁸ Bedia Akarsu, *Felsefe Terimleri Sözlüğü* [Elektronik Sürüm], Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1979a, s. 10.

⁷⁹ Kaynardağ, a.g.m., s. 199.

⁸⁰ Akarsu, a.g.m., "Çağımızda Felsefenin Görevi", s. 308.

Akarsu, Türkçe ile felsefe terimlerini açık bir dille ifade ederek felsefe dilini oluşturmuş ve çalışmalarına dil felsefesi üzerinde ağırlık vermiştir. Dil felsefesi alanında çalışan Akarsu, Türkçenin Arapça ve Farsça dillerinin etkisi altında kalmaması için çabalarda bulunarak, Türkçenin öz haliyle kullanılması yönünde yazdığı *Felsefe Terimleri Sözlüğü* eseri yazın dünyasına kazandırmıştır⁸¹. Dil felsefesi alanına yönelen Akarsu'nun etkilendiği filozof Humboldt olmuştur. Bu alana yönelme sebebinin dil ve kültür ilişkisi üzerine olan ilgisi olduğu görülmüştür. Humboldt ile ilgili araştırmasında, Humboldt için dil felsefesini kuran kişi olarak bakan Akarsu, dil için olup biten durağan bir yapıda olmadığı, bir enerji akışı içinde olduğu görüşlerini belirtmiştir. Bununla birlikte, Humboldt üzerine çalışmasının Türkiye'de dil alanında yaşanan sıkıntılar olduğunu belirten Akarsu, bu bağlamda dil ve kültür ilişkisini incelemeye başlamıştır⁸². Akarsu'nun etkilendiği bir filozof ta Immanuel Kant'tır. *Ahlak Öğretileri II: Kant'ın Ahlak Felsefesi* adlı eserinde ahlak duygusu, ödev ahlakı, iyi gibi konular üzerinde yoğunlaşır. Ahlakı, ödev ahlakı olarak ele alan Kant'ın, ödevin belirleyiciliğinin ahlak kanununa saygı olması gerektiğini vurgulayarak, ahlak duygusunu ahlak kanununun tayin ettiğini belirtmektedir⁸³. Kant'ın ahlak felsefesi alanında çalışma yapan Akarsu, Kant'ın *Salt Aklın Eleştirisi* adlı eseri, Kant'ta insanlık ideali ve özgürlük sorunu ile Kant'ta mekân ve zaman konuları üzerinde de çalışmıştır. Akarsu'nun diğer etkilendiği filozoflardan biri de Max Scheler'dir. Akarsu, *Max Scheler'de Kişilik Problemi* adlı eserinde kişi kavramının idrak edilmesi için Hristiyanlığın temel ilkelerinin kavranması gerektiğini belirtmiştir⁸⁴. Aynı zamanda bu eserde Scheler'in, "kişi" ile ilgili kavramlarını açıklamaya çalışarak kişinin ahlak ve sosyal ilişkileri açısından değerlendirmelerini inceleyerek Scheler'in düşüncelerini aktarmıştır. Akarsu'nun yazdığı eserler ve makalelere bakıldığında, Akarsu'nun Humboldt, Scheler, Kant gibi filozofların yanında Sokrates, John Locke, Auguste Comte, Nietzsche, Tefik Fikret ile ilgili de yazıları bulunmaktadır. Akarsu, üzerinde durduğu bu filozof ve düşünürleri dil, ahlak, aydınlanma gibi görüşleri açısından değerlendirmiştir. Akarsu'nun dil, kültür, eğitim ve politik konularda görüşlerinden en

⁸¹ Sara Çelik, "Prof. Dr. Bedia Akarsu'nun Felsefi Formasyonu ve Felsefi Görüşlerine Genel Bir Bakış", Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 72- 73.

⁸² Akarsu (1984), a.g.e., s. 9.

⁸³ Bedia Akarsu, *Ahlak Öğretileri II: Immanuel Kant'ın Ahlak Felsefesi* [Elektronik Sürüm], İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1968, "Önsöz", s. 1-4.

⁸⁴ Bedia Akarsu, *Max Scheler'de Kişilik Problemi* [Elektronik Sürüm], İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962, s. 1.

çok etkilendiği düşünür Mustafa Kemal Atatürk olmuştur. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* adlı eseri ve yazdığı makalelerde görüldüğü üzere, yaklaşımında Atatürk ile ilgili görüş ve etkilerinin olduğu söylenebilir.

3.2. Felsefe Tarihi Çalışmaları

Bedia Akarsu, yazdığı *Çağdaş Felsefe* adlı kitabına günümüz felsefesinin temel prensiplerini değerlendirerek başlamıştır. Çağdaş felsefenin Kant ile başlaması gerektiğini vurgulayan Akarsu, Kant'ın çağdaş felsefeye yön veren etkide bulunduğunu ifade etmiştir. 19. yüzyılda, günümüz felsefe akımlarının temelini atıldığı dönemlerde, Kierkegaard'ı ele almadan Varoluşçuluğu ve Kant'ı öğrenmeden de analitik felsefeyi değerlendirmenin mümkün olmadığı belirtilmektedir. Günümüz felsefesinde, metafiziğe karşı Kant'ın tutumu eleştirici yaklaşıma sahiptir. Metafiziğe karşı iki tutum içindedir: Bunlardan birincisinde, metafiziğin felsefeden bağımsız olamayacağı, temel bilim olabileceği görüşünü savunanlar; diğer görüşte de metafiziği reddeden, metafiziğin bir bilim olamayacağı düşüncesini kabul edenler olmuştur. Metafiziğe karşı eleştirilerde Kant'ın etkisi önemlidir. Yapılan araştırmaların geliştirilmesi ve bilimdeki ilerleyişle birlikte denenebilirliğin olması, metafiziğe karşı müphemliği arttıran etkenler arasındadır. Bu ifadelerden sonra Akarsu, bilimlerin felsefeden ayrılması durumunu da felsefenin bu alanlarda araştıracağı konulara zemin hazırladığını belirtmektedir. Bilimlerin bağımsızlaşması karşısında, felsefe ile bilimin karşılıklı yakınlaşması olduğu söylenebilir⁸⁵. Akarsu bilim ve felsefe alanlarına olan yaklaşımları şu ifadelerle örneklendirmektedir:

“a. Örneğin Husserl, geliştirdiği yeni yöntemle salt felsefi öz bilgisine erişmeye çalışır, dünya görüşüne kayıtsız bir bilgiye ulaşmayı ister. b. Bunun yanında felsefenin görevini tek tek bilimlerin sonuçlarını toplu bir bakışla toplayan bir bağlayıcı kavrayışta bulanlar da var, örneğin N. Hartmann ve M. Scheler, c. Tek tek bilimlerin sonuçlarını her türlü felsefi açıklama ya da yorumlamayı denemeye kesinlikle karşı çıkanları da eklemek gerekir, onlara göre felsefenin görevi tek tek bilimlere temel araştırmadır; felsefe böylece araştırması olur, kavram ve dil araştırması

⁸⁵ Bedia Akarsu, *Çağdaş Felsefe: Kant'tan Günümüze Felsefe Akımları*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1994, s. 5-12.

da buraya girer; bu doğrultuda olanlar: Viyana Çevresi ve analitik felsefe temsilcileridir.”⁸⁶

Felsefenin buradaki niteliğinin, bilimler karşısında bağımsızlaşması ve bilimlerin sonuçlarını ayrı bir şekilde irdelediği, yeni felsefi akımların oluştuğu anlaşılmaktadır.

Akarsu, *Çağdaş Felsefe* kitabının birinci bölümünde ele aldığı Ortaçağ felsefesinde Kant’a kadar olan süreci değerlendirmiştir. Ortaçağ felsefesinin bir din felsefesine dayandığı ve Ortaçağ zihniyetinin kilise boyunduruğu altında dogmatik düşünme anlayışına sahip olduğu görüşündedir. Avrupa kültürünün dağılması ve Rönesansla birlikte Ortaçağa egemen olan kilisenin gücü ile dinin dogmatik etkisi kırılmıştır. Dinsel alanda yaşanan ayrılıkların ardından geçilen yeniçağda, doğaya akıl ile egemen olma ve doğa bilimlerinin geliştiği süreçler yaşanmaya başlanmıştır. Ortaçağın zihniyetinde Tanrı doğayı insanın yararlanması için takdim ederken, yeniçağda ise doğayı öğrenen insanın doğayı kendi işine yarayacak hale getirme düşüncesi vardır⁸⁷.

Genel kabule göre modern felsefenin başlangıcı, Descartes ile başlayan ve Hegel’e kadar olan sürece dayanmaktadır. Çağdaş felsefenin en önemli filozofu olan Kant’ın bilgi, ahlak ve felsefe alanında yaptığı katkıları değerlendiren Akarsu, Alman idealistlerinden Fichte, Hegel ve Schelling gibi filozoflar hakkında da bilgi vermiştir. Akarsu, tarih sorununun felsefe açısından önemli olduğunu; tarihin ne olduğu, amacı ve tarihin zaman içindeki gelişiminin felsefenin incelediği sorunlar arasında olduğunu belirtmiştir. Bunlar arasında en önemli sorunun tarihsel gelişme olduğu; tarihin olgularının tek tek olarak incelendiği durumda, tarih sürecini gelişme olarak değerlendirmek gerektiği düşüncesi içinde olunmuştur. Akarsu, gelişme kavramının 19. yüzyıl felsefesinde ele alınan bir kavram olduğunu ve bu konu ile ilgili Kant, Hegel, Humboldt, Rousseau gibi isimli filozofların görüşlerini değerlendirmiştir⁸⁸. 19. yüzyılda Almanya’da Hegel okulunun yaygın olduğunu ifade eden Akarsu, Hegel felsefesinin tutarlı bir sistemde olmasının, onun metod ve prensiplerinin çeşitli alanlara uygulanabilmesini sağladığını belirtmiştir. Hegel felsefesinin dağılmasında, bilimsel

⁸⁶ Akarsu (1994), a.g.e., s. 12-13.

⁸⁷ Akarsu (1994), a.g.e., s. 16-19.

⁸⁸ Mustafa Günay, *Cumhuriyet Döneminde Felsefe Tarihçiliği*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005, s. 117-118.

yöntemi savunanların Hegel okuluna karşı oluşu ile doğa ve tarih bilimlerinin gelişmesi neden olmuştur⁸⁹.

Akarsu'nun ele aldığı konulardan biri de Olguculuk (Pozitivizm) olmuştur. 19. yüzyılda gelişen bu akımın önemli iki temsilcisi Auguste Comte ve Saint Simon olmuştur. Saint Simon, Ortaçağ düşüncesindeki tanrı-bilimsel ve metafizik anlayışın yerini bilimin ilerleyişiyle birlikte gelişen pozitif bilimin aldığını belirtmiştir. S. Simon, kendi felsefesine Olguculuk adını vermiştir⁹⁰. S. Simon'un öğrencisi olan Auguste Comte, toplumun yeniden düzenlenmesi düşüncesi içinde olmuştur. Fakat Comte, bilimsel düşüncenin tek başına toplumu düzenleyeceği fikrine karşı çıkmakla birlikte, toplumsal bilim olmadan bilimsel düşüncenin faydasız olacağı ve bilimlerin de bir sistem içinde olmadan toplumsal bilimin imkansızlığı düşünceleri içinde olmuştur⁹¹.

19. yüzyılda ele alınan bir diğer akım, Materyalist akım olmuştur. Materyalist akım Hegel felsefesinin dağılmasında etkili olmuştur. Materyalizmde mekanik doğa ve maddesel dünyaya eğilim söz konusudur. Ludwig Feuerbach ile Karl Marx, Materyalist akımın önemli temsilcileri arasında yer almışlardır⁹². Marx'ın felsefesinin de dayanağı Hegel olmuştur. Marx, Hegel'de olduğu gibi evrenin ilerleyişinin diyalektik bir biçimde olduğunu savunmuştur. Fakat Marx, Hegel'in idealist tarih yaklaşımının aksine, materyalist bir tarih perspektifi getirir. Marx, materyalist tarih teorisini daha çok ekonomik alanda değerlendirmiştir. Marx'ın materyalist tarih görüşünde, idealist görüşe karşı tutum olmakla birlikte, toplumdaki gücü belirleyen etkenin ekonomik güç olduğu düşüncesi hâkimdir⁹³.

Akarsu, 19. yüzyıl felsefesinin önemli filozoflarından olan Alman filozof Friedrich Nietzsche'nin görüşlerine düşünsel olarak ehemmiyet vermiştir. Nietzsche felsefesinin temel noktası, yaşadığı çağa tepkisel bir tavır takınmadır. Bu karşı duruşu, yaşadığı dönemin akılcılığı, felsefe anlayışı, tarih yaklaşımları, tüm değer ve normlara karşı

⁸⁹ Bedia Akarsu, Çağdaş Felsefe Akımları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979b, s. 1-2.

⁹⁰ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 10.

⁹¹ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 11-12.

⁹² Akarsu (1979b), a.g.e., s. 3.

⁹³ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 30-32.

oluşu yansıtır⁹⁴. Akarsu'nun Nietzsche'nin tarih anlayışı ile ahlak görüşleri üzerine de çalışmaları olmuştur.

Akarsu, 20. yüzyıl felsefesinde fenomenoloji (Görüngübilim), yeni ontoloji, existentialisme (Varoluşçuluk), Modern deneycilik ve Analitik felsefe akımlarını değerlendirmiştir. Fenomenoloji alanında Brentano, Husserl ve Scheler, Ontolojide Hartman, Varoluşçulukta Kierkegaard, Heidegger ve Sartre'nin düşünceleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Akarsu'nun felsefe tarihi çalışmalarının, Çağdaş felsefe alanı üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. 19. ve 20. yüzyıl felsefesinde ortaya çıkan doğa ve tarih bilimlerinin ardından, Hegel okulunun yıkılması ile oluşan pozitivizm, materyalizm gibi akımların akabinde, bu akımların öncülüğünü yapan filozofların görüşlerini değerlendiren Akarsu, 20. yüzyıl felsefesinin temel prensiplerini bilim, kültür ve toplumsal alanlardaki etkisini detaylı bir şekilde ele alarak katkıda bulunmuştur. Bunların yanı sıra, 20. yüzyılda gelişen varoluşçuluk, ontoloji, analitik felsefe alanları üzerinde de görüşlerini ifade ederek, bu alanlarda önemli düşünürlerin ideolojileri ve etkilerini ele almıştır. Akarsu'nun üzerinde yoğunlaştığı en önemli filozof Kant olmuştur. Kant, felsefe anlayışı, ahlak felsefesi ve bilgi anlayışı ile ilgili felsefe alanında değerli çalışmalarıyla önemli rol oynamıştır.

3.3. Bedia Akarsu Felsefesinde Aydınlanma Kavramı

Akarsu, "Aydınlanma" kavramını şu sözlerle ifade etmektedir:

*"İnsanın geleneksel görüşler, yetkeler, bağlılıklar, tasarımlar ve önyargılardan kendini usuyla kurtarıp yalnızca usuna dayanarak yaşamı kavramaya ve düzenlemeye çalışması. // Aydınlanma inanmak değil bilmek ister; sorup soruşturmadan, körü körüne bir şeyi doğru saymaz."*⁹⁵

Akarsu bu ifadeleriyle bireyin "Aydınlanma"ya ulaşabilmesi için bir takım geleneksel kuramlardan ve önyargılardan sıyrılarak, sadece akıl yolu ile ilerlemesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, dogmalardan ve dayatmalardan uzak bir tutumla araştırma, bilme yolunda özgür bir tavır içinde olmanın gerekliliğini vurgulamıştır.

⁹⁴ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 44.

⁹⁵ Akarsu (1979a), a.g.e., s. 24.

Akarsu, Aydınlanma kavramının ilk olarak felsefenin başladığı dönem olan Antik Çağdan itibaren ortaya çıktığını ifade etmiştir. İnsanlar, her şeyin nedenini merak etme ve bilme süreci içinde olmuştur. Tanrı'nın koyduğu değişmeyen doğa yasaları karşısında sofistlerin bu değişmez hükümlere karşı yaptıkları eleştiriler ile düşünmenin önemi ortaya çıkmıştır. Düşüncenin gelişimi ile birlikte Yunan Aydınlanma dönemi başlamıştır⁹⁶. Akarsu, Ortaçağ dönemi aydınlanmaya bakışında ise Ortaçağın araştırmaya kapalı olduğu, edinilen bilgilerin kutsal kitaplardan olduğu gibi doğru olarak kabul edildiği bir dönem olarak değerlendirmiştir. Rönesans döneminin de kilisenin etkisinin kırıldığı, büyük buluş ve icatların keşfedildiği, otorite ve baskıdan sıyrılan bir düşünme çağı olduğu görülmektedir. Bu çağın temel prensibi, akıl ve yenilik olmuştur. Bu dönemin önemli düşünürü Francis Bacon, doğayı bilmek için doğayı tanımak ve bilmek gerektiğinin altını çizerken, doğaya egemen olabilmenin aslında birtakım yasa ve yöntemleri bilmek ile mümkün olduğunu vurgulamıştır. Bacon, söz konusu bu yöntemin Ortaçağın aksine tümevarım olduğunu belirtmiştir. 17. yüzyıl felsefesinde yöntem bulma arayışı hâkim olmuştur. Ortaçağ düşüncesinde Tanrının doğayı insanın hizmetine sunma anlayışı etkinken, Rönesans'ta insanın doğayı bilme ve denetim altında tutma düşüncesi yer edinmiştir⁹⁷.

Akarsu, bireyin düşüncelerini özgür bir şekilde ifade edebildiği, insan haklarının güvence altına alındığı, akıl ve bilimin ışığında olduğu ortamda Aydınlanmadan söz edilebileceği düşüncesinde olmuştur. Aydınlanma ile gelen yenilik ve prensiplerin yayılmasını sağlayan etmenin Fransız devrimi olduğunu belirten Akarsu, bu etkinin ülkemizde de Tanzimat dönemi ile gerçekleştiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, Tanzimat dönemi düşünürlerinin kültür ve medeniyet bağlamında yaptıkları ayrımla çağın gelişimine uyum sağlayamadıkları görüşünü savunan Akarsu, Batının kültürüne eğilmeden, Batının teknik ve yöntemine yüzeysel inilmesinin Tanzimat dönemini taklitten öteye geçiremediği anlayışında olmuştur⁹⁸.

Akarsu, Almandaki *Aufklärung* kelimesinin Aydınlanma olarak Türkçeye çevrildiğini ve Macit Gökberk'in önerisiyle bu kavramın Türkçe karşılığının

⁹⁶ Bedia Akarsu, "Aydınlanma Felsefesi ve Tevfik Fikret", *Bilim ve Ütopya*, Sayı: 174, 2008, s. 9.

⁹⁷ Bedia Akarsu, "Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk Devrimi", *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 84-85.

⁹⁸ Bedia Akarsu, "23 Nisan ve Aydınlanma", *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 99.

“Aydınlanma” olarak Türk Felsefe literatürüne geçtiğini ifade etmiştir. Bu terimi ilk kullanan kişi Kant olmuştur. Kant’ın yaşadığı dönemin Aydınlanmaya elverişli bir zihniyette olmadığı düşüncesi, onu bu kavramı kullanmaya yöneltmiştir. Kant, devletlerin insanlığın ilerlemesi ve eğitilmesi karşısında gösterdikleri tavrın değişeceği inancında olmuş ve bazı devrimler ile insanlığın özgürlüğünün mümkün olabileceğini düşünmüştür. Aydınlanmaya, insanın özerk bir şekilde düşünmesine engel olan her türlü yaptırımın, bireysel hakların ihlal edilmekten başka bir şey olmadığını ileri süren Kant, insanın ilerlemesi ve gelişmesi için yaşam şeklinin demokratik ve özgür şartlar içinde olması gerektiğini de vurgulamaktadır⁹⁹.

Akarsu, Avrupa’nın Aydınlanma konusuna bakışta, Avrupa’nın Aydınlanma felsefesine karşı tavırda bulunduklarını ifade ederek, her kültürün kendine özgü bir kültür arayışına girdiği ve başka kültürlerden sıyrılma düşüncesinde olduklarını belirtmiştir. Bu düşüncenin altında yatan sebebin de Avrupa’da her kültürün kendi bünyesinde ilerlemesi gerektiği düşüncesi ile diğer kültürlerin aydınlanmaları konusunda endişe duymaları olmuştur. Akarsu, bir başka yorumunda ise Avrupa’nın Aydınlanma konusunda ulaştıkları konumun, sömürge altına aldıkları kültürlerden dolayı oluştuğunu, yani kültürlerin uyanışı sağlandığı takdirde, üstünlük kurmayı sağlamada güçlük yaşayacakları düşüncesinde olmuştur. Avrupa’nın geldiği ilerleme durumunun tüm ülkelere yayılmaya başlamasıyla birlikte bazı çevreler Aydınlanmanın oluşumuna karşı tavır aldılar. Nitekim Aydınlanma düşüncesine karşı tutum içinde olanların yanı sıra, Aydınlanmayı destekleyen aydın ve filozofların varlığından söz etmenin mümkün olduğu, Akarsu’nun ifadeleriyle belirtilmiştir¹⁰⁰. Tarihsel gelişim içinde insan haklarının korunması, gelişmesi ve özgür düşünce ortamının oluşması için emek veren düşünür ve filozofların katkılarını yadsımak imkânsızdır.

Akarsu’nun Aydınlanma düşüncesinde, insanlığın düşünce dünyasının gelişimine odaklı olduğu ve bunun da özgür bir ortamın sağlanmasıyla mümkün olabileceği algısı yer almaktadır. Her türlü gelenek ve kültürlerin, ön yargıların etkisinden ayrı durarak, aklın ışığında soran, araştıran bireyler aracılığı ile aydınlanmanın mümkün oluşunu vurgulayan Akarsu, tarihsel süreçler içinde Aydınlanma kavramına karşı farklı

⁹⁹ Bedia Akarsu, “Avrupa Aydınlanmaya Kendini Kapadı mı?”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 123-124.

¹⁰⁰ Akarsu, a.g.m., “Avrupa Aydınlanmaya Kendini Kapadı mı?”, s. 124- 127.

görülere sahip kültürlerin etkisini, yukarıda bahsedildiği düşünceleri ile değerlendirmiştir.

Akarsu, teknolojik gelişmeler ile çağın bu gelişmeler sonucu ilerleyişi karşısında, insanlığın düşünce tarzının değiştiğini, yeni toplum düzeni ile kültür çevrelerinin geliştiğini düşünmüştür¹⁰¹. Böylelikle, çağdaş uygarlığın gelişmesi için gerekli olan faktörlerin, demokratik ortam ve insan haklarının korunması gibi değerler ile birlikte akıl ve bilimin ışığında ilerlemek olduğu söylenebilir. Bu prensiplerin benimsendiği ortamda Aydınlanma söz konusu olabilmektedir.

3.3.1. Atatürk Devrimleri ve Aydınlanmacı Yaklaşımı

Atatürk, “devrim” teriminin içeriğini köklü değişim olarak ifade etmektedir. Bu değişim eğitimde, dinde, ekonomide, toplumsal ve hukuk alanlarında yapılan radikal değişimlerdir. Atatürk, “Türk Devrimi”ni ise ulusun varlığını sürdürebilmesi için asırlardır bireyler arasında oluşan ortak bağın formunun değiştiği, din bağlamının karşısına Türk ulusçuluk bağlamının yerleştiği bir değişim olarak nitelendirmiştir. Uygarlık konusunda gelişimin sosyal düzenin ve hukuk alanında yapılacak değişimle mümkün olduğunu ifade eden Atatürk’ün görüşüne göre, bu durumun sağlanmasının diğer koşulunu da düşünce ve toplumsal etkiler ile mümkün olabileceğinin altını çizmiştir¹⁰².

Akarsu, Osmanlı uygarlığında yapılan reformların kültür ve uygarlık konusunda gelişim yaşanmasına etki etse de Osmanlı toplumunun teokratik yönetimi ve dini öğretilerin yanlış amaca hizmet etmelerinden ötürü, çağdaş ve kültürel standartların gerisinde kaldığını düşünmektedir. Bu duruma karşılık, Atatürk’ün kurmuş olduğu devlet düzeni ile birlikte teokratik yönetim anlayışı ve halifelik sisteminin yerine, halkın iradesi ve ulus hâkimiyetinin öncelikli olduğu bir döneme geçilmiştir. Akarsu, Atatürk devrini Türk Aydınlanma çağı olarak görmüştür¹⁰³.

Atatürk’ün ilk olarak üzerine eğildiği sorun bağımsızlık olmuştur. Kurguladığı Türk Devrimini gerçekleştirmek amacıyla, halkın iradesine dayanan bir düzen oluşturmak

¹⁰¹ Akarsu, a.g.m., *23 Nisan ve Aydınlanma*, s.99.

¹⁰² Bedia Akarsu, “Atatürk Devrimi ve Yorumları”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 28-29.

¹⁰³ Akarsu, a.g.m., “Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk Devrimi”, s. 88.

adına girişimlerde bulunmuştur¹⁰⁴. Her birinin büyük önem arz ettiği bu devrimler; harf devrimi, kadın devrimi, kılık kıyafet devrimi, dil devrimi, ekonomi devrimi, eğitim- öğretim alanında yapılan devrim ve dini yönetime karşı laik yönetim anlayışı gibi düzenlemeler, Türkiye'nin modernleşme sürecine katkı sağlamıştır. Akarsu, Atatürk devrimlerini doğu kültüründen batı kültürüne dönüşüm olarak nitelendirmektedir. Doğu kültürü açıklamaya, yorumlamaya elverişliken Batı kültürünün de incelemeye, değerlendirmeye odaklı olduğu belirtilmiştir. Akarsu bu düşünceler ile Atatürk devrimlerinin amacının Batılı kitlelere katılmak ve Batılaşma yoluna girmek olduğunu belirterek, aynı zamanda çeşitli gelenekler ve değerlerden uzaklaşmanın, akıl ve bilimin yol göstericiliği içinde olmanın gerekliliğini ifade etmiştir¹⁰⁵.

Akarsu, Atatürk'ün sağlamış olduğu laik düzenin önemli bir devrim olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra din alanında reform yapılmasını talep edenlere karşı, dinde yapılması gereken değişikliklerin yeni bir din ve ekol kurmayı gerektirmekten başka bir şey olmadığından dolayı böyle bir çabaya gerek olmadığını belirtmiştir. Atatürk, din ile yaratıcı arasına girecek olan her türlü kurum ve yaptırımlara karşı dinin, inanç ve vicdan ile ilgili bir dayanağının olduğu düşüncesini benimsemiştir¹⁰⁶. Bununla birlikte, ulusallık ile laiklik kavramının birbiriyle ilintili olduğunu, dinin etkisinden sıyrılmadan ulus şuurunun sağlanamayacağı kanaatinde olmuştur. Bu durumun etkilerinin eğitim alanında anlaşılabileceğini belirten Akarsu, Atatürk'ün ulusal eğitime önem verdiğini ve ulusal eğitimin de bilime dayalı laik bir eğitim anlayışı içinde olması gerektiği düşüncelerini de ifade etmiştir. Atatürk, çağdaş toplum düzeyine ulaşılabilmesi ve millet olma şuurunun oluşabilmesi için dil ve tarih etkeninin önemli olduğuna inanmış ve milletin kendi diline, tarihi değerlerine, kültürüne bağlı kalarak özerk bir toplum düzeyine erişebileceği düşüncesinde olmuştur¹⁰⁷.

Akarsu, Atatürk devrimlerinin belli bir sınıfa değil, halkın geneline yönelik devrimler olduğunu, halkın birçok kesimi ile birlikte emperyalizme ve ulusun bütünlüğünü

¹⁰⁴ Akarsu, a.g.m., “Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk Devrimi”, s. 89.

¹⁰⁵ Bedia Akarsu, “Atatürk ve Aydınlanma”, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 94; Akarsu, a.g.m., “Atatürk Devrimi ve Yorumları”, s. 50-51.

¹⁰⁶ Akarsu, a.g.m., “Atatürk Devrimi ve Yorumları”, s. 52-53.

¹⁰⁷ Akarsu, a.g.m., “Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk Devrimi”, s. 89-90.

bozmaya çalışan güçlere karşı Atatürk'ün liderliğinde başkaldırının gerçekleştiğini belirtmiştir. Atatürk milli tarih araştırmalarımızın oluşturulması konusunda ehemmiyet göstermiş ve ulusal tarih kayıtlarının düzenlenmesinin uygarlık seviyemizi güçlendireceğini düşünmüştür. Türk tarihinin incelenmesi konusunda ortaya çıkan sorunun dil sorunu olduğunu düşünen Atatürk, bu konuda öz Türkçe dilinin oluşumu için Türk Tarih kurumundan sonra Türk Dil Kurumunun kurulmasını sağlamıştır¹⁰⁸.

Akarsu, Atatürk devrimlerinin ülkenin bağımsızlığı, refahı için gelenek ve kalıplaşmış inançlardan sıyrılarak, birçok alanda yenilik hareketleri olduğunu düşünmüştür. Atatürk, ulusunun ekonomi, düşünce, eğitim, din, özgürlük alanlarında her türlü güç ve baskılar karşısında direniş gösterilmesiyle ilerleyebileceğini göstermiştir. Laik sistemin hayata geçirildiği, halkın iradesinin önemli olduğu, çağdaş bir toplumda aydınlanma düşüncesinin sağlanabileceği vurgulanmıştır. Uygarlığın gelişmesi ve kültür düzeyinin artmasının koşulu olarak milletin kendi kültürüne yönelmesinin eğitim ve ilim ile mümkün olabileceğini ifade eden Akarsu, Atatürk'ün yaptığı reformların devrim niteliğinde olduğunu ve bu devrimlerin ulusunun aydınlanmasına, bilinçlenmesine vesile olmuştur. Atatürk, nesillere çağdaş, uygar bir medeniyeti hazırlayarak, aklın, bilimin, felsefenin yolunda olmanın önemini, devletin laik ve özgür bir yapıya ulaşmasını sağlamıştır.

3.3.2. Modern Çağda Kişi Olma Sorunsalı

Bedia Akarsu'nun *Max Scheler'de Kişi Kavramı* konulu doçentlik tezinde ele aldığı temalar; kişi ve kişi ile ilgili kavramlar, ahlak ve sosyal bağlamda kişi ve insan olma kapsamında kişiliğin anlamı olmuştur. Akarsu, Scheler'in kişi kavramının tine bağlı edimler olduğunu belirtmektedir. Scheler'in düşüncesinde, edimlerin gerçekleşmeye bağlı olduğu fakat psikolojide anlaşıldığı gibi anlam içermediği, içsel algı ve dinamiklerin objesi olamayacağı düşüncesi hâkimdir¹⁰⁹. Çünkü Scheler, 'ben'in nesne olduğunu, ruhun da 'ben'i esas alması gibi etkenlerden dolayı benin edimlerin temel dayanağı olamayacağını ileri sürmüştür. Ben ve kişi olma rollerinin farklı olduğu ve kişinin edimlerin uygulayıcısı rolüne sahip niteliği bulunduğu ileri sürülmüştür. Scheler bu düşünceleriyle birlikte, kişinin farklı şekilde özleri bulunan edimlerin

¹⁰⁸ Bedia Akarsu, "Atatürk'ün Özgün Görüşleri", *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 114- 116.

¹⁰⁹ Direk, a.g.m., s. 50; Bedia Akarsu, *Kişi Kavramı ve İnsan Olma Sorunu* [Elektronik Sürüm], İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998, s. 27-28.

ayrıştırılmalardan önce geldiğini, somut bir varlık bütünlüğü olduğunu da ifade etmiştir¹¹⁰.

Scheler, ‘insanı insan yapan’ niteliğin ‘tin’ olduğunu, akıl kelimesinin daha geniş anlamını içeren bu ifadeyi kullanmayı tercih etmiştir. Tin, akıl ilkesini barındırır ve düşünmeyi, görüş açısını, sevgiyi, iyiliği, saygıyı, pişmanlığı içeren edimleri de içine alır. Tinin odağında olan kişi, özünü gerçekleştiren bir yapılanma içindedir. Kişi ruhsal durumları inceleyebilir, onlar üzerinde nesneleştirme yapabilir, fakat kişiliğimizi nesneleştiremeyiz. Scheler bu düşüncelerinde, nesne olamayan varlığın tin olduğunu ve kendisi dışındakilerin nesne durumuna getirildiğini ifade ederek, kişinin kendisini, ruhunu ve evreni nesne durumuna getirebilmesi ile nesne haline gelmeyen tinin yapısı gereği kişisel olduğunu belirtmektedir¹¹¹. Scheler, başka bir ifadeyle ideleştirme ediminin özünde insanın mevcut gerçeklik karşısında reddedebilme yeteneğini ortaya çıkardığını, özlerin gerçeklikten soyutlanarak çeşitli itkilere karşı koyduğunu ifade etmektedir. Kişinin kendi duygularını, gereksinimlerini bastıran her türlü koşullara karşı koymanın ve hayatın zorlu şartları karşısında güçlü duruşla yeniliğe açık, kendini geliştiren birey olma çabası içinde olduğunu düşünmektedir. Bu durum insanın önüne serilen durumlar karşısında kendisini, potansiyelini, sınırlarını aşma eğilimi içinde olduğunu göstermektedir¹¹².

Scheler, insanın kişi olabilmesinin koşulları olduğunu, her insanın kişi olabilecek yetilere sahip olmadığını belirterek, insanın ahlaklı kişi olabilmesi için dört önemli kıstasa sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu kıstasları şu şekilde belirlemiştir: *“1. normal olmak, 2. ergin olmak, 3. kendisi ve bedeni üzerinde egemen olmak, 4. Sorumluluk.”*¹¹³ Scheler’in normal olma düşüncesinden kastı, insanın ifadeleri ile eylemlerinde çelişki olmadan anlaşılması ve davranışlarının anlaşılmasında bir başka etkene ihtiyaç duyulmaması gerektiğidir. Yani bir insanın eylemlerinin nedensel izah gerektirmesinin o insanın normal olmadığı anlamı taşıdığı ifade edilmektedir. İkinci kriter olan ergin olma durumu, bireyin kendi eylemleri ile başkalarının eylemleri arasındaki farkı ve aynı zamanda kendi niyetleri, duyguları ve fikirlerin diğerleri

¹¹⁰ Akarsu (1998), a.g.e., s. 32- 34.

¹¹¹ Akarsu (1998), a.g.e., s. 42- 43.

¹¹² Ahmet Yıldız, “Max Scheler’in İnsan ve Kişi Anlayışı”, *Bilimname Dergisi*, Sayı: 29, 2015, s. 99; Akarsu (1998), a.g.e., s. 46.

¹¹³ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 90; Akarsu (1998), a.g.e., s. 97.

arsındaki farkı tanıyabilmesi ve deneyimleyebilmesiyle elde edilmektedir. Scheler, bir başka deyişle, insanın hangi duygu, düşünce ve arzuların kendisine hangi duygu, düşüncelerin bir başkasına ait olduğu ayırımına varması yani kendisinde olan bu niteliklerin bir başkasının etkisi altında kalmadan, kendi düşüncüsü, kendi isteklerine eğilebilmesinin olgunluk içinde olduğunun göstergesi olduğunu ifade etmektedir. Üçüncü bir ölçüt olan insanın kendi bedeni üzerinde egemen olma koşulunu ise bir başkasının boyunduruğu altında kalmadan kendi kimliğini koruyabilme olarak gören Scheler, köle- efendi örneğiyle ifade etmektedir. Bir kölenin kendi bedeni üzerinde söz hakkının olmadığını, bir nesne gibi kullanıldığını, bunun yanı sıra kadınların da kimliğinin tanınması için çok uzun süreçlerde mücadele içinde olduklarını belirtmiştir. Scheler'in dördüncü referansı olan "sorumluluk" düşüncesinde, bir insanın eylemlerinde kendi davranışlarının yönetimi konusunda içsel olarak muhakeme yapabilmesi ve sonuçlarını üstlenebilmesi ile yaşadığı topluma karşı da eylemlerinde yükümlülüklerini yerine getirebilme yetilerine sahip olma anlayışı hâkimdir¹¹⁴.

Akarsu, Scheler'in insan anlayışının toplumsal bağı içindeki yerini; insanların belli bir grup içinde ilişkilerinin olduğu, içinde bulunduğu bu grupların farklı olmasının kişi kavramını ortadan kaldıramayacağı ve kişinin toplum içindeki kendi görev ve mesuliyetinin yanında kendi yükümlülüklerinin de devam ettiği görüşleri olduğunu ifade etmiştir. Scheler, insanların bazı zamanlarda kendini toplumdan izole ettiği, kendi kimliğini oluşturmaya çalıştığı, kendini toplum içinde ortaya koyduğu duruma "intim kişi" olarak tanımlarken insanın her çeşit toplulukların arasında olmakla kazanmış olduğu toplumsal yönüne de "sosyal kişi" olarak ifade etmektedir. İnsanların hem intim hem de sosyal kişilikleri olabileceğini vurgulayan Scheler, ahlaki normlar açısından sosyal kişinin belli bir kesimdeki değerlerin aktarıcısı olduğunu, bazı davranışların ahlaki değerlerle örtüşmesi gerektiğini ifade etmiştir¹¹⁵.

Scheler son olarak, insanlığın sonsuz ihtimal ve sonsuz gerçeklik içinde tam-insan olma ideali olduğunu, insan olmanın zor ve çetin yanı bulunduğunu ve insanların tarihsel süreçler içinde dil, sanat, bilim, tekniksel faaliyetler, devlet kurma gibi başarılı gelişmeleri olsa da insan olmanın güç olduğunu ifade etmiştir¹¹⁶. Akarsu, kişi kavramı, kişinin ahlaki değerleri ile toplumsal bağlamdaki yeri konusunda yukarıda

¹¹⁴ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 90- 92; Akarsu (1998), a.g.e., s. 97- 104.

¹¹⁵ Akarsu (1998), a.g.e., s. 148- 150.

¹¹⁶ Akarsu (1979b), a.g.e., s. 95.

belirttiğimiz gibi M. Scheler'in görüşleri çerçevesinde düşüncelerini *Kişî Kavramı ve İnsan Olma Sorunu* adlı kitabında geniş çerçevede değerlendirmiştir.

Akarsu, kişinin kimlik kavramının nasıl oluştuğu konusunda; insanın içinde yaşadığı ailesinin, içinde bulunduğu konumunun doğrultusunda yaşamını idame ettirdiğini, kendi duygu ve düşüncelerinin toplumda yerleşmiş birtakım düşüncelerden sıyrılıp özgünleşmesinin zaman aldığını ve zor olduğunu ifade etmiştir. Yaşama adım atan bireyin aile ve çevresinin büyük rolü olduğu gibi adının, ikametinin, ailesinin sosyo-kültürel bağı, bağlı oldukları sosyo-ekonomik ölçütü gibi etkenlerin kimliğini oluşturmada önemli olduğunu belirten Akarsu, bireyin toplum içinde kendine özgü bir kimlik kazanabildiğini ifade etmiştir. Birey olabilmenin koşulunun da bir güç ya da yetkiye itaat etmeden, kendi kararlarını verebilmesi, kendisinin ve çevresinin farkına varması olarak görmüştür¹¹⁷.

Akarsu, bireyin demokratik yönetimle yönetilen laik bir toplum düzeni içinde gelişme gösterebileceğini, bunu sağlamanın yolunun da laik bir eğitim modeli ile gerçekleşebileceği görüşüne sahipti. Bireyin eğitimi hususunda merak eden, sorgulayan, düşünen araştıran yönünün gelişmesi adına felsefenin elzem olduğu inancında olan Akarsu, kendisine dayatılan yaşama karşı felsefe sayesinde tavır almanın ve değişim yaşayabileceğinin düşüncesinde olmuştur¹¹⁸.

Akarsu, yirminci yüzyılda bilim ve teknolojinin gelişmesi ile ülkeler arasında kopukluklar yaşandığını, kültürlerin kendi kültürünü sahiplenme, başka kültürlerin etkisinde kalmamak adına çaba içinde olduklarını belirtmiştir. Başka bir deyişle, Batılılaşma hususunda Avrupa'nın etkisinde kalmanın, kendi kültürünün dışına çıkmanın kimliklerini koruyamadıkları düşüncesini Akarsu, yanlış bulmuştur. Onun düşüncesinde, farklı kültürlerle yönelme ile evrenselleşen kültürlerin daha çok ulusallaştığını, daha geniş perspektiften bakmanın ve ilerlemenin sağlanabileceği görüşü hâkimdir¹¹⁹.

Kültür ve medeniyetin gelişmesine karşın insanlığın bu yolda ilerleyemediğini düşünen Akarsu, küresel düzenin şekillendiği dünyada savaşların, yoksulluğun,

¹¹⁷ Bedia Akarsu, "Birey ve Toplum İlişkisi Bağlamında Kimlik Sorunu", *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 46.

¹¹⁸ Akarsu, a.g.m., "Birey ve Toplum İlişkisi Bağlamında Kimlik Sorunu", s. 47.

¹¹⁹ Akarsu, a.g.m., "Birey ve Toplum İlişkisi Bağlamında Kimlik Sorunu", s. 50.

soygunculuğun, emperyalizmin baş gösterdiği tavırlarda bulunulduğunu ifade etmiştir. O, küreselleşme ile insanlar yalnızlığa mahkûm bırakıldığı ve önemli görülenin maddi çıkar ile kendi yararlarını gözetme olduğu görüşü içinde olmuştur. Tarihsel süreçler boyunca yaşanan savaşların bıraktığı yıkım ve olumsuz sonuçlara rağmen dünyada barış konusunda yapıcı bir çıkış yolu bulunmayışını eleştiren Akarsu, savaşları tetikleyen savunma sanayisinin varlığı, hayvanların canına kastedilmesi, sanayi atıkları gibi insanlığın maruz kaldığı durumları insani erdemlerden yoksun olma ile açıklamıştır¹²⁰. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, toplumları yöneten zihniyetin koşulları geliştikçe bu durumu kötüye kullanmaktan çekinmedikleri ve insanlığın yöneliminin diğerlerine karşı egemenlik kurma ile güç istenci içinde oldukları söylenebilir.

İçinde bulunduğumuz hızlı yaşam şekilleri, sanayileşme ve teknolojik ilerlemelerin yaşattığı döngü karşısında, insanların kendini yönetemediği durumlarla karşılaştığını belirten Akarsu, bu akışın içinde insanın gerçek kimliğini yansıtamadığını ifade etmiştir. Akarsu bu durumun Hegel'in 'yabancılaşma' terimi ile örtüştüğünü düşünmekle birlikte, insanların modern toplumdaki süreçlere uyma eğilimi içinde olduklarını vurgulamıştır. Modern toplumlarda kendisine dayatılan yaşamın insanların özel hayatını da etkilemekte olduğu, kişinin değişen çağda kendi olabilme, kendi sınırlarını koruyabilmesinin zorlaştığı ve ister istemez daha sonra bu süreçlere dâhil olduğu Akarsu'nun ifadelerinden anlaşılmaktadır. Akarsu, tüm bunlarla birlikte, toplumlardaki ilerleyiş ve değişim karşısında yabancılaşmanın kaçınılmaz olduğunu, insanlığın bu değişimleri zamanla benimsemeye başladığını, bu durumun da süreçler içinde gerçekleştiğini ifade etmiştir¹²¹. Yani bilim ve tekniksel gelişmelerin yaşanmasının hem özel hem de kamusal alanda yaşattığı değişim ve ilerleme ile insanlar, alışık oldukları düzenden yeni düzene geçişte zorlanmıştır. Modernleşme ile birlikte farklılaşan bireyin kendine yabancılaştığını, yaşanan bu yabancılaşmanın da ilerlemeyi beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Tarihsel ilerlemeler şunu göstermektedir; toplumlar zaman içinde değişime uğramışlar ve insanların bu değişimi kabullenmeleri zaman almıştır. Akarsu'nun, Atatürk'ün uygarlık ve kültür

¹²⁰ Bedia Akarsu, "Değişen Dünya Değişen Değerler", *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 18.

¹²¹ Bedia Akarsu, "İnsan Açısından Teknolojik Gelişmeler ve Evrensel Kültür", İoanna Kuçuradi (Haz.), *Dünya Problemleri Karşısında Felsefe: Uluslararası Semineri: 7- 8 Temmuz 1986- Ankara: Bildiriler Türkiye Felsefe Kurumu*, Ankara 1986, s. 37-38.

konusundaki düşüncelerinde belirtildiği gibi insanlığın ancak çağdaş millet seviyesine ulaşabilmesi için yapılan düşünce devrimi ile aklın ve bilimin ışığında aydınlanabileceği söylenebilir¹²².

3.3.3. Modern Toplumda Kadın Perspektifi

Akarsu, kadın konusu ile ilgili düşüncelerine “*Sadece kadın konusunda konuşmak gerekliliğini duymak bile, bir kadın problemi olduğunu göstermeğe yeter.*”¹²³ ifadesi ile başlamaktadır. Kadının ayrı bir husus olarak ele alınmasının bir sorunun varlığına işaret ettiğini, erkekler konusunda böyle bir duruma gereksinim olmadığını düşünen Akarsu, kadın- erkek ilişkisinde kadınların erkeklerin gerisinde tutulmasının nedenlerine eğilmiştir. Akarsu ilk olarak kadının tarihsel süreçler içindeki konumu ve kimliği gibi etkenleri ele almıştır. Eski çağlardan itibaren kadına biçilmiş rollerin olduğunu ve bu rollerin erkek egemenliği üzerinden kurulduğunu belirten Akarsu, insanların yerleşik hayata geçiş yaptığı ilk çağda, tarımsal faaliyetler gibi alanlarda kadının gücünü kullandıklarını, erkeklerin de avcılık gibi güç gerektiren sorumlulukları aldıklarını ifade etmiştir. Bu ilkel topluluklarda kadının doğurganlığının kutsal sayıldığı, doğan çocukların da annenin soyuna geçtiği bir süreç vardır. Bu inanışın temelinde bazı mistik güç ve ruhların çocuğu anne karnına yerleştirdikleri inanışı hâkimdir. Kadınlar toprak üzerinde üretim sağlamakla birlikte, ev ve yaşam düzenini oluştururken hayatın iç alanında, erkekler de avcılık, savaş gibi dış alanlar üzerinde etkili olmuşlardır. İlkel toplumlarda kadına atfedilen üstünlük zamanla erkeğin egemenliğine doğru geçmiştir. Kadının üstünlüğünden kastın, doğanın sırlarına vakıf olduklarına dair inanıştan gelmektedir. Erkekler, doğada üretime geçerek üstünlük kurmaya başlamış ve kadınlar da zamanla tarımdan, üretimden el çekerek ev ve aile işlerine yönelmişlerdir. Böylelikle erkek üstünlüğünün egemen olduğu topluma geçişle kadınlar köle gibi muamele görmüş ve ikinci plana atılmıştır¹²⁴.

Yunan toplumunda kadına yüklenen rollerin farklı olduğunu belirten Akarsu, Atina’da kadınların yaşam alanları kısıtlı olduğu, yani kadınların baba ya da eşin boyunduruğu altında kaldıklarını, bunların olmadığı durumlarda da devletin himayesi altına

¹²² Akarsu, a.g.m., “İnsan Açısından Teknolojik Gelişmeler ve Evrensel Kültür”, s. 39.

¹²³ Bedia Akarsu, *Modern Toplumda Kadın*, İzlem Yayınları, İstanbul 1963, s. 5.

¹²⁴ Akarsu (1963), a.g.e., s. 5- 9.

alındıklarını ifade etmiştir. Sparta bölgesinde kadınların erkekler ile aynı haklara sahip olduğundan ötürü kadının erkeğin himayesi altına girmediği ve kadınların annelik gibi sorumlulukları erkeklerin de savaşa gitme gibi yükümlülükleri bulunmaktaydı. Roma’da kadına bakışta ise kadının aile ve devlet içinde farklı rolleri olmakla birlikte anne hakkı kavramından sonra baba hakkı da öne çıkmaktadır. Kadınlar evlenene kadar babalarının yönetiminde iken evlendikten sonra da kocalarının idaresine geçmiştir. Erkeğin kadının sahip olduğu mal varlığı üzerinde hakkı olduğu düzen, on iki levha kanunu ile hem babanın hem de eşin hakkı olduğu bir yaptırımla değişmiştir. Roma toplumundaki kadınların diğer Yunan toplumlarındaki kadınlara göre daha imtiyaz sahibi olduklarını belirten Akarsu, Romalı kadınların kocaları tarafından köle olarak görülmediğini, ortak malları yönettiklerini ve toplumsal faaliyetlere katıldıklarını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Sezar’ın getirmiş olduğu yasalar ile kadının özgürlüğü konusunda gelişmeler yaşanarak kadın haklarının tanınmaya başlandığı bir döneme geçilmiştir. Akarsu, Roma toplumunda kadınların haklarının iyileştirildiği bu sürecin tam olarak sağlanamadığını, kadınların eğitim alanında eksikliklerinin olduğunu ve siyaset, ticaret gibi alanlarda kadınların etkin olmalarına sıcak bakılmadığını ifade etmiştir¹²⁵.

Akarsu, çağlar boyu farklı toplum ve kültürlerde kadına yüklenen rollerin değiştiğini belirtmiştir. İlkel çağda kadının doğurganlığı, kutsallığı ve üretkenliği gibi kavramlar öncelikli iken Yunan bölgelerinde olan Atina, Sparta ve Roma toplumlarında ise kadının kocasının vasisi altında olduğu, toplum içinde birtakım haklardan men edildiği gibi durumlar yaşanmıştır. Roma toplumunda kadın haklarının sağlanmasına yönelik çıkan yasaların yetersiz kaldığı Akarsu’nun ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Akarsu, 15. ve 19. yüzyıla kadar olan süreçte kadına bakışın önceki çağlara göre değiştiğini ve sanat, felsefe, edebiyat, müzik gibi kültürel etkinliklerde görünür olmaya başladıklarını ifade etmiştir. 17. yüzyılda kadınların sanat ve kültürel faaliyetlerde etkisinin olduğu, tiyatro ve siyaset gibi alanlara yöneldikleri ve saygınlıklarının arttığı bir dönemin yaşandığı anlaşılmaktadır. 18. yüzyılda ise bu etkiler devam etmekle birlikte kadınların özgürlüğünün artmaya başladığı bir dönem yaşanmıştır. Bu yüzyılda kadınlar baskıcı geleneklerin etkisine maruz kalsalar da aralarında bu durumdan sıyrılan özgür ruhlu kadınlar olmuştur. Kadınlar sanat, kültür, bilim ve

¹²⁵ Akarsu (1963), a.g.e., s. 10- 12.

politika gibi mecralarda görünür olmaya başlamışlardır. 1789 yılında yapılan Fransız ihtilalinde gerçekleştirilen insan hakları bildirgesinde kadın haklarının sağlanmasına yönelik kadınların erkekler ile veraset konusunda hakları tanınarak boşanma konusunda özgür olabildiği bir döneme girilmiştir. 19. yüzyılda ise endüstri çağı ile kamusal alanda kadınların da gücüne ihtiyaç duyulması ile kadınların kamusal alana dâhil olma süreçleri içine girdikleri ve bu alanda etkin olmaya başladıkları görülmüştür¹²⁶. Akarsu'nun burada belirttiği ifadelerden anlaşılacağı üzere tarihsel süreçler içinde kadınların yaşadıkları toplumda görünürlüğünün kazanılması ve erkekler karşısında birtakım hakları elde etmelerine yönelik mücadele verdikleri, ekonomik, politik, kamusal alanlarda var olma çabaları olmuştur. Kadınlar, içinde bulundukları zamanın algısı ve koşulları gereği kendilerine dayatılan yaşamı ve erkeğin egemenliği altında olmayı kabullendikleri süreçlerden geçerek, zamanla şartların ve standartların düzelmeye başlamasıyla birçok alanda başarılı olduklarını gösterdiler. Bu durumun aydınlanma ve modernleşme süreçlerinde aldıkları eğitim ve bilinçlenme ile gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Akarsu, kadının tarih içindeki yeri ve süreçlerinden sonra Türkiye'de kadına bakışı da yazılarında değerlendirmiştir. Akarsu, kadın sorununun eğitim konusunda yetersiz olmalarından kaynaklandığını belirtmekle birlikte, kadınların bilinçlendirilmesinin ve farkındalıklarının arttırılmasının gerekli olduğu üzerinde durmuştur. Kadının erkekler tarafından bastırılması ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına yönelik karşı koymanın ve haklarını elde etme çabalarının önemine değinen Akarsu, bu anlamda Atatürk'e borçlu olduğumuz birçok hususun şuurla olunması gerektiğini ifade etmiştir¹²⁷.

Atatürk'ün halifeliği kaldırıp Cumhuriyet rejimini hayata geçirmesiyle kadın devriminin de oluşturulduğunu ifade eden Akarsu, bu durumların etkisiyle birlikte kadının sosyal alanda görünürlüğünün daha fazla yer aldığını belirtmiştir. Atatürk'ün davetlere, programlara kadınların da eşleri ile birlikte katılmalarını önererek kadının toplumdaki rolünü daha belirgin hale getirmiştir. Böylece kadın ve erkeklerin toplumda bir arada bulunmaları, kadınların hakları konusunda eşit bir konuma gelmeye çalışıldığının göstergesi olmuştur. Akarsu, Atatürk'ün kadınlara seçme ve seçilme hakkı ile Medeni Kanunun yürürlüğe girmesi yönünde birçok alanda

¹²⁶ Akarsu (1963), a.g.e., s. 14- 16.

¹²⁷ Direk, a.g.m., s. 48.

haklarının güvence altına alınmasını ve hukuk alanında eşitsizliklerin giderilmesini sağladığını ifade etmiştir¹²⁸.

Akarsu, kadınların çalışma hayatına geçişle birlikte erkekler ile aralarındaki ayrılıkları azalttıklarını ve kadınların ekonomik kazanç ile yükümlülüklerinin bilincine vardıklarını ifade etmiştir. Kadın her ne kadar iş ve toplumsal yaşama müdahil olsa da Akarsu, kadının toplumsal düzen içindeki yerinde değişim yaşanmadığı durumların da olduğunu izleğini vermiştir. Kadın erkeğe nazaran aynı ruhsal etkilerde olmadığından kendini tam anlamıyla ortaya koyamadığı şartlar yaşamıştır. Toplumun kadına atfettiği rollerin yanı sıra temelinde erkek egemen anlayışının hüküm sürdüğü standart hayatları yaşamak yerine, kadının kendisi için oluşturduğu bir yaşamın kolektif bilinçle uyumlanması dâhilinde rahatlayabileceği Akarsu'nun ifadelerinden anlaşılmaktadır¹²⁹.

Akarsu, şehirli kadın ve kırsal yerleşkede yaşayan kadın ile laik bir eğitim sistemi içinde yetişen kadın ve eğitim alamayan kadın arasında farklar olduğunu belirtmekle birlikte dini eğitim görmüş kadının eğitim görmeyen kadından farklı olduğunu vurgulamıştır. Tüm bunlarla birlikte kırsal yerleşkede yaşayan kadının karşılaştığı güçlük ve zorlukların önemli bir sorun olduğunu düşünen Akarsu, kırsal yerleşkede yaşamını idame ettiren kadınların, gelenek ve törelerin getirdiği dayatmalara maruz kaldığını ifade etmiştir. Kırsal alanda bulunan kadının, haklarının bilincinde olmamasının ve toplumsal eşitsizliğin sebebinin kadınların eğitimden yoksun olmalarından kaynaklandığını belirten Akarsu, bunun yanı sıra haklarının korunması adına da önleyici tedbirler alınması gerektiğinin önemine değinmiştir. Günümüz şartlarında kadınların sanat, kültür, spor, bilim, politika, ekonomi, endüstri gibi alanlarda iyi başarılar elde ettiklerini ve uluslararası mecralarda da etkilerinin görüldüğü Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir¹³⁰.

Akarsu, kadının birden çok rolü olduğunu, mesleği gereği kadın ve kadınlık mesleği arasında gelgitleri olabileceğini ve bunun da kadın üzerinde psikolojik yıpranmaya sebebiyet vererek kimlik çatışması yaşayabileceğini ifade etmiştir. Ona göre kadının

¹²⁸ Bedia Akarsu, "Atatürk ve Modern Toplumda Kadın", *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 55- 56; Akarsu (1963), a.g.e., s. 21.

¹²⁹ Akarsu (1963), s. 35-38.

¹³⁰ Arslan Kaynardağ, "Bedia Akarsu ile Söyleşi", Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, s. 70.

böyle hissetmesinde, çok fazla sorumluluğa sahip olması ve aile içi sorumluluklar içinde anne, eş, kadın, toplumsal statü gibi görevleri edinmesi sebeptir. Kadın, her ne kadar yaşamın akıp giden hızı karşısında zorlandığı süreçler yaşasa da Akarsu bu durum için kadının her zaman üstesinden gelebilecek potansiyele sahip olduğunu düşünmektedir. Böylece kadının varlığının kişi olarak tanınması hususunda, karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmesinin toplum içinde saygınlığını arttırdığı Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir¹³¹.

Akarsu, kadın ile ilgili düşüncelerinde; modern yaşamın hızlı akışı içinde olan kadının birçok ereği aynı anda yaşamasının bazı kesimlerce zorlanma ve yıpranmaya neden olduğunu, bazı kitlelerin de bu zorlu mücadeleye karşı ümit vadeden başarılı süreçler içinde olduklarını vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Akarsu, Atatürk'ün kadınlara yeni haklar sağlaması ile kadının toplumsal ve kamusal alanda pratiklerinin arttığını belirterek, aynı zamanda kadının bu akış içinde kişi olarak var olma edimleri gösterdiğini düşünmüştür. Kadının bir birey, kişi olarak kabul edilmesinde toplumun özellikle de erkeğin bilincinin gelişmesinin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Erkeğin kadın üzerinden kendi gücünü gerçekleştirmeye çalışması ve geleneksel bir toplumun yapısı gereği kadınların birçok alanda haklarının göz ardı edilmesi insanlığın birçok kültür ve uygarlıklarında görülen durumdur. Bu durumun aşılmasının modern ve aydın bir toplumda yerleşen bilincin değişmesi ile mümkün olabileceğini Akarsu'nun düşüncelerinin izlemi doğrultusunda söyleyebiliriz.

3.4. Bedia Akarsu Felsefesinin Türk Düşüncesine Katkıları

Akarsu, Türkiye'de felsefenin gelişmesine yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Bu konuda İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde karşılaştığı Türk ve Alman hocalarının katkıları olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Alman kökenli Von Aster, Joachim Ritter hocalarının Akarsu'nun felsefi düşüncesinin oluşmasında etkileri oldukça önemlidir. Akarsu, felsefe literatürüne kazandırdığı *Wilhelm von Humboldt'ta Dil ve Kültür Bağlantısı* adlı doktora çalışması ile dil felsefesi alanında değerli bir katkı sunmuştur.

Akarsu, Humboldt ve Scheler hakkında yaptığı çalışmalar neticesinde Humboldt ve Scheler'in Türkiye'de tanıtılmasını sağlamış ve Humboldt ile ilgili yaptığı çalışmayı

¹³¹ Akarsu (1963), a.g.e., s. 39- 41.

literatüre kazandıran ilk kişi olmuştur. Onun felsefi yönelimi ahlak felsefesi, dil felsefesi ve kültür felsefesi alanlarında yapmış olduğu çalışmalarla derinlik ve genişlik kazanmıştır¹³².

Akarsu, İstanbul Üniversitesi'nin ilk kadın felsefe profesörü unvanına sahiptir ve bu durum onun adına gurur verici bir başarıdır. Yaşadığı dönemde Atatürk devrimleri ve reformlarının düşüncelerine yansıdığını ve bu yönde aydınlanmacı, çağdaş, insan ve kültür odaklı yapıtlar ortaya koyduğunu görmekteyiz. Atatürk'ün çağdaş ve laik bir toplum olma yolunda verdiği çabayı düşünceleri ile desteklemiş ve kadın konusunda önemli düşünceleri olmuştur. Atatürk'ün yapmış olduğu reformlar ile kadınların birçok alanda haklar elde ettiği ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında önemli adımlar attığı Akarsu'nun düşünceleri ile belirtilmiştir. Akarsu'nun Atatürk devrimi, aydınlanma, eğitim, kültür ve dil üzerine yazdığı birden çok makale ve yazıları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Cumhuriyet Gazetesi'nin 2. sayfasında yıllarca yazdığı makale ve yazılarının olduğu da görülmektedir. Yazdığı gazete yazılarında eğitim, kültür, politika, ahlak, güncel konular gibi alanlardaki yazıları bulunmaktadır.

Yukarıda ifade edilenlerin dışında Akarsu'nun felsefe alanında yaptığı çeviriler olmuştur. Malebranche'ın *Metafizik ve Din Üzerinde Düşünceler* adlı eseri ilk çeviri kitabı olmakla birlikte, A. Gehlen, H. Freyer, Pascal, R. König ve J. Ritter'in bazı seminerler ve konferanslarını çevirerek felsefe dünyasına kazandırmıştır¹³³. Akarsu, ahlak felsefesi üzerinde çalışan ve bu alanda kitapları bulunan önemli kişiler arasındadır. Ahlak felsefesi alanında *Ahlak Öğretileri I: Mutluluk Ahlakı ve Ahlak Öğretileri II: Kant'ın Ahlak Felsefesi* adlı kitapları ahlak felsefesinin içeriği ile ilgili temel bilgiler verdiğinden önemli eserler arasındadır. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde ahlak felsefesi ve dil felsefesi alanında ders ve seminerler veren Akarsu, okumuş olduğu üniversitede emekli olana kadar akademik çalışmalarını yürütmüştür¹³⁴.

Akarsu'nun, Atatürk'ün yapmış olduğu Dil Devrimini destekleyici görüşleri olmuştur. Türk Dil Kurumu yönetim kurulunda önemli çalışmalar yürütmüştür. Felsefe terimlerinin Türkçeleştirilmesi hususunda, uzun emekler sonucu hazırladığı *Felsefe*

¹³² Karaböcek, a.g.e., "Bedia Akarsu (D. 1921 -)", s. 2628- 2633.

¹³³ Kaynarca (2000), a.g.m., s. 206- 207.

¹³⁴ Aziz Şeker, "Türkiye Felsefe Geleneğinde Bir Aydın olarak Bedia Akarsu", Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 213.

Terimleri Sözlüğü'nü yayımlamıştır. Dil ve kültür bağı arasındaki ilişkiyi açıklayıcı nitelikte yazdığı *Atatürk Devrimleri* kitabı, bu konudaki derinlemesine analizlere ve özgün bakış açısına dikkat çekmektedir. Akarsu, ahlak, dil, kültür, politika, eğitim, küreselleşme ve Avrupalılaşma gibi konular üzerinde verdiği konferanslar, yazdığı makale ve kitaplar ile felsefe camiasında özgün eserlerin ortaya çıkmasında öncülük etmiştir¹³⁵.

Akarsu, Adana ve Mersin'de felsefe bölümlerinin kurulması yönünde önemli çabalar sarf etmiştir¹³⁶. Yaklaşık iki yıl kadar Çukurova Üniversitesi'nde kalarak, felsefe bölümünün ders işleyiş ve sistemi ile öğretim kadrosunun oluşması yönünde katkı sağlamıştır. Aynı zamanda Mersin Üniversitesinin akademik yılının açılışı için düzenlenen programa katılarak, açılış dersini sunmuştur. İstanbul Üniversitesi bünyesinde doktora öğrencilerine Aydınlanma felsefesi ve Atatürk ilkeleri ile ilgili dersler veren Akarsu, yetiştirdiği öğrencilerini bu alanlarda çalışmalarına teşvik etmiştir. Akarsu, 1978 yılında Bülent Ecevit'in başbakanlığı zamanında Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı'nda danışma kurulu üyesi olarak katkı sağladı¹³⁷.

Akarsu, felsefesinde aklın ışığında, çağdaş ve toplumsal değerleri önceleyen bir yaklaşım izlemiştir. Eserleri ve çalışmaları ile felsefe alanında değerli katkılar sağlayan Akarsu, Türkiye'de Kamuran Birand'tan sonra ikinci kadın felsefe profesörü olma unvanına sahiptir. Akarsu'nun düşüncesinde üzerinde yoğunlaştığı eğitim, ahlak, dil, sanat, kültür, laik ve demokratik toplum anlayışı gibi yönelimler ile Türkiye'de felsefe alanında entelektüel birikime önemli katkı sağladığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak Akarsu, dil, ahlak ve kültür felsefesi alanlarında yapmış olduğu çalışmalar ile Cumhuriyet'in ilkeleri doğrultusunda yol izleyerek, toplumun bilgi ve kültür gelişimine katkı sunmuştur.

3.5. Akarsu'nun Ahlak Felsefesi

Akarsu ile ilgili bir önceki bölümlerde belirttiğimiz gibi ahlak ile ilgili yazmış olduğu iki önemli eseri bulunmaktadır: *Ahlak Öğretileri I: Muthuluk Ahlakı ve Ahlak Öğretileri II: Kant'ın Ahlak Felsefesi*. Akarsu'nun bu eserlerinin ahlak felsefesi

¹³⁵ Sami Karaören, “*Dilci, Aydınlanmacı Bir Felsefeci*”, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, s. 101.

¹³⁶ Vural Ülkü, “*Tanıdığım prof. Dr.Bedia Akarsu*”, Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, s. 111.

¹³⁷ Özlem, a.g.m., s.15.

alanında önemli ve esas konuları ele alması açısından ve ahlak felsefesi alanında az sayıda eserin olmasından ötürü dikkate değer çalışmalardır. İlk kitapta Eski Yunan filozoflarının mutluluk ahlakı anlayışını merkeze almış ve 19. yüzyıl sonlarına kadar olan süreçten bahsettiği görülürken; ikinci kitabında ise Kant'ın ahlak anlayışı ve ödev ahlakı konuları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir¹³⁸.

Akarsu'nun ahlak felsefesi ile ilgili düşüncelerine değinmeden önce ahlakı nasıl tanımladığına bakmamız gerekir. Akarsu'ya göre ahlak; “*Belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamı.*”¹³⁹ olarak ifade edilmiştir. Yani başka bir deyişle, insanlar tarafından kabul gören bu yasaların, toplumda yaşanan sorunları ve karmaşayı düzenleyen davranış normları ve ilkeler sistemi olduğu belirtilmektedir. Akarsu, ahlakın birçok filozofun ele aldığı konulardan biri olduğunu ve kendisinin de ahlak konusunda Kant ve Scheler'in düşüncelerinden etkilendiğini belirtmiştir. Kant, insana saygıyı teşvik ederken Scheler'in sevgiyi öne çıkardığını belirten Akarsu'nun, ahlak felsefesinde üzerinde durduğu ana temalar, saygı ve sevgi olmuştur¹⁴⁰. Akarsu, aslında filozofların ahlak kavramını ele almadan önce de var olduğunu, ahlakın filozoflar tarafından keşfedilmediğini belirterek, yaşam düzenimizde davranış ve rutinlerimizin birçoğunun ahlaki eğilimlere dayandığını ifade etmiştir. Yaklaşımlarımızın ahlakî olup olmadığını belirleyecek bir kriter olmadığı, bir davranışın her kültürde farklı anlaşılmasından dolayı, ahlakın prensiplerinin toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterdiğini düşünen Akarsu, yürürlükte olan her ahlak kuralının değişmez ahlaki eğilimde olduğu sürece kabul edilir olduğunu belirtmektedir¹⁴¹.

Akarsu, ahlakın her toplum için geçerli normlarının olup olmaması hususunun, Antik Yunan'dan itibaren üzerinde düşünülen bir konu olduğunu belirtmiştir. Akarsu'nun bu konu ile ilgili düşüncelerine bakıldığında; sofistlerden önce yaşayan ilkel toplumların kendilerine dayatılan buyruklara itiraz etmeden olduğu gibi kabul ettikleri görülmüştür. Bu sürecin ardından, Yunan uygarlığında bu hükümlerin kabul

¹³⁸ Ayhan Bıçak, *Türkiye'de Felsefenin Gelişimi II*, Osman Faruk Akyol (Ed.), Anadolu Üniversitesi yayını, Eskişehir 2019, s. 45.

¹³⁹ Akarsu (1979a), a.g.e., s. 16.

¹⁴⁰ Kaynardağ (1986), a.g.m., s. 196- 197.

¹⁴¹ Bedia Akarsu, *Ahlak Öğretileri I: Mutluluk Ahlakı* [Elektronik Sürüm], İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970, “2. Baskının Önsözü”, s. 1.

edilebilirliği ile ilgili sorgulamaların yapıldığı düşünme sürecine girilerek, farklı kültür ve toplumların var olduğu ve her birinin birbirinden farklı ahlak öğretilerine sahip olduğu görülmüştür. Bu durumda mutlak ahlak yasalarının her koşulda kabul görmediği anlaşılmış ve her durumda geçerli bir ahlak yasasının var olup olmadığı ile ilgili sorgulamaların yaşandığı bir sürece girilmiştir. İnsanlar, Yunan felsefesi ile bu hususun üzerinde düşünmeye başlamışlardır. Her türlü değişimden etkilenmeyen doğa yasalarının olduğu ve bu yasaların tam tersi olan, insanlar tarafından zaman ve belli topluluklarca sınırlı yasaların oluşturulduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra sofistler, doğa kanunları ile insanların oluşturdukları ahlak öğretileri arasındaki bu karşıtlığa karşı, ahlakın insanlar tarafından oluşturulan ahlakî normlar olduğu görüşünü savunmuşlardır¹⁴².

Bir davranışın ahlaki açıdan değerli olup olmadığını anlamak için Akarsu, filozofların iki yaklaşım içinde olduklarını belirtir. Filozoflar ilk yaklaşımda bir davranışı gerçekleştiren zihniyetin içeriği doğrultusunda değerli veya değerli olmadığı, ikinci bakış açısında ise bir davranışın ahlakî olmasının ortaya çıkan kazanç ile değerli veya değerli olmadığı görüşünde olmuşlardır. İlk yaklaşımda insanın iyi düşünmesinin davranışın ahlakî önemini arttırdığını belirten Akarsu, ikinci görüşte de davranışı gerçekleştiren kişinin iyiyi gerçekleştirdiği takdirde davranışın ahlakî ve değerli olabileceğini ifade etmiştir. İyi ve kötü eylemi birbirinden ayırt edebilmek için önce iyi kavramının ne olduğunun netleştirilmesi gerektiği, iyi düşüncesinin de birçok ahlak ilkesince dürüstlük, sorumluluk, saygı, sevgi ve adaletli olma gibi tanımlarının olabileceği Akarsu'nun ifadeleri ile anlaşılmaktadır¹⁴³.

Akarsu, ahlak, özgürlük ve sorumluluk arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğunu belirtmektedir. Eylemlerinde özgür olan insanların, yaptıklarının farkında olması ve sorumluluğunu alması gerektiğini düşünen Akarsu, davranışların sorumluluğunun alınmaması durumunda o eylemin ahlaki değer taşımadığını ifade etmiştir. Ona göre, İnsanların eylemlerini sınırlayan yaptırımlar, düşüncelerinin ifade edilmesini engelleyen düzene boyun eğme, hem özgürlüğe hem de ahlakî değerlere ters düşmektedir. Bunun yanı sıra Akarsu, ahlak felsefesinin ahlaki değerler doğrultusunda özgür olması gerektiğini savunmuş ve filozofların bu anlamda devleti

¹⁴² Akarsu (1970), a.g.e., “Önsöz”, s. 4.

¹⁴³ Akarsu (1970), a.g.e., “Önsöz”, s. 2.

yönlendirdiklerini düşünmüştür. Akarsu, toplumda geçerli olan ahlak öğretilerinin itaat edici boyutunun olmasının ahlaki değerleri azaltmasından ötürü, eğitimin insanları kendi iradelerini kullanabilen, kararlarını verebilen düzeye getirmesi konusunda aracılık etmesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁴⁴. Akarsu özgürlük konusunda bir konuya daha dikkat çekmiştir: İnsanın eylemlerini gerçekleştirebilmesi için özgür olması gerektiği düşüncesi ile ahlakın emredici kurallarının olmasının birbirine ters düştüğünü belirtmiştir¹⁴⁵.

Akarsu, insanın eğitim ile kendi aklını kullanabilen ve dayatmalara karşı çıkabilen özgür ruhlu bireyler olabileceğini vurgulayarak, aynı zamanda ahlaki eğitimin kişiyi ahlaki açıdan kendini gözden geçirebilecek, değerlendirebilecek yetkinliğe erdirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte insanların yaşadıkları topluma karşı ödev anlayışında olması gerektiği, ödev konusunda ise körü körüne itaat edilmemesi, bilinçli bir zihniyetle ödevin yerine getirilmesi gerektiğini de belirtmiştir¹⁴⁶.

Akarsu, *Immanuel Kant'ın Ahlak Felsefesi* adlı kitabının önsözünde, Kant'ın ahlaki "ödev ahlakı" olarak gördüğünü, ödevin de yasalara, kurallara uymayı gerektirdiğini ifade etmiştir. Kant'a göre ödev bilincinin oluşmasında ahlak yasalarına karşı saygı tutumu içinde olunması gerektiği ve saygı anlayışını da ahlak yasaları oluşturmaktadır. Kant'ın düşüncesinde, iyi ve kötü eylemler duygular tarafından değil, ahlak yasaları ile belirlenebileceği belirtilmiştir. Akarsu, Kant'ın felsefi ve ahlaki görüşlerinde eleştirel düşünce ve yöntemli bir sistemi benimsediğini ve akla dayalı bilgi ile deneyime dayalı bilgi bağlamının ayrımını yaptığını belirterek, felsefe tarihinde birçok düşünür ve akımların Kant'ın ahlak felsefesi ile ilgili görüşlerini benimsediğini ifade etmiştir¹⁴⁷.

Akarsu'nun ahlak felsefesi ile ilgili görüşlerini toparlayacak olursak; ahlakın bir toplum ve kültürlerce kabul edilen, insan ilişkilerini düzenleyen öğretiler olduğu ve ahlak öğretilerinin kimi topluluklarda genel-geçer ahlak yasalarının kimi çevrelerde de insanların kendilerinin oluşturduğu, özgür bir ilke çerçevesinde belirlenmiş esnek ahlak kurallarının benimsendiği belirtilmiştir. Sofistler öncesi ilkel topluluklardan başlayıp Yunan çağına ve sonrasına kadar olan dönemlerde ahlaka bakışın nasıl olduğu

¹⁴⁴ Akarsu (1970), a.g.e., "Önsöz", s. 9- 10.

¹⁴⁵ Akarsu (1970), a.g.e., "Önsöz", s. 7.

¹⁴⁶ Akarsu (1970), a.g.e., "Önsöz", s. 10.

¹⁴⁷ Akarsu (1968), a.g.e., "Önsöz", s. 1.

ve ahlaki yasaları oluşturan etmenler üzerinde duran Akarsu, aynı zamanda Kant'ın felsefesinde ahlakı ve ahlaki temellendirmeler üzerindeki görüşlere de yer vermiştir. Akarsu, ahlak ve sorumluluk ile ilgili düşüncelerinde ise, kişinin eylemlerinin sorumluluğunu alması gerektiğini, davranışlarında özgür olan bireyin yaptıklarının sorumluluğunu almamasının ahlaki öğretilere ters düştüğünü ifade etmiştir. Bununla birlikte insanın eylemlerini sınırlayan ve kararlar almasının engellenmesinin, özgürlüğe ve ahlaki kıstaslara ters düştüğünü ifade eden Akarsu, özgürlüğün ahlaki değerler kriterine bağlı kalarak, insanın eğitim ile kendi kararlarını verebilen, düşüncelerini ifade eden birey olabileceğini belirtmiştir.

Akarsu, son olarak bireylerin özgür ortamda yetişmediği toplumlarda, insanların sorgulamadan buyrukları kabul etmeleri ile ödev sorumluluğunu yerine getiremediklerini ve bu durumun da toplumların ahlakî değerlerini, kültürünü yok edeceğini ifade etmiştir¹⁴⁸. Aynı zamanda yaşadığımız toplumda ahlaki duruşun tam olarak gelişmemesinin sebebini, din eğitime verilen önemin felsefeye verilmemesinden kaynaklandığını, felsefenin göz ardı edildiği toplumlarda ne kişiliğin ne de ahlakî yaklaşımın oluşabileceğini düşünen Akarsu, ahlaki sorumluluğu taşıyabilen bireylerin yetişebilmesi için toplumda felsefe eğitiminin önemi üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir¹⁴⁹.

3.5.1. İnsan Ahlakının Temelleri ve Değerleri Üzerine Görüşleri

İnsanların doğaları gereği bir arada yaşamaları, toplum olma ve sosyal düzen kurma becerilerini geliştirdiğinden ötürü, toplumsal ilişkileri yürütecek birtakım öğretilere ve değerlere ihtiyaç duyulmasını gerektirmiştir. Akarsu, bu konuda ahlakın insan ilişkilerini düzene koyan bir kılavuz niteliğinde olduğunu ve ahlak ölçütlerinin de diğer insanlar ile olan bağlarımızda vuku bulduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, tek bir insanın ahlakından söz edilmesinin mümkün olmadığını düşünen Akarsu, ancak ben ve sen ilişkisinin olduğu toplumsal yapılarda ahlaki normlardan söz edilebileceğini belirtmiştir¹⁵⁰.

¹⁴⁸ Akarsu (1970), a.g.e., “Önsöz”, s. 11- 12.

¹⁴⁹ Bedia Akarsu, “Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak” ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 184.

¹⁵⁰ Bedia Akarsu, a.g.m., “Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak” ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine”, s. 180.

Akarsu, toplumsal düzenin değişmesi ile eylemlerimizi şekillendiren ahlakî ilke ve normlar üzerindeki etkilerinin değişebileceğini belirterek, farklı çağ ve toplumlarda ahlak prensiplerinin değişebileceği gibi aynı devlet içinde bile bölgeler arası çeşitlilik oluşabileceği konusuna dikkat çekmiştir. Etik konusunda ise ahlakî felsefe açısından inceleyerek evrenselliğe yönelme olarak gören Akarsu, aynı zamanda etiği insan ilişkilerinde ayırım yapmadan ırk, kültür, cinsiyet, din, sınıf farkı gözetmeksizin insanlara eşit davranan ve bireysel hakları gözetken ahlaki tavır olduğunu belirtmiştir. İnsan hakları konusunda bireyin özgür bir yaşam hakkının olduğu ve insanların kendi amaç ve çıkarları için diğer bir kişiyi nesneleştirmeden onun bir birey olduğunu düşünmeleri gerektiği, Akarsu'nun düşünceleri ile ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra Akarsu, ahlakî tavır için toplumsal ilişkileri gözetken unsurun çevre olduğunu belirterek, çevrenin kapsamının farklı bakış açılarını da beraberinde getirdiği düşüncesini, eski toplumda çevrenin soy bağı, modern çağda ulus olma bilinci ve bir filozof için de insanlık olduğu örneği ile açıklamıştır. Etik ilkelerinin genel bakış açısında toplumun yararını gözeterek isteklerimizi kontrol altına alma, başkalarının haklarına saygılı olma yaklaşımında olunurken günümüz toplumunda ise bu durum daha genişleyerek, hayvan hakları, insan ve tüm dünyayı içine alan genel hakların korunmasını göz önüne alan yaklaşımda olduğu Akarsu'nun ifadeleri ile anlaşılmıştır¹⁵¹. Akarsu bu durum için dinlerin insana nasıl davranması gerektiği ile ilgili yani tüm insanların yararını gözetmesi konusunda buyruklarının olduğunu ve toplumda geçerli olan ahlaki ölçütlerin de aynı şekilde buyruk niteliği taşıdığını, itaat altına almaya çalıştığını düşünmüştür. Böylece Akarsu'nun görüşleri çerçevesinde daha önce de belirttiğimiz gibi bir takım ahlaki öğretilerin toplumun yararını gözeterek insanın bireysel özgürlüğünü sınırlandırdığı söylenebilir¹⁵².

Akarsu, insanların çevreleri ile ilişkiler kurmalarından ötürü, birbirlerine karşı sevmek, nefret etme, kızma gibi duygular beslediğini, sevdiğimiz kişilere karşı hissettiğimiz duyguların davranışımızı etkilediğini, başkalarının haklarını göz ardı eden, toplumsal ilişkilerde kendi çıkarları doğrultusunda olan bencil insanların da ahlaki açıdan yetersiz olabildiklerini belirtmiştir. Yaşadığımız kültürde ahlak konusunda, toplumun genelinin benimsediği tüm insanların arzu ve taleplerinin, bireyin kendi istekleri

¹⁵¹ Akarsu, a.g.m., “Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak” ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine”, s. 2.

¹⁵² Akarsu (1970), a.g.e., “Önsöz”, s. 7.

üzerinde tutulduğu, başkalarını ön plana alan bir ahlak anlayışının olduğunu vurgulayan Akarsu, ahlakın “feragat” ahlakı olduğunu düşünmüştür. Yani toplumda yer alan ahlakî buyruklara uyma ile bireyin duygu ve isteklerinin göz ardı edilmesi ile kendi özgür iradesi ile isteklerinden de feragat eden bir ahlak anlayışı kastedilmiştir¹⁵³.

Akarsu’nun insan ahlakı ile ilgili düşüncelerini toparlayacak olursak; insanların, toplum içinde yaşayan bireyler olarak, birbirleri ile ilişki içinde olma ve bir arada yaşamanın etkisi ile bazı sorunlar ile karşı karşıya kalabildiklerini, bu ilişkilerin düzenlenmesi ve toplumsal yapının oluşması için ahlak yasalarına ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Toplumda geçerli olan ahlak yasalarının buyruk niteliği taşımasının bireyin özgürlük alanını kısıtladığından ötürü, Akarsu ahlak ile ilgili bu yaklaşımların çelişki barındırdığını belirtmiştir. Akarsu, insan ilişkilerinde dil, din, sınıf, mezhep ayrımı gözetmeksizin bağlar kurulması gerektiğini ve ahlaki değerlerde bu anlayışta olunması gerektiğini düşünmüştür. Bunun yanı sıra, ahlaki düşünüş ve bakışı belirleyen etmenlerin farklı çevreler ve kültürlerde farklı anlamlar yüklendiği Akarsu tarafından dile getirilmiştir. Akarsu’nun ahlak felsefesi görüşlerinde daha önce ifade ettiğimiz gibi insan ahlakı ile ilgili düşüncelerinde ilk olarak Sofistlerden önceki ilkel topluluklardan başlayarak, Antik Yunan Çağına kadar olan dönemleri ele almıştır. O dönemlerde, ahlakî normlara neden ihtiyaç duyulduğunu, oluşturulan ahlak yasalarına bakışı değerlendiren Akarsu, günümüz toplumlarında ahlaki kıstaslarda sorunların ve bakış açıların değişmesi ile ahlak yasalarının da önceki dönemlere göre farklılaştığını ifade etmiştir. İnsan ahlakı ve değerler konusunda toplumun kalıplaşmış birtakım düşünce ve inanç kalıplarının etkisinden sıyrılmaları gerektiğini, temele felsefeyi almadan oluşturulan ahlak öğretilerinin anlamsız ve faydasız olacağı Akarsu’nun düşünceleri ile belirtilmiştir.

3.5.2. Akarsu’nun Ahlaki Sorunlar ve Etik Meseleler Hakkındaki Görüşleri

Ahlaki perspektifimizde insan haklarına saygı konusu, değerler ve erdemler gibi hususların toplumumuzda azalmaya başladığı ve kimi kitlelerce uygulanmadığı Akarsu’nun ifadeleri ile belirtilmiştir. Cumhuriyet’in kurulduğu yıllardan itibaren Atatürk’ün yapmış olduğu devrimler ve eğitim alanında uygulanan reformlar ile bu hususta yaşanan yetersizliklerin aşılmağa başlandığını belirten Akarsu, Atatürk’ün

¹⁵³ Akarsu (1970), a.g.e., “Önsöz”, s. 6- 7.

ölümünden sonra uygulanan yanlış stratejiler ile birçok alanda yaşanan gerileme ve sorunların ahlaki açıdan da etkilediğini ifade etmiştir. Akarsu, yaşadığı dönemi değerlendirdiğinde karşılaştığı çıkar ilişkileri, siyaset alanında din adamlarının kendi yanlarına çekilerek dinin siyasete müdahil edilmesi, seçim kaygıları gibi tavırların birçok siyasi partinin çıkarları uğruna uyguladıkları politik tavırlar olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte Akarsu bazı din adamlarının İslâmî kıstaslara uymadan şeriat ile meşgul olduklarını ve etik ilkelere uymadıklarını düşünmüş, bu nedenle bu kitleye mensup insanları kendi çıkarları için aldatıcı tavırlarda bulunabilmelerinden dolayı eleştirmiştir¹⁵⁴. Akarsu'nun bu konuda eleştirdiği husus, devletin yönetim ve idaresi hususunda bazı din adamları, şeriat liderleri, politikacılar gibi kesimlerin etik değerler ve ilkeler doğrultusunda olmayan yönelim ve yaklaşımları olmuştur.

Akarsu'nun ahlak sorunu olarak gördüğü konulardan biri, ahlakî yozlaşmadır. Toplumda etik ve ahlak ilkelerinin yozlaşması durumunda bu sorunun düzeltilmesinin güç ve zaman aldığını düşünen Akarsu, ahlaki ölçütler olarak; insanın onurunu koruması, çıkarları uğruna kişiliğinden ödün vermemesi, kimseye boyun eğmemesi, amacı uğruna bir başkasını sömürmemesi gereken davranışlarda bulunulması gerektiğini ifade etmiştir¹⁵⁵. Ona göre, insanların yaşadığı toplumda bir kimsenin başkası üzerinde güç zorbalığı kullanmamaları, bireysel hak ve hukuku gözetmeleri ve etik ilkeler doğrultusunda olmaları gerektiği düşüncesi yer almıştır. Ancak bu anlayışta olduğu takdirde refah bir toplum olabileceği görüşünde olduğunu söyleyebiliriz.

Akarsu, toplumda yaşanan ahlak yozlaşmalarının önüne eğitim ile geçilebileceğini belirtirken, aynı zamanda iki hususa da dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Birincisi, toplumda yapılan yolsuzlukların önünün kesilmesi, ikincisi de 8 yıllık zorunlu laik eğitim sisteminin zorunlu olması ile bu eğitim planı içinde din ve ahlak bilgisi dersinde ahlak kısmının din adamlarına bırakılmaması gerektiğini, bu konuda ahlakın felsefe öğretmenleri tarafından verilmesinin uygun olacağını düşünmüştür. Bu düşüncede olmasının sebebini de ahlakın özgürlük alanı içinde ilerleyebileceği ve özgürlüğün sağlanmadığı toplumlarda ahlaktan söz edilemeyeceği olarak açıklayan Akarsu, aynı zamanda dinin emredici buyruklarının olduğunu ve araştırmadan olduğu gibi inanca dayalı bakışın benimsenmesinden ötürü, felsefe eğitimini elzem görmüştür.

¹⁵⁴ Akarsu, a.g.m., “Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak” ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine”, s. 182- 183.

¹⁵⁵ Bedia Akarsu, “Ahlaksal Yozlaşma”, *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 185.

Ona göre felsefe, düşünme ile özgürlük alanı içinde gelişim gösterir ve ahlak eğitimi de felsefe aracılığı ile verilmelidir. Akarsu, felsefe eğitiminin okul müfredatlarında yer alması gereken bir ders olduğunu, eğitim sisteminin ezberci yöntemden sıyrılarak, düşünmeye, araştırmaya, sorgulamaya yönlendiren bir yaklaşımda olması gerektiğini ve felsefeden uzak bir toplumda kişiliğin de ahlaki tavrın da etik değerlerin de varlığından söz etmenin güç olduğunu ifade etmiştir¹⁵⁶.

Akarsu'nun ahlak sorunları ile ilgili yukarıda ele aldığı düşüncelerden farklı konulara da değinmiştir. Topluma örnek olan bazı sanatçıların sundukları televizyon programlarının içerik ve yaklaşım olarak insanı küçük düşüren, ahlaki değerlere ters düşen yönünün olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte toplumda yazdıkları eserler ile ülkemizi başka ülkelerde temsil eden bazı yazarların da düşüncelerinde yaşadıkları toplumun değerlerini önemsemeyen, Avrupalılaşma hususunda çabalayan ve yanlış düşünceler ile etik olmayan tavırlarda olduklarını ifade etmiştir¹⁵⁷. Akarsu'nun ahlak ve etik konusunda karşılaştığı sorunlarla ilgili belirtmek istediği, toplumda göz önünde olan bilim insanı, sanatçı, yazar, politikacı, oyuncu, eğitimci, din adamı kimliğine sahip olan kişilerin, sergilediği tavır ve söylemleri ile insanlara örnek olduklarından dolayı toplumu yanlış yönlendirebilmektedirler. Bundan dolayı topluma hitap eden bu kesimlerin davranışları ve düşüncelerinde etik ilke ve prensiplere bağlı, ülkenin değerlerini göz önünde bulunduran yaklaşımlarda bulunmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Akarsu, insan ahlakı ve etik konusunda sorun olarak gördüğü konu olan yozlaşma ile ilgili, insanın yaşadığı toplumda birey olarak birtakım sorumluluklar içinde olduğunu, bununla birlikte bir başkasına karşı da yükümlülüklerinin bulunduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla, birbirlerine karşılıklı hak ve sorumluluklarının olduğu düzende, insanların toplumda geçerli olan ahlaki ölçütlere ve yasalara uymak zorunda olduklarını ve bunun da ancak eğitim ile gerçekleşebileceğinin önemine değinmiştir.

¹⁵⁶ Akarsu, a.g.m., "Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak" ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine", s. 183- 184.

¹⁵⁷ Akarsu, a.g.m., "Ahlaksal Yozlaşma", s. 186.

4. BÖLÜM: BEDİA AKARSU'DA DİL- KÜLTÜR İLİŞKİSİ

4.1. Akarsu'da Dilin İşlevi ve Önemi

Akarsu, dili, insanları hayvanlardan ayıran önemli bir yeti olarak görmektedir. Dilin gelişim seyrinin tarihsel çağlarda yavaş ilerlediğini belirten Akarsu, doğada karşılaştığımız maddeleri adlandırma ve ilişki kurabilmek için birtakım kavramlara ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. Bu akışla birlikte gelişen düşünme ile kavramlar arası ilişkiler kurma, sonuç çıkarma ve analiz etme gibi edimleri gerçekleştirebildiğimizi ifade eden Akarsu, kavramlar ve önermeleri içine alan unsurların, dilin oluşumunu sağlayan etmenler olduğunu belirtmiştir. Akarsu, bireyin çocukluk döneminden itibaren insani özellikler kazanabilmesini, zamanla içinde bulunduğu toplumla etkileşim içinde olarak, yani çevre ile gerçekleşebileceğini vurgular. Doğası gereği toplum içinde etkileşim halinde olan insanın, dili kendisinin bulmadığı, bu yetinin insana özgü olduğu ve insanlarla ilişkiler kurması ile dilin oluştuğu Akarsu'nun görüşleri çerçevesinde belirtilmiştir. Akarsu, insanın toplumsal çevreler ile etkileşim içinde olması ile dünyayı anlamaya ve fark etmeye, dünya ile arasında bağlantılar oluşturmaya başladığını ve bunun da dil vasıtası ile gerçekleştiğini ifade etmiştir¹⁵⁸.

Akarsu, dil meselesi ile ilgilenen dil bilimcilerinin ve dil felsefecilerinin ilk olarak dilin ne olduğu, dilin ne zaman ortaya çıktığı, dilin mensup olduğu varlık alanını oluşturan etmenler gibi soruların dilin kökü ile ilgili cevaplanması beklenen sorular olduğunu ifade etmiştir. Dilin kökü ile ilgili sorunun varlığın temeli ve doğası sorunu kadar eskiye dayandığını ifade eden Akarsu, ilk zamanlarda varlığın dil ile sözcüğün de anlam ile bütünleştiğini, sözcüklerin varlığın ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Efsanevi anlayış ve eski dini inanışlar ekseninde nesnelerin asıl varlığının adlarda yer aldığı düşüncesi hâkim olmuş ve adları etkili kullananların nesneler üzerinde yönetme ve kontrol gücüne sahip olabileceği Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir¹⁵⁹.

Akarsu, dilin işlevi ve değeri ile ilgili önemli filozof Herakleitos'un bu konuya yaklaşık 2600 yıl önce değindiğini belirtmiştir. Herakleitos, evrenin düzenini temsil eden “logos” u ele alırken; insanların logosu ‘işitmeden önce değil, işitmeden sonra da

¹⁵⁸ Bedia Akarsu, “Dil- Düşünme-Dünya İlişkisi”, *Bilim ve Ütopya*, sayı: 80, 2001, s. 22- 23.

¹⁵⁹ Akarsu (1984), a.g.e., s. 15.

anlamayacaklarını', yani dil ile ifade edilmeyen gerçeklerin anlaşılamayacağını düşünmüştür. Böylece dünyayı ele almanın, idrak etmenin temeli olarak dilin koyulduğu, Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir. Bununla birlikte, Akarsu, Galilei için, doğayı matematik dili ile yazılmış harfler olarak gördüğünü, bu harflerin kavranmasının doğanın anlaşılmasını sağladığını ve dil ile matematiği özdeş görerek, dili, matematiği ve mantığı dünyayı algılamada araç olarak gördüğünü ifade etmiştir¹⁶⁰.

Akarsu'nun dil ile ilgili düşüncelerinde Humboldt'un görüş ve fikirlerinden etkilendiğini, bu etkinin doktora tezini Humboldt üzerine yazması ve onu detaylı bir şekilde araştırması üzerine oluştuğunu söyleyebiliriz. Humboldt'un, dilin süreç içinde devam eden bir etkinlik olduğu ve insanlık tarihinin başlangıcı konusunda dilin etkin rolü bulunduğu görüşlerine değinen Akarsu, her insanın bir toplum ve kültürün içinde doğmasının, onun aynı zamanda o toplumda bir dil ile doğduğunu da gösterdiğini Humboldt'un fikirleri doğrultusunda ifade etmiştir. Humboldt, dilin tarihsel süreçler ile birlikte gelişim gösterdiğini ve bundan dolayı dilin kendini sürekli yenilediğini, üretken ve dinamik bir süreç içinde gelişim gösterdiğini ifade etmiş ve bu süreçte her topluluğun dile yeni şeyler kattığı, dilin tarihsel süreçler içinde incelenmesi gerektiği üzerinde durmuştur¹⁶¹.

Akarsu, dildeki yapısal değişiklik üzerine olan düşüncelerinde, bir milletin farklı dönemlerde, dil ile ilgili unsurların geçmişte verilmiş halinin şekilsel olarak değiştirildiğini, yani bir düşünceyi ifade ederken yeni bir sözcük türetilmeden eski sözcüğün biçimsel olarak dönüştüğünü ve sesin yeni formunun üretildiğini ifade etmiştir. Bu konuda dilin formunun oluşturulmasını sağlayan etmenin, seslerin düşünceleri ifadesel olarak aktarmaya taşıyan süreçlerdeki süreklilik olduğunu belirten Akarsu, dilin temel yapısının her bir unsurlarına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Dilin yalnızca gramer yapısına bakılarak dilin biçiminin anlaşılamayacağı, bunun için dilin formlarına, sözcük kalıplarına, söylem türlerine kadar bir bütün halinde incelenmesi gerektiği ve dilin sınırlarının ötesine geçilerek dilin formunun bulunabileceği, Akarsu'nun Humboldt'un düşünceleri doğrultusunda ifade ettiği görülmektedir¹⁶².

¹⁶⁰ Bedia Akarsu, "Dilimiz Kimliğimiz", *Çağdaş Türk Dili*, cilt: 19, sayı: 233, 2007, s. 231- 232; Akarsu (2001), s. 22.

¹⁶¹ Bedia Akarsu, "İnsanın ve Tarihselliği ve Dil", *Türk Dili*, cilt: 42, sayı: 354, 1981a, s. 828.

¹⁶² Akarsu (1981a), a.g.m., s. 828- 829.

Akarsu'nun dilin yapısı, kökü ve işlevi ile ilgili düşüncelerini ele aldıktan sonra, onun dilin önemi üzerine olan fikirlerine değinmenin, dil alanındaki katkılarını incelemenin farklı yaklaşım ve perspektifler kazandırdığını söyleyebiliriz. Akarsu, dilin öz Türkçe olarak kullanılması ve dil devrimi ile ilgili düşüncelerinde öne çıkmış kişiliğinin yanı sıra Türk Dil Kurumu bünyesinde de yürüttüğü çalışmalar ile özellikle felsefi terimleri Türkçe olarak yazmış olduğu titiz ve uzun bir çalışma sonucu *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'nü felsefe camiasına kazandıran önemli bir şahsiyettir.

Dilbilimi konusu, farklı yazar ve düşünürler tarafından ele alınmıştır. Akarsu, ülkemizde Tahsin Yücel ve Berke Vardar'ın bu alanda öncülük ettiklerini dile getirmiştir. Türkçe'nin yabancı sözcüklerden arınması ile ilgili yapılan çalışmaların neticesinde, Fransa'da dilin doğal yapısının korunması hususunda Türkiye'de ne gibi çalışmalar ve yaklaşımlar içinde olduklarını öğrenmek istediklerini beyan etmeleri üzerine, Berke Vardar'ın bu konu ile ilgilenmesinin istendiği Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir. Akarsu, ülkemizde öz Türkçe kullanma çalışmalarına verdiğimiz önemin başka ülkelerde de örnek alındığını, bu konuda politikacılar, liderler, topluma hitap eden önemli düşünür ve kesimlerin bu hususta dikkat etmeleri gerektiğini düşünmüştür¹⁶³.

Akarsu, dilin yozlaşma konusu ile ilgili düşüncelerinde dilin yabancı sözcüklerden arındırılmasını ve öz Türkçe ile kullanılması gerektiğini defaatle belirtmiştir. Bu hususta bilim ve teknolojinin gelişmesi karşısında gelişen yeni terim ve kavramların Türkçe karşılığını bulma konusunda yetersiz gördüğü bilim insanlarını, yabancı kavramları olduğu gibi almalarından ötürü eleştiren Akarsu, bilim insanının yöneldiği alanda karşılaştığı terim ve kavramlara yeni adlandırmalar bulmaları yönünde uğraş verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak bu yönde çaba gösterildiği takdirde, o milletin kültür seviyesinin artarak gelişmiş bir ülke seviyesine gelebileceği görüşündedir¹⁶⁴. Akarsu, bilim, sanat ve yazın alanında gelişebilmek için dilin önemli olduğunu, bu konuda kendi anadilinde terim ve sözcükler kullanılması gerektiğini ve dilin gelişmesinin bu alanları da geliştireceğini ve kültür seviyesini arttıracığını belirtmiştir. Bununla birlikte dilimizin sınırlarının dünyanın sınırları olarak gören

¹⁶³ Özgeç, a.g.e., s. 189.

¹⁶⁴ Akarsu (2007), a.g.m., s. 232.

Akarsu, dilimize sağladığımız katkılar ve göstereceğimiz önemle düşünce ve kültürümüzün artacağını vurgulamıştır¹⁶⁵.

4.1.1. Dil ve Düşünce İlişkisi

Akarsu, düşünme için kavramlara karşılık gelen sözcükler ile yapılan bir süreç olduğunu, dil olmadan düşüncenin de oluşamayacağını ifade etmiştir. Düşünmenin dile dökülmediği zamanda bile içten konuşmanın olduğunu vurgulayan Akarsu'ya göre, düşüncenin oluşmasının, düşünmenin form alması ile gerçekleştiği, bunu sağlayan etmenin dil olduğu ifade edilmiştir. Bir sözcüğün açık bir şekilde dile getirildiği sürece anlaşılabilir olacağını belirten Akarsu, düşüncelerinin açık olmasının dilin açık olması ile bağlantılı olduğunu öne sürmüştür. Çünkü ona göre dilin yabancı kavram ve sözcükler ile ifade edilmesi hem dilin anlaşılabilirliğini azalttığı gibi hem de düşünme sürecini de olumsuz etkiler. Düşünsel akışı olumsuz etkilenen birey, özgür bir şekilde düşünemediğinden ötürü de felsefi düşünceyi sınırlandırdığını düşünen Akarsu, felsefe terimlerinin açık ve anlaşılır olması gerektiğini ve bireyin özgür düşünce içinde olmasının önemine değinmiştir¹⁶⁶.

Akarsu, dil ve düşünce ile ilgili görüşlerini üç madde ile ele almıştır. İlk olarak, dil ve düşüncenin bir arada varlık gösterdiğini, ikinci görüşte, insanın özgürlüğünün, dil ve düşüncenin sağladığı bir olgu olduğu, üçüncü maddede ise dilin düşünmeden önce gelen bir unsur olduğu görüşünde olmuştur. Akarsu, bir düşüncenin farklı dillerde de ifade edilebildiğini ve düşüncenin bir dilin sınırları çerçevesinde geliştiğini belirterek, insanın istekleri, yönelimleri, buluş ve tasarımlarının dilin gelişimi aracılığı ile sağlandığını ifade etmiştir¹⁶⁷.

Akarsu, dilin gelişmiş olmasının düşünce sisteminin de gelişmesini sağladığını ve dil üzerinde tam olarak yetkin olabilmek için dile dayalı olmanın, dile nüfuz etmenin etkili olacağını düşünmüştür. Dil ve düşüncenin karşılıklı etkileşim içinde olduğunu belirten Akarsu, dilin kuşaklar arası devamlı bir yaratım içinde olduğunu ve her toplumun her kültürün üzerine yeni aktarımlar yaptığını, bu şekilde gelişim sağlandığını ifade etmiştir. Akarsu, bunun yanı sıra bazı milletlerin dilin gelişimi konusunda set

¹⁶⁵ Bedia Akarsu, "Kültür Dili Olarak Türkçe", *Çağdaş Türk Dili*, cilt: 17, sayı: 209, 2005, s. 198.

¹⁶⁶ Kaynarca (1986), a.g.m., s. 199.

¹⁶⁷ Salime Gülay Doğru, *Bedia Akarsu'nun Dil Konusundaki Görüşleri*, Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 248-250.

koyduklarını, bu nedenden ötürü bu toplumlarda düşüncenin de gelişimi konusunda yetersizliklerin görülebileceğini ifade ederken toplumların, ulusların gelişebilmesinin, dilinin olanaklarının doğru kullanımı ile dilin gelişiminin sağlanması ile mümkün olacağını da belirtmiştir. Dil ve düşüncenin gelişmiş olduğu toplumlarda, yazında, bilimde, felsefe ve sanat alanlarında etkili olduklarını, aynı zamanda dilin dünya ile etkileşiminin olmasını ve farklı milletler ile kültürel alışverişin artmasını sağladığı Akarsu'nun düşünceleri doğrultusunda belirtilmiştir¹⁶⁸.

Akarsu, *Wilhelm Von Humboldt'ta Dil-Kültür Bağlantısı* adlı kitabında, Humboldt'un dil ve düşünce ile ilgili düşüncelerine yer vermiştir. Humboldt'a göre düşüncenin ortaya çıkışının dil ve işitmenin ilk aşamasında gerçekleştiğini belirtmiş ve düşüncenin ruhun bir yansıması olduğunu; sesin de etki edici bir gücü bulunduğunu ifade etmiştir. Humboldt'un burada düşüncenin alt yapısını oluşturan biyolojik ve yapısal özelliğine değindikten sonra, dilin toplum içinde bulunma ve etkileşim ile gelişebileceğini ve bireyin kullandığı sözcüklerin kavranabilir oluşunun bir başkası tarafından değerlendirildiği takdirde anlaşılır olabileceğini ifade etmiştir. Akarsu, Humboldt'un dilin bilinç ve özgür irade ile düşünceyi sağladığını ve dilin düşünsel sürecin oluşumunu başlatan yapıcı bir araç olduğu yönünde, düşüncelere sahip olduğunu ifade etmiştir¹⁶⁹.

Akarsu, düşünme eksikliğinin hem kavramların anlaşılması konusunda hem de yaratıcılık hususunda olumsuz etkilemekte olduğunu ifade etmiştir. Günümüz toplumunda, insanların sözcükleri yanlış kullandıklarını belirten Akarsu, bu durumun kavram karışıklığına sebep olduğunu ve dil bilincinden uzaklaştıklarını öne sürmüştür. Bununla birlikte kavram karmaşıklığı ve düşüncenin gelişmediği toplumlarda bazı değerlerin kültürel anlamda etkilendiğini ve yaratıcılığı olumsuz etkilediğini vurgulayan Akarsu, kavramların doğru kullanılması gerektiğini, düşüncenin gelişmesi ve dilin iyileştirilmesinin önemine de değinmiştir¹⁷⁰. Özetle, Akarsu'nun dil ve düşüncelerinin temelinde, kavramların ve sözcük yapılarının doğru kullanılması gerektiği, düşüncelerin özgür bir şekilde ifade edilmesinin dilin sınırlarını genişlettiği

¹⁶⁸ Akarsu (2001), a.g.m., s. 23

¹⁶⁹ Akarsu (1984), a.g.e., s. 38- 39.

¹⁷⁰ Akarsu (2001), a.g.m., s. 25.

ve dilin bağılı olduğu toplum içinde gelişim sağlayabildiği düşünceler olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.1.1. Dil ve Düşüncenin Uluslar Üzerindeki Etkisi

Akarsu, bir ulusun dilinin gelişmişliğinin emaresi olarak o ulusun felsefe, edebiyat, bilim ve sanat alanlarında ortaya çıkardıkları eserlerden anlaşılabilirliğini ifade etmiştir. Dilin gelişmesi ile ulusun da gelişmişlik düzeyinin artabileceğini vurgulayan Akarsu, yazı ve konuşma dilinin etkisinin önemine de değinmiştir. Tarihsel süreçler içinde oluşan toplum düzeninde, dinin öğretileri yerine bilimin, akıl ve sağduyunun oluştuğunu, dilin gelişimi hususunda önemli ilerlemeler sağlandığını belirten Akarsu, bu konuda Atatürk'ün yapmış olduğu devrimler sayesinde gelişim gösterildiğini ifade etmiştir¹⁷¹.

Akarsu, bazı ulusların ve toplumların düşüncelerinde yeniliğe açık olmaları gerektiğini belirterek, bu konuya Humboldt'un görüşleri çerçevesinde değinmiştir. Humbolt, yaşam tarzı değişen bir ulusun dilinde de sözcük ve kavramlar açısından yeniliğe açık olması gerektiğini ifade etmiştir. Akarsu, Humboldt'un perspektifi ile bir millette dil ile ilgili devrimlerin gerçekleşmesi durumunda, yeni gelişecek olan kavramları benimsemeleri gerektiğini belirtirken, aynı zamanda oluşan yeni düzen ile birlikte yeni perspektif ve fikirlerin kabul edilmesinin önemi üzerinde durmuştur. Böylelikle eski kavramlar ile yeni düzenin getirdiği yaklaşımlar arasında uyumsuzluk olduğu gibi yeni kavramlarla da eski dili yorumlamanın mümkün olmadığı görüşü Humboldt'un düşünceleri çerçevesinde ifade edilmiştir¹⁷².

Akarsu, bir ulusun canlı ve dinamik oluşunun, o ulusun kullandığı dilde yenilik katabilmesi ve büyük düşünürlerin zekâsı aracılığı ile sağlanabileceğini Humboldt'un düşünceleri doğrultusunda ifade etmiştir¹⁷³. Bununla birlikte, bir milletin karakterinin o ulusun kullanmış olduğu dilden tespit edilebileceğini ve ideolojisi ile kültürünün de diline bakılarak anlaşılabilirliğini belirtmiştir¹⁷⁴. Akarsu'nun ifadeleri doğrultusunda, bir ulusun düşüncelerinin o ulusun kullanmış olduğu dil bağlamına bakılarak anlaşılabilirliği gibi, kültürlerin aydınlanmacı bir tutum içinde olup olmadığı görüşü

¹⁷¹ Akarsu (2007), a.g.m., s. 231.

¹⁷² Adnan Binyazar, "Aydınlanma Kuşağı", Betül Çotuksöken- Doğan Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2000, s. 94- 95.

¹⁷³ Akarsu (1984), a.g.e., s. 53- 54.

¹⁷⁴ Akarsu (1984), a.g.e., s. 62.

de yine dil ve düşüncelerine bakılarak kavranabileceği belirtilmiştir. Ulusların dil ve düşüncelerinin ortaya koydukları felsefe, edebiyat ve sanat eserleri ile gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi sahibi olunabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, Akarsu'nun görüşleri doğrultusunda ifade edecek olursak; ulusların dil ve düşüncenin gelişimi konusunda yeniliğe açık olmaları gerekmele birlikte, yeni kavram ve terimleri de bu doğrultuda geliştirerek dilin sınırlarını ilerletmeleri gerekeceği anlaşılmaktadır.

4.2. Dil ve Felsefe İlişkisi

Akarsu'nun felsefe yapabilmek için dil ve düşüncede özgür olmanın önemli olduğu düşüncesine bir önceki bölümlerde değinmiştik. Tekrar değinmemizi gerektiren bir konu olan gelişmiş bir dil ve özgürlük konusunun, felsefe yapabilmeyen ön koşulunu sağlamakla birlikte, dilin imkânlarını ilerletmenin yolunun özgür düşünmekten geçmekte olduğu söylenebilir. Bu hususta Akarsu, dünya ile irtibatımızı sağlayan dilin gelişiminin engellenmesi durumunda ne felsefe alanında ne bilimde ne de diğer alanlarda başarılı olmamızın söz konusu olamayacağını ifade etmiştir. Akarsu'nun, Osmanlı Devleti'ni üç dili konuşmaları konusunda eleştirdiği hususun, farklı dil ailesine mensup dilleri kullanmalarının felsefe yapma konusunda elverişsiz ortam yarattığını düşünmesidir. Ona göre, felsefenin yapılabilmemesinin özgür ortamda ve dilin de gelişmiş olması ile mümkün olacağı düşüncesinde olmakla birlikte, asıl nedeni dile bağlamıştır. Akarsu, bu konuda Türk Dil Kurumu'nun yürüttüğü çalışmalar ile Türkçe dilinin gelişmiş bir dil konumuna gelmesini sağladığını belirtmiş ve felsefenin Türkçe merkezli bir düşünce sistemi içinde ele alınması yönünde inancı olmuştur¹⁷⁵.

Akarsu ile tanışıklığı olan Önay Sözer'in, *Felsefe Terimleri Sözlüğü* ile felsefe terimlerinin Türkçeleştirilmesinin, edebiyat ve toplum diline yönelik katkı sağladığı görüşünde olmuştur. Bununla birlikte, çeviri yapılan dilin yaratıcılığı koruması ve anlamsal olarak ta kavramın içeriğinden uzaklaşmaması gerekmektedir. Dilin kökenini bilmek ve evrimsel olarak gelişimini takip etmek ve o dilde yazı yazmak gerektiği hususları üzerinde duran Sözer, Akarsu'nun felsefe kavramlarının konuşulan dil ile düşünülmesi gerektiği yönde çabası olduğu görüşündedir¹⁷⁶. Sözer'in Akarsu ile ilgili görüşlerinde yer aldığı gibi bir dilin sınırları çerçevesinde kullanılan terimlerin, yapısal

¹⁷⁵ Bedia Akarsu, a.g.m., "Felsefe Açısından Dil", s. 150- 151.

¹⁷⁶ Önay Sözer, "Felsefe Dili Olarak Türkçe Prof. Dr. Bedia Akarsu'nun İzinde ve Ötesinde", Mustafa Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu*, Çizgi Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 183- 186.

biçiminin bozulmadan anlamını koruması ve felsefede yapılan çevirilerin o dildeki anlamı dışına çıkılmadan yapılması gerekmektedir. Akarsu'nun hazırlamış olduğu bu sözlükte, kendisinin tüm gayesi de bu yönde olmuştur. Felsefi terimlerini Türkçeye kazandırarak, Türkçe kavramların da felsefi yorumlaması hususunda çalışmıştır. Akarsu'nun bu uğraşları toplumda kullanılan yabancı sözcüklerden arındırılması yönde olmuş ve felsefenin dille olan bağlantısında ise anlam ve içeriğin birbirini karşılaması gerektiğini düşünmüştür.

Akarsu, felsefi düşüncenin yetersizliğinin, kavramların uygun şekilde kullanılmadığını ve ahlaki ilkelerin zayıflamasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Özgürlük, laiklik, demokrasi gibi kavramlar üzerinde düşünmeden yorum yapanlar olduğunu ifade eden Akarsu, bu durumun nedeninin, kavramların anlamsal olarak içeriğinin bilinmeden konuşulması ile dil yetisi ve felsefi bakış açısının eksikliğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Akarsu, felsefenin başlıca işinin kavramların açık ve anlaşılır bir şekilde belirtmesi gerektiğini, kavramların eksik ve hatalı tanımlanmasının felsefi düşüncenin eksikliğinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, felsefenin amacının oluşan sorunlara dikkat çekmek ve kavramları oluşturmak olduğunu öne süren Akarsu, bu konuda dil ve sözcüklerin etkisinin önemli olduğunu vurgulamıştır¹⁷⁷.

Akarsu'ya göre bazı kesimlerin, terimlerin uzmanı tarafından kullanılması ve yararlanmasını gerekli görerek, terimlerin günlük dilde yazılmasına karşı olduklarını ve halkın bu terimleri anlamasını lüzum görmediklerini belirtmiştir. Akarsu bu düşüncenin yanlış olduğunu belirterek, bilim ve teknolojinin gelişimi ile yaşamda birçok anlamda değişiklikler ve ilerlemenin yaşandığını ifade etmiştir. Bu durumda bilim ve tekniğe dair kavramların da yaşama dâhil olması ile terimlerin günlük dilde anlaşılmasını elzem olarak gören Akarsu, terimlerin açık ve anlaşılır olması gerektiği hususuna değindi. Nitekim kavramların Türkçe olarak ortaya konulmasının daha kapsamlı bir şekilde anlatım olanağı sağlayacağından ve kavramları bu şekilde yaratmanın da dili kullananlar açısından bağlı olduğu ulusun çağdaş ve kültür seviyesini arttıracığı, Akarsu'nun düşünceleri ile ifade edilmiştir¹⁷⁸. Akarsu, Atatürk'ün dil devrimini sağlamasının dil konusunda birçok anlamda yenilikler yaşanmasında etki ettiğini düşünmüş ve dil devriminden önce felsefe dili ile dil

¹⁷⁷ Akarsu, a.g.m., "Felsefe Açısından Dil", s. 154.

¹⁷⁸ Akarsu, a.g.m., "Felsefe Dili Olarak Türkçe", s. 203.

devriminden sonra felsefe dili arasında fark olduğunu öne sürmüştür. Bunu anlamak için felsefe kitaplarına bakılması gerektiğini belirtmiştir¹⁷⁹. Son olarak ta felsefenin ilerlemesinin gelişmiş bir dil ile mümkün olacağı görüşü içinde olmuştur¹⁸⁰.

4.3. Akarsu'nun Dil Felsefesi Yaklaşımı

Akarsu dil felsefesi için “*Dilin özü, kökeni, anlamı, yapısı üzerine araştırmalar yapan felsefe dalı.*”¹⁸¹ tanımını kullanmıştır. Akarsu, günümüz felsefe alanının ekseninde dil konusunun yer aldığını belirtmekle birlikte, birçok filozofun da dil felsefesi alanına eğildiğini ifade etmiştir. Dil felsefesinde bu denli çok görüşün olmasının, dil konusuna yönelik konusunda zorluk yaşattığını ifade eden Akarsu, dil konusunun sadece dil felsefesi alanında incelenmediğini, aynı zamanda dil bilimcileri, psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi alanların araştırdığı bir alan olduğunu belirtmiştir¹⁸².

Akarsu, dil felsefesi alanında ilgili olan bir bireyin, dil bilimi konusundaki bulguları da incelemesi gerektiğini belirtirken; aynı zamanda dil alanında incelenen hususların geniş kapsamlı olmasından dolayı, insanın belli ölçüde kalmasının doğru olduğunu düşünmüştür. Akarsu, Searle'nin görüşleri çerçevesinde dil üzerine yapılan incelemelerin iki alanda değerlendirildiğini belirterek, bunların dil bilimsel felsefe ve dil felsefesi olduğunu ifade etmiştir. Searle'nin görüşleri doğrultusunda Dilbilimsel felsefeyi, felsefi meselelerin ve bir dilin unsurlarının detaylı bir şekilde analizinin yapılması olarak görmekteyken; dil felsefesi için ise genel olarak dil ile ilgili incelenen öge olduğu, diğer bir ifade ile insan açısından dilin içeriğinin araştırılması görüşünde olmuştur. Akarsu, dil felsefesine yönelmesini, dil- kültür ilişkisi konusuna olan ilgisi ile başladığını ve bu konuda Humboldt'un dil- kültür ilişkisi ile ilgili çalışmalarının kendisinde merak uyandırmasıyla Humboldt üzerine araştırmalar yaparak dil felsefesi alanında çalışmaları olduğunu ifade etmiştir¹⁸³.

Akarsu, Humboldt'un dili tarihsel gelişim çerçevesinde sistemli bir şekilde inceleyen ve bu bağlamda dil felsefesini oluşturan kişi olarak görmüştür¹⁸⁴. Akarsu, Humboldt'un eski görüşlerin yerine yeni, ilerici bir görüş içinde olması bakımından,

¹⁷⁹ Akarsu, a.g.m., “Felsefe Dili Olarak Türkçe”, s. 204.

¹⁸⁰ Akarsu, a.g.m., “Felsefe Dili Olarak Türkçe”, s. 208.

¹⁸¹ Akarsu (1979a), a.g.e. s. 53.

¹⁸² Kaynardağ (1986), a.g.m., s.185.

¹⁸³ Kaynardağ (1986), a.g.m., s.186.

¹⁸⁴ Bedia Akarsu, “Dil Felsefesi Sorunsalı”, *Türk Dili*, cilt: 1, sayı: 3, 1987, s. 14.

Humboldt'un felsefesini devrimci bir felsefe olduğu yönünde görüşü ile desteklemektedir. Akarsu, Dil-kültür ilişkisini sistematik bir şekilde inceleyen ilk kişi olarak gördüğü Humbolt'u, dil ve kültürdeki değişimlerin birbiri ile ilişkilendirdiğini, dilin bir dinamizm içinde olduğunu ve yenilikçi bir bakışla ilerlediğini ifade etmiştir. Bu yönüyle Humboldt'un yenilikçi ve ilerlemeci dil anlayışı ile Atatürk'ün öncüsü olduğu dil devrimine benzer bir rotada buluşturulmasıyla, ülkenin aydınlanma seviyesinin artacağını düşünen Akarsu, bu konuda yaşanan kültür değişimlerinin dil alanına yansımından ötürü bu alanda yoğunlaşmak gerektiğini ifade etmiştir. Atatürk'ün düşünce devriminin dil devriminde gerçekleşeceğine olan inancının, Humboldt'un dil kültür düşüncesindeki anlayışı ile bağlantılı olmasından ötürü, Humboldt üzerinde yapılan araştırmaların dil ve kültür alanındaki çalışmalara yol gösterdiği Akarsu'nun düşünceleri doğrultusunda ifade edilmiştir¹⁸⁵. Akarsu'nun dil felsefesi ile ilgili düşüncelerinde Humboldt'un görüşlerinden etkilendiği görülmektedir.

Akarsu, dil felsefesi ile uğraşanların felsefenin dil çözümlemeleri olarak düşünmelerinin normal olduğunu düşünmekle birlikte, bu konuya dilbilimci ve filozof olan Eugenio Coseriu'nun düşünceleri ile açıklık getirmiştir. Coseriu'ya göre, dil felsefesi alanında araştırma yapmanın zor olduğu, bu konuda dil ile ilgili bir yol belirlemenin içinden çıkılmaz hal almaya gittiği düşünceleri hâkimdi. Bununla birlikte Coseriu, birçok filozofun dil ile bağlantılı görüşlerinin olduğunu, dil filozofları hakkında monografiler yazılmasına rağmen, dil felsefesinin tam olarak tanımlanamadığını düşünmüştür. Dil felsefesinin konusu, dilin yapısı, kavramlar gibi konuların hangisinin dil felsefesinin alanına dâhil olduğu ile ilgili netlik kazanmadığını da belirtmiştir. Bu anlamda Coseriu, dil felsefesi ile ilgili sistematik bir yaklaşımın bulunmadığını öne sürmüştür¹⁸⁶. Akarsu, bir dilbilimci olan Coseriu'nun görüşlerine değinerek, dil felsefesi ile ilgili sistemli çalışmalar yapan ve dil felsefesini kuranların Hamann, Herder ve W. von Humboldt olduklarını ifade etmiştir¹⁸⁷.

Akarsu, Haman'ın dil ile aklın bağlantılı olduğunu, akıl olmadan dilin anlaşılmayacağını, dili de aklın bir dışavurumu olarak gördüğünü; Wittgestein'in de dil ile dünyayı anlayıp yorumlayabildiğimizi; Humboldt ise dünyayı algılamamızın dil

¹⁸⁵ Kaynardağ (1986), a.g.m., s.187.

¹⁸⁶ Akarsu (1987), a.g.m., s. 16.

¹⁸⁷ Akarsu (1979a), a.g.e., s. 53.

ve kavramlarla sağlanabileceği görüşlerine yer vermiştir¹⁸⁸. Akarsu'nun bu filozofların görüşlerinde belirttiği gibi dil ile dünyayı anlayabildiğimizi, bunu da akıl ile kavram ve sözcüklerle sağlayabildiğimiz anlamı çıkmaktadır. Dil felsefesinin dilin bir bütün olarak ele alınması gerektiği düşüncesinde olan Akarsu, dilin sözcük, kavram ve düşünceler ile bağlantısı olduğunu, kısacası dili dünya ile ilişki kurma aracı olarak gördüğünü söyleyebiliriz.

Tarihten bu yana dil konusu üzerinde birçok filozofun eğildiğini düşünen Akarsu, bu konuda çok fazla görüş ve düşüncelerin bulunduğunu, bundan ötürü dilin bu çokluk içinde sistemli bir alan bulmasının zaman aldığını belirtmiştir. Bu konuda Akarsu'nun üzerinde çalıştığı filozof olan Humboldt'u, dil felsefesinin kurucusu olarak görmesinde Humboldt'un dil konusunu, dil ve kültür ilişkisi bakımından ele alması ve dil konusunu sistemli bir şekilde değerlendiren bir filozof olması etkili olmuştur. Akarsu'nun dil ile ilgili görüşlerinin temelinde, dil alanında yapılan devrimler ve düşüncede yapılan yeniliklerin de etkili olduğu söylenebilir. Dil ve düşüncede yapılan yenilikler ile aydınlanmacı ve çağdaş bir toplum olunabileceği düşüncesinde olan Akarsu, dilin içinde olan kültür ile bağlantısı olduğunu, gelişmiş bir dil ve özgür düşünce ile felsefe yapabilmenin mümkün olduğunu düşünmektedir. Dil felsefesini felsefenin bir alanı olarak gören Akarsu, bu alanda felsefe terimlerinin de Türkçe olarak verilmesini elzem olarak görmüştür. Çünkü felsefe alanında yapılan dil çalışmalarında, daha önceki bölümlerde değindiğimiz gibi, dilin içinde olduğu toplumun etkisinde olmasından dolayı, yabancı sözcüklerden arınan ana dilde kavram ve sözcüklerin kullanılması gerektiğini öne sürmüştür. Son olarak, Akarsu'nun dil konusu ile ilgili odağında kültür, insan, toplum ve Cumhuriyet'in değerlerinin izlerinin olduğu düşüncelerinden anlaşılmakla birlikte, Akarsu'nun bu alandaki görüşlerinin felsefe alanına değerli katkıları olduğunu söyleyebiliriz.

4.4. Dilin Kültürel Bağlamdaki Rolü ve Kültürel Kimliğin Oluşturulması

Akarsu, kültürü, tarihsel süreçler içinde insanlar tarafından birbirlerine aktarılan tinsel dönüşüm aşaması, diğer bir deyişle toplumun farklı alanlarda yaşam şeklini değiştiren yetkinleştirme olarak görmektedir¹⁸⁹. Akarsu, birçok alan ile ilişkisi olan kültürün, dil ile olan bağlantısı konusunda, dilin düşünce yapımızı oluşturduğunu, zihnimizi

¹⁸⁸ Akarsu (1987), a.g.m., s. 17.

¹⁸⁹ Akarsu (1979a), a.g.e., s. 119.

şekillendiren bir yönü olduğunu belirtmiş ve dilin ilerlemesi ile sanat, bilim ve kültür alanlarında da etki ederek, katkı sağlayacağını ifade etmiştir¹⁹⁰. Akarsu, kültürü oluşturan en önemli etkenin dil olduğunu düşünmüştür. Dil ve kültür arasındaki ilişkiyi, dilin kültür üzerindeki etkisini inceleyen filozofun Herder olduğunu ifade eden Akarsu, bu konuyu geliştiren ve dil felsefesinin öncüsü olarak W. von Humboldt'u görmüştür¹⁹¹. Herder'e göre dil ve düşünce arasında görülen sorunun, dil ile kültür bağlamının oluşmasında başat unsur olduğunu belirten Akarsu; Humboldt'un dil-kültür ile ilgili düşüncelerinin temelinde ise bütün dillerin ortak noktasında, o dili konuşan ulusların kültürünün ve karakterinin anlaşılabilceği düşüncesinde olduğunu ifade etmiştir¹⁹².

Akarsu, kültüre tarihsel süreçler içinde bakışı, bazı filozofların görüşleri çerçevesinde ele almıştır. Hegel'in, devletlerin yıkılmasından sonra da geriye sadece kültürün kaldığı görüşünü ifade eden Akarsu, çeşitli devlet ve ulusun varlığını, birçok kültürle değil de kültürün tek olduğu düşüncesi içinde olmuştur. Ona göre, Hegel, kültürün gelişimi konusunda kendi kültürü olan Batı Avrupa kültürünü gelişmiş bir kültür olarak görmüştür. Akarsu, kültür kavramının kökenini, ilk zamanlar tarım ve hayvansal üretim anlamı taşıdığını, daha sonraki zamanlarda ise insan yeteneklerinin artması ve ilerletilmesi anlamına geldiğini belirtmiştir. Akarsu, kültürü ilk olarak tanımlayan kişinin Taylor olduğunu belirtmiştir. Taylor, kültürü, toplum içinde yaşayan insanın bilgi, inanç, ahlak, sanat, gibi alanlarda yeteneklerini içine alan bir bütün olarak görmüş ve kültürün sadece insana yönelik olduğunu düşünmüştür. 18. yy.'da kültür ve uygarlık kavramının aynı anlamda kullanıldığını belirten Akarsu, Aydınlanma döneminde kültürün din ve inanç olarak görüldüğünü, uygarlığın da din dışı ilerleme süreci olduğunu belirtmiştir. 19. yy.'da kültürün önemli öğelerinden biri olan bilim, uygarlığın alanında değer görmeye başladığını vurgulayan Akarsu, 20. yy. da ise sanat alanlarında etkili olan modernizmin, kültür ve uygarlığı birleştiren, bireyi ve toplumu etkileyen bir yönü olduğunu ifade etmiştir¹⁹³.

¹⁹⁰ Akarsu, (2005), a.g.m., s. 198.

¹⁹¹ Akarsu (1981a), a.g.m., s. 828.

¹⁹² Akarsu (1984), s. 79, s.81.

¹⁹³ Bedia Akarsu, "Ulusal Kültürler ve Evrensel Kültür Açısından Avrupa Kültürü ve Türkiye", *Lucerna Klasik Filoloji Araştırmaları*, 1992, s. 60.

Akarsu, Rönesans döneminde yaşanan bilim ve teknikteki gelişmeleri takip edebilmek ve bu bilgelere vakıf olabilmenin dil ile sağlanabildiğini ifade etmiştir. Bu durumda halkın kullandığı dilin kültür dili olması yönünde çalışılması gerektiğini düşünen Akarsu, bilimin gelişmesi ile ulus dillerinin kültür dili olarak geliştiklerini ve ilerlediklerini ifade etmiştir. Akarsu, bazı Osmanlı Türk aydınlarının Türkçenin ilerleme ve gelişim potansiyeline sahip olmayan bir dil olduğu görüşlerinin olduğunu, öte yandan Atatürk'ün Türk düşünce ve kültürünün ilerlemesinin Türk dilinin gelişmesi ile mümkün olduğunu belirtmesi ile dil ve kültüre özel bir anlam yüklemiştir¹⁹⁴. Akarsu, Atatürk'ün Türk milletini uygarlık konusunda yükseltecek kıstasın, insanların düşünebilen ve sorgulayabilen bireyler olmasını sağlamak olduğunu ifade etmiştir¹⁹⁵.

Akarsu, Batı toplumlarında görülen bilim ve teknik alanındaki gelişmeler ile ilgili bazı düşünürlerin, sadece teknik anlamında olan gelişmelerin örnek alınarak, Batının kültüründen uzak kalmak gerektiği gibi düşünceleri olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşün karşısında olan Atatürk'ün, uygarlık ve kültür konusunda sadece teknik alandaki ilerlemeleri değil, aynı zamanda kültürü de dâhil eden uygarlık yaklaşımının benimsenmesi gerektiği düşüncesi, Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir. Akarsu, bu konu ile ilgili, batıdan alınan teknik gelişmelerin ister istemez kültürü de etkileyeceğini belirtmekte ve kendi toplumumuzun teknik anlamda üretken olmadığı, taklitçilikten öte gidilmediği görüşü içinde olmuştur. Akarsu, Batının kültürüne yönelmenin, yabancılaşma düşüncesini de beraberinde getirdiğini düşünenlere karşı, batının gelişmelerini takip eden bir toplumun, Batıdan getirdikleri teknolojik donanımların yaşam şeklini değiştireceğini aşikâr bir durum olarak görmüştür. Yabancılaşmanın olumlu yanının, insanların önceki koşullarının değişmesi ile insanın da değişmesi ve ilerlemesine ortam hazırlayan bir yanı olduğunu da düşünmüştür¹⁹⁶.

Akarsu'nun Batının kültürüne yönelim hususundaki bir başka düşüncesi de batı kültürü ile yetişmiş bazı kişilerin, kendi çevrelerini ileriye taşıyan misyona sahip özellikleri ile topluma bazı değerler getirdikleri düşüncesinde olmuştur. Bunun yanı sıra Akarsu, Atatürk'ün batı kültürüne yönelme ile bilim, sanat ve felsefe gibi alanlarda gelişebileceğimizi ve uygar bir toplum olma yoluna girebileceğimiz düşüncesini

¹⁹⁴ Akarsu(2005), a.g.m., s. 198- 199.

¹⁹⁵ Bedia Akarsu, "Atatürk ve Kültür", *Türk Dili*, cilt: 40, sayı: 336, 1979c, s. 130.

¹⁹⁶ Akarsu (1979c), a.g.m., s. 131.

desteklemiştir. Akarsu, Cumhuriyetten önceki dönemlerde bilim, sanat ve felsefe alanlarında özgür düşünceye yer verilmediğinden ötürü, bu alanlarda kalıpların dışına çıkılmadığını, resim, heykel gibi alanlarda gelişim görülmediği, felsefede ise düşünmenin yasaklı olduğu toplumda bağımsız düşüncenin olmadığı gibi felsefenin yapılmadığı düşüncesinde olmuştur. Ona göre Atatürk'ün sağladığı en önemli özelliğin ulusun kendi dilinde düşünmesi, bireylerin aydınlanması ve kültür dilinin oluşması yönündeki yenilikleri olduğu ve ulusun egemenliğinin devamlılığı konusunda bireyin eğitime, kültüre, bilime, sanata yönelen bilince sahip olmalarını sağlamasıdır¹⁹⁷. Akarsu, Atatürk'ün uygarlığın her anlamda yenileşmeye açık bir duruma gelmesi hususunda düşüncenin gelişiminin sağlanması ve bireylerin düşünebilen insanlar olmaları yönünde çalıştığını belirtmiştir. Atatürk'ün yaptığı devrimler ile çağdaş ve uygar bir toplum olabilmenin dil ve tarih bilinci içinde olma ile mümkün olduğunu, kendi tarihine ve diline yaslanarak kendi kültürünü oluşturabileceği düşüncelerini de ifade etmiştir. Akarsu, Atatürk'ün uygarlık ve kültür konusunda ayırım yapmadığını, bu iki kavramın iç içe olduğunu ve kültürü kapsayan uygarlık görüşü ile kültürün gelişmesine ve kültürel mirasa katkıda bulunduğu düşüncelerini belirtmiştir¹⁹⁸. Görüldüğü üzere Akarsu'nun dil ve kültür konusunda Humboldt'tan sonra Atatürk'ün görüş ve fikirlerine yaslanan bir yönelimde olduğu ve yazılarının da bu fikirler doğrultusunda bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır.

Atatürk'ün yapmış olduğu dil devrimi ile Türkçenin kültür dili olması yönünde katkısı olduğunu belirten Akarsu'nun, dil- kültür konusunda Türkçeye karşı yönelim konusunda eleştirdiği bazı hususlar olmuştur. Akarsu, bilim ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte dil ve kültür ilişkisinin de değerlendirilmesinin elzem olduğunu, bu konuda eğitim dilinin düzeltmekle başlamak gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra eğitim kurumlarında görülen bozulmalar ile okumayan, araştırmayan gençler karşısında eğitimcilere, yazarlara, bilim insanlara önemli görevler düştüğünü de belirtmiştir. Akarsu, değişen- dönüşen dünyada bilim ve teknik alanındaki gelişmelerin topluma birçok yönden etkisi olmakla birlikte en önemli değişim ve ilerlemenin eğitim alanında olması gerektiğini vurgulamıştır¹⁹⁹. Akarsu, dil- kültür alanının gelişiminin

¹⁹⁷ Akarsu (1979c), a.g.m., s. 131- 132.

¹⁹⁸ Bedia Akarsu, "Atatürk'ün Dünya Görüşünde Dil ve Tarihin Yeri", *İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümü Dergisi: Bağlam*, sayı: 3, 1981b, s. 3- 4.

¹⁹⁹ Akarsu (2005), a.g.m., s. 199- 200.

düşüncenin gelişmesi ile mümkün olduğunu belirterek; dil ile kültürün her zaman birbiri ile ilişkisinin olduğunu ve dil ile düşüncede ilerleyen, gelişen bir toplumun bu minvalde kültürünün de gelişiminin sağlandığını ifade etmiştir.

4.5. Evrensel Kültür ve Kültürel Evrim

Akarsu, her kültürün evrensel bazı unsurları derleyen ve düzene koyan bir yönü olduğundan kültürlerin birbirlerinden farklı yönleri olduğunu ifade etmiştir. Evrensel unsurların birçok yerde aynı olduğunu belirten Akarsu, kültürler arasında görülen farklılıklarda sosyo- kültürel yapılanmanın biçimsel ve işlevsel açıdan ele alındığını, sosyo- kültürel yapıların da toplumsal yapılanma, gelenek- görenekler, inançlar, ekonomik düzen, din, eğitim gibi alanları kapsadığını ifade etmiştir²⁰⁰.

Akarsu, Atatürk'ün insanlık kültürü ve ulusal kültüre önem verdiğini, ulusların birbiri ile ilişki kurmasını sağlayan unsurun kültür olduğunu ve bu kültürlerin de gelişmesi ile uygarlığın ilerleyeceği düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. Atatürk'ün, bireyi toplum ve ulus ile bütünleştiren etmenin dil olduğu, ulus ile diğer ulusları ortak payede toplayan ögenin de kültür olduğu görüşünü belirten Akarsu, Atatürk'ün ulusallık ve evrensellik düşüncesinde kültür anlayışının belirleyici faktör olduğunu ifade etmiştir. Atatürk'ün gayesinin, ulusal kültürün evrensel kültürel değerler çerçevesinde ilerlemenin ve kendi kültürümüzün dil ve tarihi esas alan bu anlayışla dünya kültürünü sağlamak olduğu, Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir²⁰¹.

Akarsu, insanın doğayı değiştiren, geliştiren, değerler ve kültür yaratan yönü olduğunu belirterek, doğanın da kültürün de aynı dinamiğin ürünü olduklarını ifade etmiştir. Doğa ve kültürün zamanla değişerek evrim geçirdiğini düşünen Akarsu, evrimin son kertesinin insan olduğunu belirtmiş ve son yıllarda sıkça söz edilen kültürel evrim kavramının insan tarafından yapıldığını düşünmüştür. Akarsu, Aydınlanma ile görülen değerlerin tüm dünyanın erişimine açılması, kültürün dünya genelinde yayılması ve herkesin özgür, eşit ve insancıl bir yaşam hakkına sahip olması ile kültürel evrimi tam olarak insanlığın, insan olma sürecinin herkese sunulduğu bir gelişme olarak görmüştür. Bilim ve teknik alanında yapılan yeni gelişmeler ile geline noktanın her yeni buluşla bir sonraki araştırmaya kapı araladığını belirten Akarsu, bu gelişme ve

²⁰⁰ Akarsu (1992), a.g.m., s. 60.

²⁰¹ Bedia Akarsu, "Atatürk'ün Ulusallıkla Evrensellik Bütünleştiren Kültür Anlayışı", *Yeni İş Dünyası*, sayı: 57, 1984a, s. 18.

ilerlemeler sonucu emperyalizm, sömürgecilik, savaşlar, soygunculuk ve mafyacılık gibi sorunların yaşandığı bir dünya sisteminin oluştuğunu ifade etmiştir. Akarsu, toplumda yaşanan değişikliklere ayak uydurulmasının zaman aldığını, üretim çağının yarattığı ekonomik ve toplumsal yapı değişiklikleri karşısında insanların olumsuz anlamda etkilendiklerini ve bu durumdan çıkabilmeyi insanların bilinçlenmesi ile mümkün görmüştür. İnsanların bilinçlenmesi ve yol gösterilmesi konusunda düşünür ve filozofların görüşlerinin önemli etkileri olacağını da düşünmüştür. Akarsu, Aydınlanma felsefesi ile insan haklarının güvence altına alınması, insanlık değerlerinin ön planda tutulması ve özgür bir toplum olma gibi gelişmelerin Avrupa'nın kültürel yapısını inşa ettiğini belirtmiştir. Avrupa'nın etkisinde olan kültürel sistemi bizim de benimsediğimizi düşünen Akarsu, aynı zamanda evrensel kültüre dâhil olduğumuz, laik ve demokrasi değerleri içinde halkın iradesine dayalı bir toplum anlayışını yaşadığımızı ifade etmiştir²⁰².

Akarsu'nun düşünceleri çerçevesinde evrensel kültürü özetleyecek olursak; tüm uluslarda ortak görülen kavram olan sosyo- kültürel yapıların olduğunu bu yapıların oluşmasını sağlayan öğelerin toplumsal düzen, inançlar, ekonomik sistem, din, bilim ve sanat gibi alanlardan oluştuğu belirtilmiştir. Ulusların teknik ve bilimsel gelişmeler konusunda etkileşim içinde olduklarını belirten Akarsu, bu konuda yaşanan gelişmeler ve karşılıklı ilişkiler sonucunda kültürel etkileşimin de yaşandığını ifade etmiştir. Dolayısıyla bu etkileşim sonucunda tüm ulusların ortak bir kültür anlayışında olmalarını yani Aydınlanma felsefenin insanlara kazandırdığı bazı ilkeler olan insan haklarının korunması, eşit haklar, barışçıl bir dünya anlayışı gibi değerlerin tüm uluslarca benimsenmesi, ortak kültürü oluşturan etmenler arasında olması gerektiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Akarsu'nun üzerinde durduğu diğer bir husus olan kültürel evrim konusunda ise hızla değişen ve gelişen dünya sisteminde insanların teknik buluşlar ile üretkenliğini arttırması sonucu, insanların bazı değerlerden uzaklaşmalarının, yani toplumda yaşanan huzursuzluk, hırsızlık, kavgalar ve savaşların artmasının, ahlaki ve etik değerlerin azalmasına sebep olduğu görülmüştür.

²⁰² Bedia Akarsu, "Küreselleşme ve Kültürel Evrim", *Cumhuriyet*, (10 Şubat 2003), 2.

4.6. Dil ve Eğitim İlişkisi

Akarsu, eğitim alanında dil konusuna önem vermiştir. Dilin insanın özü ve kimliğini yansıttığını düşünen Akarsu, dilin bir kültür aracı ve düşüncenin oluşumunu sağlayan önemli bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Dil aracılığıyla dünya ile sınırların aşıldığı, bağlantı kurulduğu bir düzenin sağlandığı ve özgür düşünmeyi sağlayan etmenin de dil olduğu Akarsu'nun ifadeleri ile belirtilmiştir. Akarsu, bilim, sanat ve kültür alanlarında ortaya çıkan eserlerin özgür düşünce ve dilin gelişmiş olması ile mümkün olacağını ifade etmiştir. Özgür düşünme ve dil konusuna önem veren Akarsu, bu konuda gençlerin de dil konusunda bilinçli olmalarını ve bu hususta kendilerini geliştirmeleri gerektiğini düşünmüştür²⁰³.

Akarsu, Atatürk'ün düşünen insanların yetişebilmesinin yolunun dilden geçtiğini, eğitim konusunda ise tüm bireylerin eşit eğitim hakkından faydalanan, bilimin yolunda, günümüzün beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayan bir anlayışta laik bir eğitim sisteminin uygulanmasını gerekli gördüğünü ifade etmiştir. Atatürk, toplumdaki değişim ve aksaklıkların önüne geçmeyi düşüncede devrim ile mümkün gördüğü ve bireylerin özgür olmasını sağlayacak etmenin de eğitim olduğu görüşünü ifade eden Akarsu, bunun yanı sıra Atatürk'ün Türk dili ve kültürünün gelişmesi yönünde katkıları olduğunu belirtmiştir²⁰⁴. Akarsu, Atatürk'ün, Türk Dili Tetkik Cemiyeti, İstanbul Üniversitesi, Ankara'da Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesinin kurulması, yazı devriminin oluşturulması, eğitimde dil seferberliği ile lise kitaplarının öz Türkçe olarak verilmesi, Halkevleri ve Köy Enstitüleri ile okur-yazarlığın artırılması yönünde eğitim alanında devrim niteliğinde yeniliklere imza atan katkılar sağladığını ifade etmiştir²⁰⁵.

Akarsu, dil konusunda yabancı sözcük kullanımının halkın arasında arttığını, bunun sokak ve caddelere kadar yansıdığını, mekân isimlerinden sokak isimlerine kadar dilimize pelesenk olan yabancı sözcük kullanımını eleştirmiştir. Akarsu, bu konuda sokak kültürüne yansıyan yabancı sözcüklerin dilimizden uzaklaştırılmasından evvel eğitim dilimizde öz Türkçe kullanımının artması yönünde teşvik edici çalışmalar yapılmasını gerekli görmüştür. Eğitim sisteminde görülen bozuklukların önüne

²⁰³ Bedia Akarsu, "Eğitimde Dilin Yeri", *Çağdaş Türk Dili*, cilt: 10, sayı: 118, 1997, s. 7.

²⁰⁴ Bedia Akarsu, "Atatürk Devrimi Açısından Eğitim ve Dil", *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2018, s. 156- 157.

²⁰⁵ Akarsu (1997), a.g.m., s. 9.

geçmek için eğitimin baştan gözden geçirilmesi gerektiğini düşünen Akarsu, bu hususta yapılacak ilk adımın düşünen, sorgulayan, araştıran bireylerin yetişmesini sağlamak gerektiğini ifade etmiştir. Akarsu, okullarda çocukları susturan anlayışın yerine, onların sorularını cevaplayarak, araştırmaya ve sorgulamaya teşvik edilmeleri gerektiğini, ayrıca dil sorununa da eğilmenin gerekliliğini vurgulamıştır. Eğitimde gördüğü eksikliklerden biri olan yaratıcılığın gelişmemesi konusuna değinen Akarsu, bilim alanında çocukları araştırmaya yönlendirecek ilgi çekici yaklaşımlar olmadığını, bundan dolayı yaratıcılık yönlerinin gelişmediğini düşünmüştür. Felsefe ve bilimin merakla başladığını, merak etme ve sorgulama ile dünyaya açılan bireyin düşünme ve dil konusunda geliştiğini belirten Akarsu, bireyin düşünmesini, bilinçlenmesini sağlayan hususun eğitim olduğunu ifade etmiştir²⁰⁶. Akarsu'nun eğitim konusunda eleştirdiği bir diğer husus ta gençlerin kendilerini ifade edecek kabiliyetlerinin ve yazı yazma becerilerin gelişmediği yönleri olmuştur. Liseyi bitiren fakat okuduğu bir kitabı nasıl değerlendireceğini bilmeyen gençlerin olmasını, niteliksiz bir eğitimden geçmelerine bağlayan Akarsu, bu konuda Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde okumaya zaman ayrılması ve yazı dilini geliştirecek planlamalar yapılması gerektiğini düşünmüştür. Akarsu eğitimcilerin edebiyat, felsefe, tarih, bilim ve sanat ile ilgili alanlarda yazılmış düşünürlerin fikirleri ve katkılarını gençlerle paylaşarak hem kültürel alanda hem de düşüncelerinin gelişiminde fayda sağlamaları gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre öğrencilerin eğitim ortamı ve yaşantılarında okumaları, düşünmeleri ve sorgulamaları teşvik edilmeli ve ezberci okuma anlayışından da uzak durulmalıdır²⁰⁷.

Akarsu, liselerde ve üniversitelerde yabancı dilde eğitim veren eğitim kurumlarının olduğunu, bazı liselerde yabancı dil öğretmeni olmadığından dersin verilmediğini, bazı liselerde seçmeli ders olarak kimi liselerde ise tamamen yabancı dille eğitim verildiğini ifade etmiştir. Akarsu, liselerde oluşan bu durumu düzeltmek için verilen eğitim programı ile birlikte günün birkaç saatinin yabancı dile ayrılmasının eğitimde oluşan bu sorunu rayına oturtacağını düşünmüştür. Bunun yanı sıra yabancı dilde eğitim veren üniversitelerin de olduğunu belirten Akarsu, bu durumun yarattığı olumsuz sonuçlar olarak ana dilde eğitimin güçleşeceği ve yabancı dilde de

²⁰⁶ Bedia Akarsu, "Dilimiz ve Eğitim Dilimiz", *Değişen Dünya Değişen Değerler*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s. 163- 164.

²⁰⁷ Akarsu (1979a), a.g.e., s. 7- 8.

düşüncelerin tam olarak rahat ifade edilemeyeceği gibi etkenler üzerinde durmuştur. Öte yandan Akarsu, üniversiteye başlayan bir öğrencinin yabancı dil eğitimi konusunu çözmüş olması gerektiğini ve eğitim kurumlarında yabancı dille eğitim yerine yabancı dil eğitimini öğreten bir sistemin olmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Akarsu son olarak ana dilde ve yabancı dilde karşılaşılan bir karmaşanın da kavramların doğru kullanılmadığı, sözcüklerin yanlış kullanılmasından kaynaklı dilde yozlaşma sorununun yaşandığı güçlükler olduğunu ifade etmiştir²⁰⁸. Akarsu'nun düşünceleri doğrultusunda, konuşma ve yazı dilinin öz Türkçe ile ifade edilmesi ve gençlerin düşünen, araştıran, yenilikçi değerlere sahip olmaları ile eğitimde yaşanan sorunların önüne geçilebileceğini söyleyebiliriz.

²⁰⁸ Akarsu, a.g.m., “Dilimiz ve Eğitim Dili”, s.165; Akarsu, a.g.m., “Atatürk Devrimi Açısından Eğitim ve Dil”, s. 159- 160; Akarsu (1979a), a.g.e., s. 9- 10.

5. SONUÇ

Bedia Akarsu, Cumhuriyet döneminde yetişen, Türk felsefesine katkıları olan öncü kadın felsefecilerimiz arasındadır. Eğitim hayatı boyunca araştıran ve kendisini geliştiren bakış açısıyla ilerleyerek, kariyerinin zirvesinde başarılar ile anılan bir isimdir. Onun düşüncelerinin temelinde toplumun sorunlarına eğilme, insanların özgür ve eşit yaşam hakkı içinde olma çabası vardır. Yazılarının ve düşüncelerinin etkisinde devrimler ve Atatürkçü düşünce sistemi olduğu görülmüştür. Bu anlayışta olmasını sağlayan etkenin, ailesinin onu çağdaş ve aydınlanmacı bir kültür çevresinde yetiştirmesi olmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde eğitim gören Akarsu'nun felsefi düşüncelerinin şekillenmesinde karşılaştığı Alman kökenli hocalarının etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bir kadın felsefeci olarak yurt dışında felsefe alanında önde gelen nitelikli hocalardan ihtisas alma fırsatı ile kariyerini ilerlettiği görülmüştür. Akarsu'nun Türk felsefesi alanında önemli hizmetleri olmuştur. Çalışma alanları olan dil felsefesi, ahlak felsefesi ve çağdaş felsefe alanlarında yazdığı eserler ile önemli filozofları ülkemize tanıtmıştır. İstanbul Üniversitesi'nde yıllarca ders veren Akarsu, birçok öğrencinin yetkin bir şekilde yetiştirilmesinde katkı sağlamıştır. Türk Dil Kurumu ile yürüttüğü çalışma olan *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'nü yazarak felsefi terimlerin Türkçe olarak ifade edilmesi yönünde katkı sağlamıştır. Çukurova Üniversitesi ile Mersin Üniversite'sinin felsefe bölümünü kurma ve sistemini oluşturma görevini üstlenmiştir. *Cumhuriyet Gazetesi*'nde uzun süre köşe yazarlığı yapmıştır. Aldığı ödüller ve başarılar ile bir kadın felsefeci olarak örnek ve gurur kaynağı olmuştur. Onun tüm bu meziyetlerinde, Türk toplumunun değerleri ve ahlakına bağlı üretken, hizmet eden, akıl ve bilimin ışığında olduğu görülmüştür.

Akarsu, felsefenin kökenini, bilgelik ve erdeme ulaştıran bilgi olarak görmüş ve felsefe ile ahlak kavramı arasında bağ kurmuştur. Felsefeyi var olan her şeyin nedenini sorgulama olarak düşünen Akarsu, 'sen'le, 'Tanrı' ile bir diyalog olarak düşünmesinin, aslında felsefenin dil ile ilişkisi olduğunun da vurgusunu yapmış olmaktadır. Akarsu, felsefenin çözülmemiş sorunlar üzerine sorgulama yapmak olduğunu ve bilimin bu sorunlara eğildiğini, aynı zamanda felsefenin bilimin ulaştığı sonuçlar üzerine sorgulamalar yaptığı görüşünde olmuştur. Felsefenin laik ortamda gelişim gösterdiğini düşünen Akarsu, laikliğin olmadığı ortamda felsefenin gelişemeyeceğini düşünmüştür. Ahlak konusunda, bireylerin toplum içindeki ilişkilerini düzenleyen öğretiler

olduğunu belirtirken; ahlak ile özgürlük ve sorumluluk arasında bağ kurmuştur. Bireyin eylemlerini gerçekleştirirken özgür olması gerektiğini, fakat ahlaki ilkelerin özgürlüğü sınırlandırdığı görüşünde olmuştur. Toplumun belirlediği ahlak buyruklarının, bireyin isteklerini sınırlaması olarak gördüğü bu ahlak anlayışını, Akarsu ‘feragat ahlakı’ olarak nitelendirmiştir. Özgürlük konusunda, eylemlerimizin farkında ve sorumluluğunu alan bir özgürlük anlayışı içinde olmuştur. Akarsu kadın konusundaki görüşlerinde ise tarihsel çağlar boyunca, kadının birey olarak kabul edilmesinin, toplumsal ve kamusal haklar kazanmalarının zaman aldığını, kadın sorununun aşılmasının toplumun bilincinin değişmesi ve haklarının tanınması ile oluşacağına inanmıştır. Dil felsefesi alanında dilin kökenine, sözcük yapısına eğilerek, dilin yabancı sözcüklerden arınması ve kavram ve sözcüklerin öz Türkçe olarak ifade edilmesi gerektiği düşüncesinde olmuştur. Akarsu, dil-kültür ilişkisini de Humboldt’un görüşleri çerçevesinde tarihsel bağlamda ele almış ve dil konusunda karşılaştığı yozlaşmalardan, toplumun kültürünün de etkilendiğini düşünmüştür. Dil-kültür ilişkisinin bağlantılı olduğu, dildeki gelişmenin kültürü de etkileyeceği ve toplumun kullandığı dilden o ulusun kültür ve karakterinin anlaşılabilmesi görüşünde olmuştur. Küreselleşme, kültürel evrim konusunda, bilim ve teknik gelişmelerin bazı değerleri yozlaştırdığını, insanların bilgi alışverişi içinde olduğu bir dünyada kültürlerin birbirinden etkilenmesini normal karşıladığını, fakat yaşanan gelişmeler ve rekabetin toplumun ahlaki değerlerini etkileyebileceğini ifade etmiştir. Bu konuda, insan haklarının korunduğu barışçı bir tavır içinde olmayı savunmuştur. Akarsu, eğitim ile ilgili görüşlerinde ise gençlerin düşünen, sorgulayan, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarılması gerektiğini ve üzerinde sıklıkla durduğu dilin doğru kullanılması yönünde yani yabancı sözcük kullanımından sıyrılan öz Türkçe ile ifade edilmesini elzem görmüştür. Görüldüğü üzere Akarsu, dil, kültür ve eğitim alanlarında karşılaştığı yozlaşma hususları üzerinde durmuş ve bireylerin eğitim alanında kendilerini iyi yetiştirmeleri, bilinçli ve etik ilkeler doğrultusunda milli değerlere önem vermeleri gerektiğini düşünmüştür. Bununla birlikte felsefe, eğitim ve kültür alanlarında dil konusuna eğilmekte, dilin kullanımı konusunda sözcüklerin, kavramların yabancı sözcüklerden arınması ve Türkçe ifade edilmesi üzerinde çokça durmuştur.

Akarsu ile ilgili yaptığımız araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi aşağıda ifade edilmiştir:

- Akarsu'nun, felsefenin laik ortamda yapılması gerektiği düşüncesinin tartışmaya açık bir düşünce olduğu görülmüştür. Felsefenin özgür ortam ve özgür düşünce anlayışı ile yapılabildiğini düşünen Akarsu, bu söylemi ile ters düşmekte ve felsefi düşüncü de sınırlandırmaktadır. Ayrıca felsefenin evrensellik düşüncesinin göz ardı edildiği görülmekle birlikte; felsefenin her türlü dini, politik, kültürel ortamlarda yapılabileceği gibi bunun bir sınırının olmadığı anlaşılmaktadır.
- Akarsu, felsefenin özgür ortamda yapılması gerektiğini düşünmesinden mütevellit, Osmanlı Devleti'nde düşünmenin yasaklanmış olduğu ve felsefe yapılmadığı iddiasında bulunmuştur. Ancak bazı felsefecilerin kelâm, tasavvuf gibi akli ilimlerde yer alan görüşleri ile muhtelif felsefi eserler yazdıklarını söyleyebiliriz. Bununla birlikte, Osmanlı döneminde olan Dârülfünun Üniversitesi'nde felsefe dersleri veren hocaların olması da Osmanlı Devleti'nde felsefe yapıldığının bir diğer ispatıdır. Bu durumda Akarsu'nun savunmuş olduğu görüşlerde yer alan Osmanlı Devleti'nde felsefe yapılmadığı iddiası yetersiz kalmıştır. Nitekim Batı dünyasında farklı dillerde yazılmış felsefi eserler olduğu gibi felsefecilerimizin farklı dilde yazdıkları eserlerinin olması da felsefe yapmaya engel olmamaktadır. Yani Akarsu'nun Osmanlı Devleti'nde Arapça, Farsça dillerini kullanmalarından dolayı felsefe yapılmadığı düşüncesinin geçersiz olduğu görülmektedir.
- Akarsu, felsefeyi çözülmemiş sorunlar üzerine düşünme olarak görmüş ve bilim ve tekniğin gelişmesi ile değerler alanında, dil ve kültür alanında yeni sorunlar ortaya çıkardığını düşünmektedir. Öncelikle Akarsu'nun, felsefenin çözülmemiş sorunlarının içeriğinin ne olduğu konusunda boşluk bıraktığını, felsefenin sadece çözülmemiş sorunlarla değil tüm sorunlar üzerine eğildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu iddiasıyla felsefenin alanının geniş ve kapsamlı olduğu yönünü gölgelediği anlaşılmaktadır. Bilim ve tekniğin yarattığı sorunlar konusunda ise bu alanda kullanılan kavram ve terimlerin anlamsal izahı hususunda, öz Türkçe olarak ifade edilmesi gerektiğini düşünmüştür. Türkçeden uzak yabancı terimler ile ifadesinin kültürel anlamda yozlaşma yaratabileceği kaygısında olmuştur. Onun düşüncesinde toplumlar arasında gerçekleşen bilgi ve teknik alışverişinin, dilin kullanımını etkileyebileceği anlayışı vardır. Akarsu, bir yandan çağdaş ve aydın düşüncüde olurken bir

yandan da Batı'nın tekniği ve gelişmeleri karşısında ahlaki değerlerin korunması gerektiği düşüncesinde olmuştur.

- Akarsu, Tanzimat döneminde Batı'nın bazı bilgi ve teknik gelişmelerinin örnek alındığını, kültür ve medeniyet konusunda çağın gerisinde olduklarını ve Batı'nın kültürüne eğilmeden Batı'yı taklit ettiklerini düşünmüştür. Fakat bir önceki maddede belirttiğimiz gibi bilim ve tekniğin gelişiminin toplumda bazı değerleri yozlaştırabileceğini ve dil ile kültür alanını etkileyebileceğini ifade etmesi çelişki yaratmaktadır. Akarsu'nun bir başka yaklaşımda ise bilim ve tekniksel gelişimlerin toplumdaki bireyleri yabancılaştırdığı düşünceleri karşısında, Batı'nın sağladığı bu gelişmelerin yaşam şeklini değiştirdiğini düşünmüştür. Fakat bu değişimin bireyin geçmiş yaşamına kıyasla olumlu anlamda ilerlemesi ve gelişmesine olanak sağladığını ifade etmesi, önceki düşünceleri arasında da ters düştüğünü göstermektedir.
- Yaptığımız araştırmalar neticesinde Akarsu'nun kaleme almış olduğu bazı makalelerinde sıklıkla aynı sorunları ele aldığı ve bazı düşüncelerinde de aynı yazılara değişiklik yapmadan yer verdiği ve tekrara düştüğü görülmüştür.

Akarsu'nun düşüncelerinde bazı hususların eleştiriye açık olduğu gibi birçok alanda katkıları ve fikirleri ile değer kattığı meziyetlerin olduğu da bilinmektedir. Son olarak Akarsu'nun eserlerinde ve yazılarında eleştirel, sorgulayıcı bir tavır içinde olduğu anlaşılmaktadır. Yaşamı boyunca toplum ve dünya sorunlarına karşı duyarlı, ahlak ve etik ilkelerini özümseyen Akarsu'nun, hümanist, aydın ve çağdaş özellikleri ile öne çıktığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz E. (2016). Felsefenin Türkçesini ona borçluyuz, 23 Mart 2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/felsefenin-turkcesini-ona-borcluyuz-40061261> adresinden erişildi.
- Akarsu B. (1962). *Max Scheler’de Kişilik Problemi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/KITAP/EK000311.pdf> adresinden erişildi.
- Akarsu B. (1963). *Modern Toplumda Kadın*, İstanbul: İzlem Yayınları.
- Akarsu B. (1968). *Ahlak Öğretileri II: Immanuel Kant’ın Ahlak Felsefesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/KITAP/EK000471.pdf> adresinden erişildi.
- Akarsu B. (1970). *Ahlak Öğretileri I: Mutluluk Ahlakı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/KITAP/ekt0000173.pdf> adresinden erişildi.
- Akarsu B. (1979a). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları. <https://www.scribd.com/document/362030281/Bedia-Akarsu-Felsefe-Terimleri-S-zl> adresinden erişildi.
- Akarsu B. (1979b). *Çağdaş felsefe akımları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Akarsu, B. (1979c). Atatürk ve kültür. *Türk Dili*, 40(336), 129-133.
- Akarsu, B. (1981a). İnsanın ve tarihselliği ve dil. *Türk Dili*, 42(354), 825-829.
- Akarsu, B. (1981b). Atatürk’ün dünya görüşünde dil ve tarihin yeri. *İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Almanca Bölümü Dergisi: Bağlam*, (3), 1-17.
- Akarsu, B. (1984). *Wilhelm von Humboldt’ta dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Akarsu, B. (1984a). Atatürk’ün ulusallıkla evrenselliği bütünleştiren kültür anlayışı. *Yeni İş Dünyası*, (57), 9-18.
- Akarsu B. (1986). İnsan Açısından Teknolojik Gelişmeler ve Evrensel Kültür, İoanna Kuçuradi (Haz.), *Dünya Problemleri Karşısında Felsefe: Uluslararası Semineri: 7- 8 Temmuz 1986- Ankara: Bildiriler içinde* (ss. 37-38), Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Akarsu, B. (1987). Dil felsefesi sorunsalı. *Türk Dili*, 1(3), 14-17.
- Akarsu, B. (1992). Ulusal kültürler ve evrensel kültür açısından Avrupa kültürü ve Türkiye. *Lucerna Klasik Filoloji Araştırmaları*, 60.
- Akarsu, B. (1994). *Çağdaş felsefe: Kant'tan günümüze felsefe akımları*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (1997). Eğitimde dilin yeri. *Çağdaş Türk Dili*, 10(18), 6-10.
- Akarsu, B. (1998). *Kişi kavramı ve insan olma sorunu*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2001). Dil-düşünme-dünya ilişkisi. *Bilim ve Ütopya*, (80), 22- 25.
- Akarsu, B. (2003, 10 Şubat). Küreselleşme ve Kültürel Evrim. *Cumhuriyet*, 2.
- Akarsu, B. (2005). Kültür dili olarak Türkçe. *Çağdaş Türk Dili*, 17(209), 198-201.
- Akarsu, B. (2006). Ahlaksal Yozlaşmayı Durdurmak ve Töre, Ahlak, Etik Üzerine. *Değişen Dünya Değişen Değerler* içinde (ss. 180-184). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2006). Felsefe Açısından Dil. *Değişen Dünya Değişen Değerler* içinde (ss. 147-156). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2006). Birey ve Toplum İlişkisi Bağlamında Kimlik Sorunu. *Değişen Dünya Değişen Değerler* içinde (ss. 43- 52). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2006). Dilimiz ve Eğitim Dilimiz. *Değişen Dünya Değişen Değerler* içinde (ss. 157-166). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2006). Değişen Dünya Değişen Değerler. *Değişen Dünya Değişen Değerler* içinde (ss. 16-29). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2006). Demokrasi, Birey ve Felsefe. *Değişen Dünya Değişen Değerler*, içinde (ss. 139-146). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2006). Ahlaksal Yozlaşma. *Değişen Dünya Değişen Değerler* içinde (ss. 185-187). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2007). Dilimiz Kimliğimiz. *Çağdaş Türk Dili*, 19 (233), 231- 235.
- Akarsu, B. (2008). Aydınlanma Felsefesi ve Tevfik Fikret. *Bilim ve Ütopya*, (174), 8- 17.

- Akarsu, B. (2018). Atatürk ve Aydınlanma. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 93-97). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Atatürk ve Modern Toplumda Kadın. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 55-76). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Atatürk Devrimi ve Yorumları. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 24-54). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Çağımızda Felsefenin Görevi. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 304-309). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Atatürk'ün Özgün Görüşleri. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 114-118). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Felsefe Dili Olarak Türkçe. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 181-209). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). 23 Nisan ve Aydınlanma. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 98-102). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Aydınlanma Felsefesi ve Atatürk Devrimi. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 84-92). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Avrupa Aydınlanmaya Kendini Kapadı mı?. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss.123-128). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (2018). Atatürk Devrimi Açısından Eğitim ve Dil. *Atatürk Devrimi ve Temelleri* içinde (ss. 148-160). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Bağdatlı Ö. (2010). Bedia Akarsu'nun Felsefe Anlayışı. *Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, (18), 253-276.
- Bıçak A. (2019). *Türkiye'de Felsefenin Gelişimi II*, O. F. Akyol (Ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayını.
- Binyazar A. (2000). Aydınlanma Kuşağı. B. Çotuksöken- D. Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı* içinde (ss. 91-98). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

- Çelik S. (2021). Prof. Dr. Bedia Akarsu'nun Felsefi Formasyonu ve Felsefi Görüşlerine Genel Bir Bakış. M. Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu* içinde (ss. 59-78). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Çotuksöken Y. (2016). Bir Cumhuriyet Kadını, Aydını ve Felsefecisi olarak Prof. Dr. Bedia Akarsu. *Varlık Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, (1303), 74-76.
- Çotuksöken B. (2021). Bedia Akarsu'nun Felsefi Söyleminin Ana Çizgileri. M. Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu* içinde (ss. 53-58). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Direk Z. (2002). Bir Kadın Felsefecinin Portresi: Bedia Akarsu. *Tarih ve Toplum Dergisi*, 37 (219), 46-50.
- Doğru S. G. (2021). Bedia Akarsu'nun Dil Konusundaki Görüşleri. M. Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu* içinde (ss. 245-264). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Gümüšoğlu F. (2001). *Cumhuriyet'te İz Bırakanlar 10. Yıl Kuşağı*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Günay M. (2005). *Cumhuriyet Döneminde Felsefe Tarihçiliği*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Günay M. ve Diğerleri. (2021). Prof. Dr. Bedia Akarsu ile Çağın Olaylarına Bakış. M. Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlik Yüzü Bedia Akarsu* içinde (ss. 137-152). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Işık İ. (2002). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Ankara: Elvan Yayınları.
- Karaböcek C. (2015). Bedia Akarsu (D. 1921-). S. H. Bolay (Ed.), *Tanzimat'tan Günümüze Türk Düşünürleri: Cumhuriyet'ten Günümüze Bilimsel ve Felsefi Düşünce Temsilcileri C.4-b* içinde (s. 2627- 2634), Ankara: Nobel Yayınları.
- Karaören S. (2000). Dilci, Aydınlanmacı Bir Felsefeci. B. Çotuksöken- D. Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı* içinde (ss. 99-102). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Kaynardağ A. (1986). Bedia Akarsu ile Felsefe, Dil, Dil Devrimi, Kültür ve Ahlak konusunda Söyleşi. *Felsefecilerle Söyleşiler* içinde (ss. 177-214). İstanbul: Elif Yayınları.
- Kaynardağ A. (1999). *Kadın Felsefecilerimiz: İnceleme ve Antoloji*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

- Kaynardağ A. (2000). Bedia Akarsu ile Söyleşi. B. Çotuksöken- D. Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı* içinde (ss. 57-76). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- KRANZ W. (t.y.). 20 Mart 2024 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Walther_Kranz adresinden erişildi.
- Özbek F. (2020). Bir Cumhuriyet Aydını: Bedia Akarsu. *Historia 1923: Tarih ve Kültür Dergisi*, (8), 185-197.
- Özgeç M. (2014). *Felsefe, Eğitim ve Toplum Üzerine*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özkul O. ve Şahin Y. (2019). Ernst Von Aster ve Çağdaş Felsefe Ders Notları. *Beytulhikme An International Journal of Philisophy Dergisi*, 9 (1), 231-277.
- Özlem D. (2000). Bedia Akarsu'nun Yaşam Öyküsü ve Yapıtları. B. Çotuksöken- D. Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı* içinde (ss. 11-16). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Prof. Dr. Bedia Akarsu. (t.y.). 04 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.darussafaka.org/fark-yaratanlar?c=rezidans-bagiscilarimiz#akarsu> adresinden erişildi.
- Sözer Ö. (2021). Felsefe Dili Olarak Türkçe Prof. Dr. Bedia Akarsu'nun İzinde ve Ötesinde. M. Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlık Yüzü Bedia Akarsu* içinde (ss. 183-186). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Şeker A. (2021). Türkiye Felsefe Geleneğinde Bir Aydın olarak Bedia Akarsu. M. Günay (Ed.), *Felsefenin Aydınlık Yüzü Bedia Akarsu* içinde (ss. 203-226). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Ülkü V. (2000). Tanıdığım prof. Dr.Bedia Akarsu. B. Çotuksöken- D. Özlem (Haz.), *Bedia Akarsu Armağanı* içinde (ss. 107-112). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Vural M. (2018). *Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Felsefe*. Ankara: Elis Yayınları.
- Yıldız A. (2015). Max Scheler'in İnsan ve Kişi Anlayışı. *Bilimname Dergisi*, (29), 91- 108.

